

ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย
ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด
**A STUDY OF THE BELIEF IN METTEYYA-BUDDHA
AGE OF PEOPLE IN ROI-ET MUNICIPALITY, ROI-ET PROVINCE**

พระมหาปริญา วรญาโณ (ทศช่วย)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๓

ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย
ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

พระมหาปริญา วรญาณ (ทศช่วย)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๓

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**A STUDY OF THE BELIEF IN METTEYYA-BUDDHA
AGE OF PEOPLE IN ROI-ET MUNICIPALITY, ROI-ET PROVINCE**

PHRAMAHAPARINYA VARAÑĀÑO (TODCHUAY)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2010

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้ับ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

.....

(พระสุธีธรรมานุวัตร)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์.....ประธานกรรมการ
(พระมหาทวี มหาปัญญา, ผศ.ดร.)

.....กรรมการ
(พระมหาประมวล ฐานตฺโต, ดร.)

.....กรรมการ
(ดร.ประยูร แสงใส)

.....กรรมการ
(รศ.ดร.บุญยงค์ เกศเทศ)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พระมหาประมวล ฐานตฺโต, ดร. ประธานกรรมการ
ดร.ประยูร แสงใส กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย
ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

ผู้วิจัย : พระมหาปริญา วรญาโณ (ทศช่วย)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
: พระมหาประมวล ฐานตฺโต, ป.ธ. ๖ พธ.บ.(ภาษาไทย), M.A.
(Ling), M.A.(Pali & Bud), Ph.D. (Pali & Bud)
: ดร.ประยูร แสงใส, ป.ธ.๔ พ.ม., พธ.บ., M.A., (Ed) P.G.Dip. in
Journalism, Ph.D. (Education)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒ เมษายน ๒๕๕๔

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ๑) ความเชื่อเรื่องพระศรีอริยเมตไตรยในพระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยที่ปรากฏในคัมภีร์ ตำราต่าง ๆ ของชาวพุทธไทย และในทัศนะของปราชญ์พุทธและนักวิชาการศาสนา ๓) ความคาดหวังผลแห่งความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลจากการศึกษาพบว่า พระศรีอริยเมตไตรย ได้บำเพ็ญบารมีเป็นพระโพธิสัตว์เพื่อที่จะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาลซึ่งอยู่ในภพภวนี้ พระองค์ได้ตั้งปณิธานปรารถนาที่จะเป็นพระพุทธเจ้า เมื่อครั้งเป็นกษัตริย์นามว่า สังขจักรโพธิสัตว์ สมัยของพระพุทธเจ้าพระนามว่า สิริมิตร ต่อมาในสมัยพระโคตมพุทธเจ้า ได้เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุ นามว่า อชิตะ ได้รับพยากรณ์จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาลนามว่า พระศรีอริยเมตไตรย ทรงบำเพ็ญบารมี “พุทธการกรรม” คือ ธรรมที่ทำให้เป็นพระพุทธเจ้า เรียกว่า “ทศบารมี” บารมี ๑๐ ประการ ได้แก่ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐานเมตตา อุเบกขา หรือ บารมี ๓๐ ทศชาติที่จะมาเกิดในกึ่งพุทธกาล บำเพ็ญบารมีเหมือนพระเวสสันดร คือ สัตตตถกมหาทาน สละบุตรและภรรยา ทรงมีพุทธภูมิธรรม คือ คุณธรรมของพระนิยตโพธิสัตว์ ๔ ประการ ได้แก่ มีความองอาจกล้าหาญในการทำความดี มีปัญญาแก้แค้นล้างชาน มีพระหทัยหนักแน่นมั่นคงในอธิษฐานธรรม และมุ่งกระทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น การตรัสรู้ธรรมด้วยหลักคำสอนเหมือนพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน นั่นคือ หลักอริยสัจ ๔ ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค พระศรีอริยเมตไตรย ขณะนี้ มีนามว่า นางเทวเทพบุตรโพธิสัตว์ประทับอยู่ในสวรรค์ชั้นดุสิต เป็นพระนิยตโพธิสัตว์ ได้แก่ พระโพธิสัตว์ที่ได้รับการพยากรณ์จากพระโคตมพุทธเจ้าพระองค์ปัจจุบันว่า จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าใน

อนาคตกาล ซึ่งเป็นพระโพธิสัตว์ประภทวิริยาธิกะ แปลว่า ผู้ยิ่งใหญ่ด้วยวิริยะ คือ ยิ่งด้วยความเพียร ความกล้าหาญ

ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย ในพระพุทธศาสนาจะแบ่งช่วงเวลาของโลกออกเป็น ๔ ยุค คือ กฤตยุค เตรตรยุค ทวาปรยุค กลียุค โลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยอยู่ในช่วง กฤตยุค ซึ่งเป็นยุคที่ดีที่สุด และทัศนะของปราชญ์พุทธและนักวิชาการศาสนาที่มีต่อความเชื่อดังกล่าว พบว่า เป็นโลกยุคอุดมคติ อุดมการณ์ จินตนาการ เชื่อว่ามีจริงเพราะมีปัจจุบันและอนาคตก็ต้องมี เป็นความคาดหวัง คนเราเมื่อได้ทำบุญตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ๓ คือ การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา รวมทั้งการฟังเทศน์มหาชาติครบ ๑๓ กัณฑ์จบในวันเดียวแล้ว จะได้มีโอกาสไปพบพระศรีอริยเมตไตรย เป็นความหมายในทางภาษาคน เรียกว่า ปุคลาธิษฐาน แต่ทาง ภาษาธรรม เรียกว่า ธรรมมาธิษฐาน เมื่อบุคคลใดได้ทำความดี มีเมตตากรุณาต่อกัน มีความรักปรารถนาดีต่อกัน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขแล้ว ก็จะกลายเป็นโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยขึ้นมาทันที ทัศนะเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องสังคมในยุคอุดมคติมีอยู่ทั้งในทางปรัชญาและศาสนา คือ อุดมรัฐของเพลโต ยูโทเปียของโฮมัส มอร์ สังคมคอมมิวนิสต์ของคาร์ล มาร์กซ โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาสังคมในอุดมคติ คือ สังคมยุคพระศรีอริยเมตไตรยนั่นเอง ซึ่งเป็นโลกในยุคอุดมคติหรืออุดมการณ์

ความคาดหวังผลแห่งความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า **ด้านบุคคล** ผู้เชื่อต่างก็หมั่นให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา และฟังเทศน์มหาชาติ ส่วนผู้ไม่เชื่อก็เพียงแต่ทำบุญตามประเพณีมิได้คำนึงถึงเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย **ด้านครอบครัว** ชาวพุทธในแต่ละชุมชน ต่างก็ร่วมกิจกรรมบุญในงานประเพณีบุญมหาชาติ โดยการเข้าวัดทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ ประพติตนอยู่ในศีลธรรม **ด้านสังคมและวัฒนธรรม** ต่างรักสามัคคี เอื้ออาทร เกื้อกูล มีเมตตา กรุณาต่อกัน และสืบทอดรักษาประเพณีวัฒนธรรม จัดให้เป็นประเพณีบุญมหาชาติซึ่งเรียกในภาษาอีสานว่า บุญผะเหวด เป็นบุญประจำปีของจังหวัดร้อยเอ็ดที่จัดขึ้นในสัปดาห์แรกของต้นเดือนมีนาคม **ด้านจิตรกรรม ประติมากรรม** จิตรกรได้วาดภาพตามวัด เช่น วิหาร อุโบสถ ภาพปูนปั้นพระเจ้า ๕ พระองค์ และภาพการสนทนาธรรมระหว่างพระมาลัยเถระกับพระศรีอริยเมตไตรย โพธิสัตว์ในสวรรค์ชั้นดุสิตไว้ **ด้านจิตใจ** เป็นการกระตุ้นเตือนจิตใจให้ชาวพุทธได้ทำความดี หากต้องการไปเกิดในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยในอนาคต

Thesis Title : A Study of the Belief in Metteyya-Buddha Age
of People in Roi-Et Municipality, Roi-Et Province

Researcher : Phramaha Parinya Varāṇāṇo (Todchuay)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phramaha Pramuan Thānadatto, Pali VI, B.A. (Thai), P.G.
Dip. in I.P.R. (Phi.&Religion), M.A.(Ling.), M.A.(Pali&Bud.),
Ph.D.(Pali&Bud.)

: Dr. Prayoon Saengsai (Pali IV, B.A., M.A. (Ed.), P.G. Dip.
(Journalism), Ph.D.(Ed.)

Date of Graduation : April 2, 2011

ABSTRACT

The main purposes of this thesis were to study the belief in Metteyya-Buddha in Theravāda Buddhism, beliefs in Metteyya-Buddha's age as found in many textbooks, attitudes of Buddhist scholars and religious technocrats, and the expectation of result of belief in Metteyya-Buddha's age of people in Roi-Et Municipality, Roi-Et Province.

The result of this study found that Metteyya was Bodhisatta coming to attain the Enlightenment and become the Buddha in this era. In the future, he had self-determination to be the Buddha when he was the king, Sangkhacakka Bodhisatta in the Sirimitta Buddha's age. Later, he ordained in the Buddhist Order in the Sakyamuni; Buddha's age and he was called Ajita Bhikkhu. He was foretold that he would become the Metteyya Buddha. The perfection made by the Metteyya Bodhisatta was 'Buddhakaraka-dhamma'-elements to make a person the Buddha called 'Dasaparami' or ten perfections: giving, morality, renunciation, wisdom, effort, endurance, truthfulness, self-determination, loving kindness, and equanimity. In the last birth, he came to attain the perfection of giving in the middle of the Buddha's age like Vessantara Bodhisatta, i.e. Sattasattaka-mahadāna, and giving children and a wife. More over, the Metteyya Bodhisatta has 4 Buddhabhumikuna i.e. bravery to do good, wisdom, stability in Adhithhāna and intent to do benefit for himself and others. The enlightenment of teachings that was not different from the Buddha in the past or the present was Four

Noble Truths i.e. Dukkha (suffering), Samudaya (cause of suffering), Niroda (cessation of suffering), and Magga (Eightfold Noble Path—path to the cessation of suffering). In the present time, Metteyya-Buddha was called Natha-devabutta Bodhisatta in the Tusita heaven. He was Niyata Bodhisatta predicted by the present Buddha that he would attain the enlightenment in the future. Here, Bodhisatta was meant a wise person who would attain the enlightenment, i.e. a person who practiced Fourfold Path to attain Bodhiñāṇa. Metteyya-Buddha was a Viriyadhika Bodhisatta that was the most extreme effort, i.e. great attempt and courage.

The beliefs in Metteyya-Buddha's age as found in various textbooks of Thai Buddhists, attitude of Buddhist scholars and religious technocrats towards the Metteyya-Buddha's age found that their beliefs due to faith that people completing three items of meritorious action including listening to thirteen episodes of the Buddha's last great incarnation within one day would meet the Metteyya-Buddha. This was personal language called Puggalā-dhithāṇa but in religious language it was called Dhammā-dhi tthāṇa. When people loved, helped each other, and finally, lived harmoniously, the world would become immediately Metteyya-Buddha's age. Such views on society in regards to philosophy and religion were also found in Plato's Republic, Thomas More's Utopia, Karl Marx's communism.

The expectation of result of Metteyya-Buddha's age of people in Roi-Et Municipality, Roi-Et Province was found that all believers had practiced frequently giving, morality, and meditation including the listening to the story of the Buddha's last great incarnation. But one who was no belief in the Metteyya-Buddha's age he/she did merit making for their happiness, Buddhists in each community came together to make the fulfillment of merit in organizing the tradition of the Buddha's last great incarnation. They were harmonious, kind, helpful, and compassionate to each other. They derived all traditions including the story of the Buddha's last great incarnation, generally called 'Bunbhaved' in E-san language that was an annual meritorious fulfillment of the Roi-Et province in March. There were the painting and sculpture about the Buddha's last great incarnation at many units of a temple such as the preaching hall, the Buddha's hall, the sculpture of five Buddhas, and the painting of a Dhamma discourse between Phramalai and Metteyya Bodhisatta in the Tusita heaven in order to encourage people to make the fulfillment of merit if they wanted to appear in Metteyya Buddha's age in the future.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ สำเร็จลงได้ด้วยดี จากการช่วยเหลือด้วยเมตตาจิต ของอาจารย์ที่ปรึกษา ได้แก่ พระมหาประมวล ฐานทตฺโต, ดร. ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ดร. ประยูร แสงใส คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้ความเอาใจใส่และได้กรุณาให้คำแนะนำปรึกษา ตรวจทาน แก้ไขประเด็นที่ไม่ชัดเจนและข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบคุณ และขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

ขอสำนึกในเมตตาธรรม ของพระเดชพระคุณพระเทพกิตติรังษี (ทองสา วรลาโภ), (ดร.กิตติศักดิ์) เจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น และเจ้าอาวาสวัดธาตุ พระอารามหลวง ในฐานะพระอุปัชฌาย์ ผู้ให้เกิดในทางธรรมและสนับสนุนปัจจัย ๔ ในการศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต พร้อมทั้งผู้วิจัย ขอขอบคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น โดยเฉพาะ พระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปญโญ และพระภุชงค์ อคฺควโส ที่ได้กรุณาตรวจรูปแบบวิทยานิพนธ์ ให้คำแนะนำ เพื่อนำไปแก้ไขและปรับปรุงเพิ่มเติมให้ถูกต้องสมบูรณ์ตามรูปแบบของงานวิจัย

อนึ่ง ผู้วิจัย ขออนุโมทนาขอบคุณ เจ้าหน้าที่และบุคลากรห้องสมุดวิทยาเขตขอนแก่น ที่ได้เอื้อเฟื้อ และให้ความสะดวกในการค้นคว้าข้อมูล รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ ตำราเอกสารต่าง ๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัย ขอขอบคุณและขออนุโมทนาเจ้าของผลงานประพันธ์ ตำรา หนังสือ และงานวิจัยทุกเล่ม ที่ผู้วิจัยได้นำมาเป็นเอกสารสำหรับอ้างอิง เพื่อการศึกษาค้นคว้า ซึ่งได้นำมารวบรวมและเรียบเรียงในการเขียนวิทยานิพนธ์ และเพื่อนสหธรรมิกผู้ร่วมศึกษาปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิตทุกรูป ที่คอยให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดี

บุคคลที่ผู้วิจัยจะลืมนิได้ก็คือ พระเดชพระคุณพระเทพรัตนมุนี (สายพงศ์ อโนมฺพญโญ) เจ้าคณะจังหวัดอุดรธานี และพระครูจิตรธรรมรัช (ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดอุดรธานี) ที่ให้ความอุปถัมภ์ในการวิจัยนี้จนสำเร็จ รวมทั้งพระเถรานุเถระผู้ทรงภูมิรู้ ภูมิธรรม และญาติโยมพุทธศาสนิกชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ที่ได้อนุเคราะห์ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ทุกท่าน

ท้ายสุดของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัย ขอขอบอภิสัทให้เป็นวิทยาทานแด่คุณพ่อประมวล คุณแม่ดารา ทศช่วย และคุณแม่กฤติยา ทศช่วย โยมมารดาบิดาผู้มอบอัฐภาพร่างกายให้เจริญเติบโตจนได้บรรพชาอุปสมบท มีโอกาสได้ศึกษาพระพุทธศาสนา เพื่อยังประโยชน์ให้สำเร็จแก่พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และให้พระพุทธศาสนาแผ่ไพศาลสืบต่อไป

พระมหาปริญา วรญาโณ

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญภาพ	ณ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๕ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๐
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๑
๑.๘ กรอบแนวคิด	๑๒
บทที่ ๒ ความเชื่อเรื่องพระศรีอริยเมตไตรยในพระพุทธศาสนาเถรวาท	๑๓
๒.๑ ประวัติพระศรีอริยเมตไตรย	๑๓
๒.๑.๑ อติตชาติ	๑๓
๒.๑.๒ การบำเพ็ญบารมี	๑๔
๒.๑.๓ การตรัสรู้	๒๔
๒.๑.๔ การประกาศธรรม	๓๑
๒.๑.๕ ศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย	๓๓
๒.๒ ประเภทพระโพธิสัตว์พระพุทธศาสนาเถรวาท	๓๓
๒.๓ ประเภทพระพุทธรูปเจ้าพระพุทธรักษาเถรวาท	๓๖

๒.๔ ความสัมพันธ์พระศรีอริยเมตไตรยกับพระพุทธเจ้าพระองค์อื่น ๆ	๓๙
๒.๕ สรุป	๔๑
บทที่ ๓ ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยที่ปรากฏในคัมภีร์ตำราต่าง ๆ ของชาวพุทธไทย และทัศนะของปราชญ์พุทธและนักวิชาการศาสนา	๔๓
๓.๑ ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย	๔๓
๓.๑.๑ สภาพการณ์โลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย	๔๔
๓.๑.๒ มนุษย์ยุคพระศรีอริยเมตไตรย	๔๗
๓.๑.๓ สังคมยุคพระศรีอริยเมตไตรย	๔๙
๓.๑.๔ ในทัศนะของปราชญ์พุทธและนักวิชาการศาสนา	๕๐
๓.๑.๔.๑ ประเด็นความเชื่อเรื่องพระศรีอริยเมตไตรย	๕๐
๓.๑.๔.๒ ประเด็นความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย	๕๔
๓.๒ ความเชื่อของพุทธศาสนิกชนเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย นำไปสู่การปฏิบัติ	๕๘
๓.๒.๑ การให้ทาน การรักษาศีล การเจริญภาวนา การฟังเทศน์มหาชาติ และการเจริญพรหมวิหารธรรม	๕๘-๗๑
๓.๓ สรุป	๗๑
บทที่ ๔ ความคาดหวังผลแห่งความเชื่อในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด	๗๒
๔.๑ ความคาดหวังผลแห่งความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย ที่มีต่อประชาชนชาวพุทธ	๗๒
๔.๑.๑ ด้านบุคคล	๗๒
๔.๑.๒ ด้านครอบครัว	๗๖
๔.๑.๓ ด้านสังคม และวัฒนธรรม	๗๘
๔.๑.๔ ด้านจิตกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม	๘๐
๔.๑.๕ ด้านจิตใจ	๘๑
๔.๒ สรุป	๘๗
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	๘๙
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๙
๕.๒ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ	๙๓

๕.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป	๙๔
บรรณานุกรม	๙๕
ภาคผนวก	
ก. หนังสือขอความร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์	๑๐๒
ข. แบบสัมภาษณ์ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ (แบบมีโครงสร้าง Model-Structure)	๑๐๕
ค. ภาพกิจกรรมและผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์	๑๐๗
ประวัติผู้วิจัย	๑๒๐

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
๑) สัมภาษณ์ พระธรรมจิติญาณ (ศรีจันทร์ ปญฺญโรโต)	๑๐๘
๒) สัมภาษณ์ พระราชธรรมมานูวตร (ทองเลื่อน สุกกวโร)	๑๐๘
๓) สัมภาษณ์ พระมหาบาง เขมานนฺโท,ดร.	๑๐๙
๔) สัมภาษณ์ ผศ.ชอบ ดีสวนโคก	๑๐๙
๕) สัมภาษณ์ รศ.อุดม บัวศรี	๑๑๐
๖) สัมภาษณ์ ดร.อุดร จันทวัน	๑๑๐
๗) สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณสรานุกิจ (นรินทร์ นรินฺโท)	๑๑๑
๘) สัมภาษณ์ พระครูกิตติคุณวัฒน์ (สมพร กิตฺติโสภโณ)	๑๑๑
๙) สัมภาษณ์ พระครูสันติปัญญาคุณ (ติฏฺขปญฺโญ)	๑๑๒
๑๐) สัมภาษณ์ พระครูปริยัติวัฒนโชติ (สุภีร์ กิตฺติปญฺโญ)	๑๑๒
๑๑) สัมภาษณ์ พระครูจันทสีลาจาร (จันทสีโล)	๑๑๓
๑๒) สัมภาษณ์ พระครูสุตพัฒน์โชติ (เดิม สารเมธี)	๑๑๓
๑๓) สัมภาษณ์ พระครูปริยัติเจติยาภิบาล (สมพร อธิปญฺโญ)	๑๑๔
๑๔) สัมภาษณ์ สุคนธ์ ลียะวณิช	๑๑๔
๑๕) สัมภาษณ์ ดร.ประจัญ จันเติบ	๑๑๕
๑๖) สัมภาษณ์ สมบัติ เจนสระคู	๑๑๕
๑๗) สัมภาษณ์ สุธีร์กิต ฝอดสูงเนิน	๑๑๖
๑๘) สัมภาษณ์ ไพโรจน์ วรรณสุทธิ์	๑๑๖
๑๙) สัมภาษณ์ ขนิษฐา นาสุข	๑๑๗
๒๐) สัมภาษณ์ สมเดช มะลาพันธ์	๑๑๗
๒๑) สัมภาษณ์ วันทนีย์ พรณศรี	๑๑๘
๒๒) ภาพเกิดต้นกัลปพฤกษ์	๑๑๘
๒๓) ภาพผู้คนเกิดในศาสนาพระศรีอาริย์	๑๑๘
๒๔) ภาพ พระมัลลย์ สนทนาธรรม กับ พระศรีอริยเมตไตรย	๑๑๙
๒๕) ภาพ พระมัลลย์ แจ้งข่าวให้ผู้คนทราบเรื่องนรก-สวรรค์	๑๑๙

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

การใช้หมายเลขอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาบาลี จะแจ้งเล่ม / ข้อที่ / หน้า หลังคำย่อ ชื่อคัมภีร์ ตัวอย่างเช่น วิ.ม. (บาลี) ๔/๓๓/๒๘. หมายถึง วินยปิฎก มหาจุลปาติ เล่ม ๔ ข้อ ๓๓ หน้า ๒๘ ฉบับมหาจุฬาฯตีพิมพ์, ๒๕๐๐.

การใช้หมายเลขอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาไทย จะแจ้งเล่ม / ข้อที่ / หน้า หลังคำย่อ ชื่อคัมภีร์ ตัวอย่างเช่น ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๓๗/๑๙๔. หมายถึง ทีฆนิกาย ปาฏิภวรรค เล่ม ๑๑ ข้อ ๒๓๗ หน้า ๑๙๔ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙. ในการอ้างอิงอรรถกถา จะแจ้งเล่ม / ข้อที่ / หน้า เช่น ที.สี.อ. (บาลี) ๑/๒๗๕/๒๓๙. หมายถึง ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี สิลขณฐาคคอฏฐกถา.

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(บาลี) =	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย	ปาฏิภคคปาติ	(ภาษาบาลี)
ที.ปา.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย	ปาฏิภวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย	มูลปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
ส.ส.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
ส.นิ.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย	นิทานวรรค	(ภาษาไทย)
ส.สพ.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย	สพายนวรรค	(ภาษาไทย)
อง.เอกก.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทุก.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(บาลี) =	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาตปาติ	(ภาษาบาลี)
อง.ปญจก.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ฉกก.	(บาลี) =	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	ฉกกนิบาตปาติ	(ภาษาบาลี)
อง.ฉกก.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	ฉกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตตก.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	สตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฏฐก.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	อฏฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ขุ.	(บาลี) =	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	ขุททกปาฐปาติ	(ภาษาบาลี)
ขุ.ขุ.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	ขุททกปาฐะ	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(ไทย) =	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)

ขุ.อิติ.	(ไทย) =	สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย	อิติวุตตะกะ	(ภาษาไทย)
ขุ.สุ.	(ไทย) =	สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย	สูตรนินบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.เปต.	(ไทย) =	สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย	เปตวัตถุ	(ภาษาไทย)
ขุ.เถร.	(ไทย) =	สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย	เถรวัตถุ	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา.	(ไทย) =	สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย	ชาดก	(ภาษาไทย)
ขุ.จู.	(ไทย) =	สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย	จูฬนิกาย	(ภาษาไทย)
ขุ.อป.	(ไทย) =	สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย	อปทาน	(ภาษาไทย)
ขุ.พุทธ.อ.	(บาลี) =	สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย	พุทธวัสปาลี	(ภาษาบาลี)
ขุ.พุทธ.อ.	(ไทย) =	สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย	พุทธวัสสอรรถกถา	(ภาษาบาลี)
ขุ.จริยา.อ.	(ไทย) =	สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย	จริยาปิฎกอรรถกถา	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.วิ.	(ไทย) =	อภิธรรมปิฎก วิภังค์	(ภาษาไทย)
---------	---------	---------------------	-----------

อรรถกถาพระสูตรตันตปิฎก

ม.อุ.อ.	(ไทย) =	มัชฌิมนิกายปปัญจสูทนี อุปริปัณณาสก์อรรถกถา	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.อ.	(ไทย) =	ขุททกนิกาย ธรรมบทอรรถกถา	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา.อ.	(ไทย) =	ขุททกนิกาย ชาดกอรรถกถา	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทุกศาสนาล้วนมีคติความเชื่อเรื่องโลกในอุดมคติทั้งสิ้น เช่น พราหมณ์-ฮินดู พูดถึงเรื่อง พระนารายณ์ปางที่ ๑๐ คือ กัลกิหรือบุรุษขี่ม้าขาว ศาสนาคริสต์ พูดถึงเรื่อง พระเมสสิอาห์ มุสลิม พูดถึงรัฐอิสลาม เป็นต้น แต่ศาสนิกแต่ละศาสนาจะสามารถไปถึงโลกในอุดมคติ ที่ปรากฏในคัมภีร์ได้หรือไม่นั้น ยังไม่แน่นอน เพราะเป็นเรื่องราวในอนาคตกาลพระพุทธรศาสนา มีความเชื่อเรื่องโลกพระศรีอารียะ หรือพระศรีอริยเมตไตรย ซึ่งจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าพระองค์ที่ ๕ ในภัทรกัปนี้^๑ ในอนาคตกาล อีกทั้งได้กล่าวพรรณนาสภาพความเป็นอยู่ในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยว่า เป็นยุคที่มีแต่ความสุขความเจริญรุ่งเรือง มั่งคั่ง สงบร่มเย็น เป็นอยู่อย่างสันติโดยทั่วหน้า

ในพระพุทธศาสนาจะแบ่งช่วงเวลาของโลกออกเป็น ๔ ยุค โดยแต่ละยุคจะหมุนเวียนเปลี่ยนกันเป็นรอบๆ คือ จากยุคที่ ๑ ไปจนถึงยุคที่ ๔ เมื่อครบแล้วก็ย้อนกลับไปตั้งต้นยุคที่ ๑ ใหม่อีกครั้งเป็นรอบๆ หนึ่งร้อยปี โดยเรียงลำดับทั้ง ๔ ยุค^๒ ดังนี้

๑. กฤตยุค ในยุคนี้ มนุษย์ที่เกิดมาล้วนเป็นคนดี ดำรงชีพตามหลักกุศลกรรมบถ เว้นชั่วกลัวบาปอย่างเคร่งครัด ให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนาไม่ขาด ในยุคนี้ คนไม่ดีหมดสิทธิ์จะได้มาเกิด ถือเป็นยุคทองของมวลมนุษย์ที่พระศรีอริยเมตไตรยจะมาอุบัติ

๒. เถรตรยุค ในยุคนี้ มนุษย์ที่เกิดมาจะเป็นคนดี ๓ ส่วน และจะมีคนไม่ดีเพียง ๑ ส่วน ยุคนี้มนุษย์เริ่มเสื่อมถอย มีการเบียดเบียนกันแต่ยังมีจำนวนไม่มากนัก เพราะพลังความดีมีมากกว่า

^๑ ภัทรกัป คือ กัปที่เจริญที่สุดมีพระพุทธเจ้าตรัสรู้ ๕ พระองค์ ได้แก่ พระกุกสันธะ, พระโกนาคม, พระกัสสปะ, พระโคตมะ และพระศรีอริยเมตไตรย, ดูเพิ่มเติมใน พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕๔-๑๕๕.

^๒ พระยาธรรมปรีชา (แก้ว), ไตรภูมิโลกวิจิตรกถา, (พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๕๕).

๓. ทวาปรยุค ในยุคนี้ มนุษย์ที่เกิดจะเป็นคนดีครึ่งหนึ่ง คือ ๒ ส่วน และมีคนชั่วครึ่งหนึ่ง คือ ๒ ส่วน มีพลังของความคิดกับความชั่วเท่ากัน คนในยุคนี้จะเมตตา กรุณากันน้อยกว่ายุคก่อน

๔. กลียุค ในยุคนี้ มนุษย์ที่เกิดจะเป็นคนดีเพียง ๑ ส่วน อีก ๓ ส่วน จะเป็นคนไม่ดี ไม่มีคุณธรรม ยุคนี้ความเสื่อมถอยเข้ายึดครองเกือบทุกพื้นที่ในโลก ความเดือดเนื้อร้อนใจเกิดขึ้นไม่เว้นแต่ละวัน ผู้คนไร้มนธรรมสำนึกเป็นยุคสิ้นสุดแห่งความเจริญทุกอย่าง เกิดภาวะมิดิสัญญ (ความเสื่อมถอย) คือ ปรากฏการณ์ที่แสดงถึงความล้มเหลวด้านคุณธรรมจริยธรรมของมวลมนุษย์ ภาวะเสื่อมนี้จะเกิดขึ้นภายในเจ็ดวันสุดท้ายของยุคนี้

ดังนั้น ทุกวันนี้โลกของเราจึงมีเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ไม่พึงประสงค์ ทั้งสับสนวุ่นวาย เกิดขึ้นไปทั่วทุกแห่งหนไม่เว้นแต่ละวัน จะคิดว่าธรรมชาติลงโทษก็ไม่ถูกทั้งหมด ปัญหาสำคัญที่ทำให้โลกเป็นอย่างทุกวันนี้ และทำให้มนุษย์มีชีวิตความเป็นอยู่ลำบากนั้น อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้ถือว่ายังเล็กน้อย เพราะเหตุการณ์เลวร้ายจริง ๆ นั้นต้องรอให้ถึงกาลอวสานแห่งกลียุค คือตอนที่มนุษย์มีอายุขัยแค่ ๑๐ ปีเสียก่อน เมื่อถึงตอนนั้นสิ่งที่เรียกว่า “มิดิสัญญแห่งกลียุค” จริงจึงจะเกิดขึ้น เมื่อนั้นธรรมชาติความเลวร้ายทุกรูปแบบ จะครอบคลุมไปทั่วพื้นปฐพีวิญญานแห่งสัตว์ร้ายจะเข้าสิงสู่จิตใจมนุษย์ เมื่อเห็นหน้ากัน ก็พร้อมที่จะรบราฆ่าฟัน หลังจากความเลวร้ายแห่งกลียุคหมดสิ้นไป ความสงบร่มเย็นก็จะกลับคืนมาสู่โลกมนุษย์อีกครั้ง และเป็นการก้าวเข้าสู่ “กฤตยุค” ซึ่งเป็นยุคแห่งความเจริญ ยุคที่มีเพียงคนดี จะเรียกว่าเป็นยุคของความสุขก็ได้ และที่ยิ่งไปกว่านั้นก็คือ เป็นยุคที่ พระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ผู้เป็นดังความหวังของมวลมนุษย์และสรรพสัตว์ที่กำลังรอการบรรลุนิพพาน จะได้เวลาเสด็จอุบัติมาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า³

พระศรีอริยเมตไตรยมหาโพธิสัตว์ คือ พระอชิตเถระ ในสมัยพุทธกาล พระองค์จะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคตกาลแห่งภัทธกัปนี้ (หลังจากพระศากยมุณีพระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานล่วงแล้ว ๕,๐๐๐ ปี) ในขณะนี้พระองค์ประทับอยู่บนสวรรค์ชั้นดุสิต เตรียมารมาประสูติในโลกมนุษย์ เพื่อจะได้ตรัสรู้ธรรมเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโปรดเหล่าเวไนยสัตว์ และสืบต่อพระพุทธศาสนาให้รุ่งเรืองต่อไปในจักรวาลดิสุตร

³ ปัญญาวัฒน์, พระบรมโพธิสัตว์ ศรีอริยเมตไตรย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ต้นบุญ, ๒๕๕๒), หน้า ๓๐.

ที่หมึกกาย ปาฏิหาริย์ พระพุทธเจ้าได้ตรัสปรารภพระศรีอริยเมตไตรยผู้จะมาตรัสรู้ในอนาคต ไว้ว่า

“...ภิกษุทั้งหลาย เมื่อมนุษย์มีอายุขัย ๘๐,๐๐๐ ปี พระผู้มีพระภาค พระนามว่าเมตไตรย จักเสด็จอุบัติขึ้นในโลกพระองค์เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดีรู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกผู้ที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยมเป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นพระพุทธเจ้า เป็นพระผู้มีพระภาคเหมือนตถาคตอุบัติขึ้นในโลก ในบัดนี้ เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ด้วยตนเองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดีรู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกผู้ที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยมเป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นพระพุทธเจ้า เป็นพระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาคพระนามว่าเมตไตรยพระองค์นั้น จักทรงรู้แจ้งโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มารโลกพรหมโลกและหมู่สัตว์ พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดาและมนุษย์ด้วยพระองค์เองแล้ว ทรงประกาศให้ผู้อื่นรู้ตามเหมือนตถาคตในบัดนี้รู้แจ้งโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลกและหมู่สัตว์ พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดาและมนุษย์ด้วยตนเองแล้ว ประกาศให้ผู้อื่นรู้ตามอยู่

พระผู้มีพระภาคพระนามว่าเมตไตรยพระองค์นั้น จักทรงแสดงธรรมอันมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วนเหมือนตถาคตในบัดนี้แสดงธรรมอันมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน พระองค์จักทรงบริหารภิกษุสงฆ์หลายพันรูปเหมือนตถาคตบริหารภิกษุสงฆ์หลายร้อยรูปในบัดนี้ ฉะนั้น...”⁴

ในฎีกามาลียเทวสูตร ได้พรรณาสภาพการณ์ในยุคพระศรีอริยเมตไตรยว่า โลกในยุคนี้จะมีแต่ความสงบสุข พระศาสนาก็มั่นคงรุ่งเรืองยิ่งกว่าศาสนาของพระพุทธเจ้าพระองค์ปัจจุบันนี้ ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้เองว่า จะมีพระอริยบุคคลมากกว่า มีสิ่งที่ดีต่างๆ มากกว่า ประชาชนในโลกนั้นจะมีความสุขสงบอย่างยิ่ง คือ ไม่มีเรื่องที่จะเดือดร้อน ทุกคนมีความพอใจในความเป็นอยู่ ไม่มีการเบียดเบียนกัน จนกล่าวได้ว่านอนไม่ต้องปิดประตูก็ได้ หมายความว่า เรื่องลักขโมย คนร้าย ไม่ต้องกลัว เพราะทุก

⁴ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๐๗/๗๘-๗๙.

คนล้วนเป็นคนดีเหมือนกันหมด ไม่มีคนพาลสันดานหยาบ จนกระทั่งว่า ลงจากบ้านก็จำกันไม่ได้ว่า ใครเป็นใครเพราะมันดีเหมือนกันหมด สวยเหมือนกันหมด สุภาพเหมือนกันหมด จนจำกันไม่ได้ ต่อเมื่อกลับเข้าสู่บ้านของตนแล้วจึงจำกันได้ เมื่อต้องการอะไรก็ได้หมด มีต้นไม้พิเศษเรียกว่า “กัลปพฤกษ์” อยู่ทุกทิศ ต้องการอะไรก็ไปสอยเอาที่ต้นไม้ต้นนั้น ทุกอย่างสะดวกสบาย แม้การคมนาคมก็กล่าวว่า น้ำในแม่น้ำไหลลงข้างหนึ่ง ไหลขึ้นข้างหนึ่ง เพื่อสะดวกแก่ผู้โดยสารเรือ สรุปแล้วก็คือ ไม่มีความทุกข์⁵

ส่วนคำว่า “เมตไตรย” มีความหมายเดียวกันกับคำว่า “เมตตา” แปลว่าความรัก หรือความเป็นมิตร คือ อยู่กันด้วยความรักความเมตตา ศาสนาของพระศรีอริยเมตไตรย คือ ศาสนาที่อยู่กันด้วยความเป็นมิตร ชั้นเลิศ ชั้นประเสริฐ ชั้นสูงสุด เหมือนกับการนั่งอยู่บนตักของมารดา หรือนั่งอยู่ในวงล้อมของคณาญาติ มีแต่กลิ่นไอของความรักตลบอบอวลไปทั่วปฐพี ซึ่งเป็นแผ่นดินแห่งศานติที่ทุกคนปรารถนา แต่เพราะไม่มีใครรักใครในโลกปัจจุบัน โลกจึงเต็มไปด้วย การฆ่า การลัก การลวงละเมิด การหลอกลวง และการกระทบกระทั่งกันเพราะขาดสติสัมปชัญญะ ถ้าทุกคนที่อยู่ในโลกนี้มีความรักผู้อื่น โลกนี้ก็จะกลายเป็นโลกพระศรีอริยเมตไตรยขึ้นมาทันที ขอให้คิดเปรียบเทียบดูว่า เวลาเรานั่งอยู่ท่ามกลางเหล่าญาติอันเป็นที่รัก คือ พ่อ แม่ พี่น้อง ลูกป้า น้าอา ลูกหลาน เราจะมีความรู้สึกอย่างไร ทุกคนจะรู้สึกปลอดภัยสบายใจ ไร้กังวล เป็นความสุขท่ามกลางญาติพี่น้อง นี่คือตัวอย่างของความสุขทางจิตใจ ในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย⁶

การที่คนโบราณมุ่งหวังที่จะไปเกิดในศาสนาพระศรีอริยเมตไตรยนั้น ก็เพราะเชื่อว่าเป็นศาสนาที่มีแต่ความสะดวกสบาย ชีวิตมีแต่ความสดชื่นรื่นรมย์ ไม่ต้องขวนขวายดิ้นรนให้เหนื่อยยาก แต่บางคนอาจไม่ทราบเรื่องตลอดว่า การที่จะไปพบศาสนาพระศรีอริยเมตไตรยได้นั้น จะต้องเตรียมตัวหรือปฏิบัติตนอย่างไร บางคนอาจคิดว่าตั้งความปรารถนาไว้ก็จะได้ไปเกิด ซึ่งแท้จริงแล้วไม่เพียงพอแต่ตั้งความปรารถนาอย่างเดียว หากจะต้องเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในขณะที่อยู่ในพระพุทธศาสนานี้เสียก่อน ถ้า

⁵ กรมศิลปากร, กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์, วรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ เล่ม ๒ (ไตรภูมิโลกวิณัจฉกถา), (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๓๕), หน้า ๒๒๖.

⁶ พุทธทาสภิกขุ, โลกพระศรีอาริย์อยู่แค่ปลายจมูก, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๔๓), หน้า ๒๓.

ไม่ปฏิบัติเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาก็จะไม่มีโอกาสได้พบศาสนาพระศรีอริยเมตไตรยอย่างแน่นอน

ฉะนั้นเรื่องของศาสนาพระศรีอริยเมตไตรยจึงไม่ใช่เรื่องที่จะคิดฝันจะไปพบได้ง่าย ๆ เพราะเป็นศาสนาที่รับเฉพาะคนดีเท่านั้น หรือกล่าวให้ชัดเจนขึ้นไปอีกก็คือ รับเฉพาะพุทธศาสนิกชนที่ปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดเท่านั้น และเป็นเรื่องที่เน้นให้พุทธศาสนิกชนถือปฏิบัติชอบตามหลักพระพุทธศาสนานั้นเอง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งพระศรีอริยเมตไตรยก็ได้บวชเรียนในพระพุทธศาสนามาก่อนเช่นเดียวกันจึงได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต

แนวคิดเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย เป็นเรื่องที่คนสมัยนี้ส่วนมากมักมีความเห็นว่า เป็นเรื่องเหลือเชื่อหรือเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาเรื่องนี้ เพื่อให้ทราบชัดว่า ความเชื่อเรื่องโลกพระศรีอริยเมตไตรยมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด และทำไมจึงมีอิทธิพลต่อชาวพุทธเถรวาท โดยเฉพาะชาวไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องพระศรีอริยเมตไตรยในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยที่ปรากฏในคัมภีร์ตำราต่าง ๆ ของชาวพุทธไทย และทัศนะของปราชญ์พุทธและนักวิชาการศาสนา

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาความคาดหวังผลแห่งความเชื่อในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเอกสาร ศึกษาข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า โดยแบ่งแหล่งข้อมูล ดังนี้

๑) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่พระไตรปิฎก ภาษาไทยและภาษาบาลี คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา

๒) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่งานเขียนของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา และนักวิชาการสาขาอื่น ที่เกี่ยวข้องด้วยเรื่องพระศรีอริยเมตไตรย ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษรวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา (Documentary Research) เป็นการศึกษาแนวความคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องพระศรีอริยเมตไตรยในพระพุทธศาสนาเถรวาท ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยที่ปรากฏในคัมภีร์ตำราต่างๆ ของชาวพุทธไทยและทัศนะของนักปราชญ์พุทธและนักวิชาการศาสนา และความคาดหวังผลแห่งความเชื่อในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากร

ประชากรและพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีวิธีในการได้มาซึ่งประชากรกลุ่มเป้าหมาย ด้วยวิธีง่าย ๆ โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มบุคคลผู้ทรงภูมิรู้ และผู้มีความเชื่อ/ไม่เชื่อในเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย จำนวน ๔๐ รูป / คน ดังต่อไปนี้

๑) พระสงฆ์ ผู้แสดงพระธรรมเทศนางานบุญเทศน์มหาชาติ (บุญผะเหวด) และ ผู้มีความรู้ ความเข้าใจในประเพณีบุญมหาชาติ จำนวน ๑๐ รูป

๒) ชาวพุทธ ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในประเพณีบุญมหาชาติ เช่น ฟังพระธรรมเทศนางานบุญเทศน์มหาชาติ (บุญผะเหวด) ผู้ให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา จำนวน ๒๐ คน

๓) ปราชญ์ท้องถิ่น และนักวิชาการ จำนวน ๑๐ รูป/คน

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ความเชื่อเรื่องพระศรีอริยเมตไตรย หมายถึง ความเชื่อว่าพระศรีอริยเมตไตรย คือผู้จะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาลซึ่งเป็นพระพุทธเจ้าองค์ที่ ๕ ในภัทรกัปนี้

ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย หมายถึง ยุคสมัยที่พระศรีอริยเมตไตรยตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าลำดับองค์ที่ ๕ ต่อจากพระโคตมพุทธเจ้า

ความคาดหวัง หมายถึง การกระทำหรือปฏิบัติในสิ่งที่คิดว่าเมื่อกระทำแล้วก็เพื่อต้องการให้ตนเองได้ในสิ่งที่ตนปรารถนา

ประชาชน หมายถึง พุทธศาสนิกชนผู้มีสำเนาทะเบียนบ้านอยู่ในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

๑.๕ ทบทวนเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด และแนวทางในการศึกษา ผู้วิจัยได้รวบรวมงานที่เกี่ยวข้องกับพระศรีอริยเมตไตรยไว้ดังต่อไปนี้

พุทธทาสภิกขุ^๗ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับโลกพระศรีอริยเมตไตรยไว้ว่า “คำว่า “เมตเตยฺย” แปลว่า ความรัก หรือผู้มีความรัก หรือ เนืองกันอยู่ด้วยความรัก หรือมีเมตตา นั่นเอง คำว่า เมตตา เราชอบแปลว่า เมตตา ไม่แปลว่า ความรัก แต่คำว่า เมตตา นี้ก็คือ ความรัก เพียงแต่ว่าไม่ใช่ความรักอย่างกามารมณ์ เป็นความรักอย่างบริสุทธิ์ด้วยธรรมะ

ศรี ก็แปลว่า สวยสดงดงาม อริยะ แปลว่า ประเสริฐสูงสุด ศรีอริยเมตไตรย ก็คือความรักผู้อื่น หรือความเป็นมิตรกันอย่างสูงสุดสวยสดงดงาม คำว่า พระศรีอริยเมตไตรย ไม่มีความหมายอะไร นอกไปจากคำว่า รักผู้อื่นอย่างสูงสุดสวยสดงดงาม เมื่อใดมีความรักผู้อื่นถึงที่สุดอย่างนี้ เมื่อนั้นก็จะเป็นโลกพระศรีอริยเมตไตรยขึ้นมาทันที”

พระธรรมธีรราชมหามุนี (วิลาส ญาณวโร ป.ธ.๙)^๘ ได้กล่าวไว้ในหนังสือโลกที่ป็นเรื่องพระศรีอริยเมตไตรย ไว้ว่า ในปัจจุบันนี้ สมเด็จพระบรมโพธิสัตว์ คือ พระศรีอริยเมตไตรยเจ้า ซึ่งจักมาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์สุดท้ายในภัทรกัปนี้ ก็เสด็จสถิตอยู่ ณ ดุสิตพิภพสวรรค์ ด้วยว่าสวรรค์เทวโลกชั้นนี้ เป็นที่สำราญผาสุกสมควรแก่พระบรมโพธิสัตว์ผู้ทรงสร้างพระบารมีมาจะเสด็จอาศัยอยู่ จนกว่าจะถึงกาลกำหนดตรัสรู้ตามเยี่ยงอย่างหน่อพุทธางกูรทั้งหลาย แต่ปางก่อนสืบมา พระโพธิสัตว์หน่อพุทธางกูรทั้งหลาย เมื่อเสวยทิพยสมบัติในสวรรค์ชั้นดุสิตนี้แล้ว มีน้ำพระทัยรำพึงถึงพระโพธิญาณใคร่สร้างพระบารมีให้ภิกษุ โยมเสด็จเข้าสู่ที่บรรทมในปราสาทพิมานแต่ลำพังพระองค์เดียว แล้วทรงหลับพระเนตรลง ทรงอธิษฐานว่า “เราจักจุติในกาลบัดนี้” โดยน้ำพระทัยรักในพระโพธิญาณมิได้อาลัยในสวรรค์สมบัติ พอทรงอธิษฐานขาดค้ำลง ก็ทรงจุติจาก

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖.

^๘ พระธรรมธีรราชมหามุนี (วิลาส ญาณวโรป.ธ.๙), โลกที่ป็น, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, ๒๕๓๘), หน้า ๑๙๑-๑๙๒.

สวรรค์มาอุบัติเกิดในมนุษยโลก เพื่อสร้างพระบารมีต่อไป การอธิษฐานให้จตุนี้ จะกระทำ
ได้แต่เฉพาะเทพยดาผู้มีบุญญาธิการ เช่น พระบรมโพธิสัตว์นี้เท่านั้น จะได้ทั่วไปแก่สามัญ
สัตว์ทั้งหลายนั้นหาไม่ได้

พระนาย (ประภาส สุระเสน)⁹ ได้ให้ความหมายของ คำว่า “พระศรีอริย
เมตไตรย” ไว้ดังนี้

ชื่อว่า “ศรี หรือ สิริ” เพราะอรรถว่า “ประเสริฐ”

ชื่อว่า “อริยะ” เพราะอรรถว่า “โสดาบัน”

ชื่อว่า “เมตไตรย” เพราะอรรถว่า “มาตา หรือ มารดา”

ดังนั้น คำว่า “พระศรีอริยเมตไตรยสัมมาสัมพุทธเจ้า” มีความหมายว่า
“พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงประสูติจากพระครรภ์แห่งพุทธมารดา¹⁰ ผู้ทรงบรรลุแล้วซึ่ง
โสดาบันอริยะอันประเสริฐ”

ประภาส สุระเสน¹¹ คัดถ่ายถอด-แปล ไว้ในพระคัมภีร์อนาคตวงศ์ว่า พระ
ธรรมเสนาสารีบุตรกราบทูลอาราธนาพระผู้มีพระภาคเจ้า เพื่อทรงแสดงเรื่องพระศรีอริย
เมตไตรยพุทธเจ้า ความว่า “ดูก่อนพระธรรมเสนาบดี สารีบุตร ผู้เจริญ พระบารมีข้อ
หนึ่งปรากฏชัดแล้วด้วยประการอย่างนี้นั่นเองแล ดูก่อนพระธรรมเสนาบดีสารีบุตรผู้เจริญ
พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงพระนามว่า อริยะเมตไตรย เพราะผลแห่งการถวายศรัทธาให้
เป็นทาน ทรงมีพระวรกายสูง ๘๘ ศอก เพราะผลแห่งการที่พระโลหิตไหลออกจากพระ
บาทและพระขานู จึงทรงมีแสงสว่างตลอดคืนและวัน เพราะผลที่พระโลหิตไหลออกจาก
พระเศียร พระพุทธรัศมีได้มีแล้วตั้งแต่อดีตอเวจีจนกระทั่งถึงภวัคคพรหม เพราะผลแห่งหยาด
พระโลหิตบนพระเศียรได้มีแสงสว่างจากพระอุณาโลม ไม่มีกำหนด เพราะผลที่เสด็จจำเนน
๑ สัปดาห์ จึงเกิดตันกัลปพฤษ์ต้นหนึ่งแล้ว ดูก่อนธรรมเสนาบดี สารีบุตร ผู้เจริญชน
ทั้งหมด ไม่ได้พบเห็นรูปกายของเรา ถ้าเขาได้พบพระศาสนาของเราแล้ว ให้ท่าน รักษา

⁹พระนาย (ประภาส สุระเสน), พระศรีอริยเมตไตรย “ฉบับต้นแบบ”, (กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๓.

¹⁰พุทธมารดา คือ สิริมาหามายาเทพบุตร ผู้ทรงตั้งพระทัยปรารถนา ขอให้ตั้งอยู่ในฐานะเป็น
พุทธมารดาแห่งพระมหาโพธิสัตว์ ๕ พระองค์ใน มหาภัทรกัปนี้.

¹¹ประภาส สุระเสน (คัดถ่ายถอด-แปล), พระคัมภีร์อนาคตวงศ์, (กรุงเทพมหานคร : มหา
มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๙๒.

ศีล เจริญภาวนา ไชรั ด้วยผลแห่งกรรมนั้น เขาจักอุบัติในสำนักพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่า พระศรีอริยเมตไตรย ”

มานพ นักการเรียน¹² ได้กล่าวถึงโลกในอนาคตว่า แนวคิดเรื่องสังคมในยุคอุดมคตินี้มีอยู่ทั่วไปทั้งในปรัชญาและศาสนา คือ อุดมรัฐของเพลโต ยูโทเปียของโทมัส มอร์ สังคมคอมมิวนิสต์ของคาร์ล มาร์กซ อาณาจักรพระเจ้าในศาสนาคริสต์ รัฐอิสลามในศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาสังคมในอุดมคติ คือ สังคมยุคพระศรีอริยเมตไตรย นั่นเอง

พระมหาธวัช เขมธโช (พุทธโส)¹³ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการเทศน์มหาชาติที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย” ผลจากการศึกษาได้ข้อสรุปว่า การเทศน์มหาชาติที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย ในด้านความเชื่อ คือ เชื่อว่าผู้ใดได้ฟังเทศน์มหาชาติครบ ๑๓ กัณฑ์ จบภายในวันเดียว ผู้นั้นก็จะได้รับอานิสงส์ ๕ ประการ คือ (๑) จะได้เกิดในศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย ซึ่งจะมาอุบัติเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต (๒) จะได้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ เสวยทิพย์สมบัติอันโอฬาร (๓) จะไม่ไปเกิดในอบาย ทุกคติ วินิบาต (๔) จะเป็นผู้มีลาภ ยศ ไม้ตรี และความสุข และ(๕) จะได้บรรลุมรรคผล นิพพาน เป็นพระอริยบุคคลในพระพุทธศาสนา

พระมหาปรม โสภาโส (กองคำ)¹⁴ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาของชาวไทยพุทธในปัจจุบัน” ผลจากการศึกษาได้ข้อสรุปว่า ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อ ผู้เป็นไปด้วยความเชื่อ ผู้มีความเชื่อเป็นนิสัย ผู้ประกอบด้วยความเชื่อ ผู้มีศรัทธาเป็นใหญ่ นี่แสดงให้เห็นว่า ศรัทธามีปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และลัทธิความเชื่ออื่นๆ ทุกระดับ ในพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงศรัทธาหลายประการด้วยกัน เช่น คนมีศรัทธาแล้วบริจาคทาน คนมีศรัทธาแล้วรักษาศีล คนมีศรัทธาแล้วเจริญภาวนา เป็นต้น นี่เป็นการเน้นถึงความเชื่อที่เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เพื่อ

¹² มานพ นักการเรียน, พุทธทำนายและโลกพระศรีอารีย์, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ม.ป.ป.), หน้า ๕๘.

¹³ พระมหาธวัช เขมธโช (พุทธโส), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการเทศน์มหาชาติที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘).

¹⁴ พระมหาปรม โสภาโส (กองคำ), “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาของชาวไทยพุทธในปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑).

แสดงความเชื่อนี้ให้ปรากฏแก่ชาวพุทธ เพื่อให้ชาวพุทธทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ได้ปฏิบัติตนตามหลักของพระพุทธศาสนา คือ ให้ละเว้นความชั่วทั้งปวง ทำความดีให้ถึงพร้อม ฝึกอบรมจิตให้ผ่องใสเบิกบานตื่นรู้อยู่เสมอ

พระมหาวีรชิต ญาณคุโณ (เชี่ยวชาญ)¹⁵ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์คุณค่าของคติความเชื่อเรื่องพระศรีอริยเมตไตรยในพุทธปรัชญาเถรวาท” ผลจากการศึกษาได้ข้อสรุปว่า ความเชื่อพระศรีอริยเมตไตรยนั้นมุ่งหมายให้ละเว้นความชั่ว และทำแต่ความดี ส่งเสริมสนับสนุนให้คนสั่งสมบุญกุศลไว้ ไม่ให้ประมาทในชีวิต ถ้ามีความประสงค์จะไปเกิดในยุคมัยพระศรีอริยเมตไตรยนั้น ก็ต้องหมั่นทำบุญให้มากแล้ว ตั้งใจปรารถนาที่จะไปเกิดในยุคมัยนั้น ผลแห่งการสั่งสมบุญกุศลตามประเพณีต่างๆ ก็ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี สังคมมีวัฒนธรรมและประเพณีเป็นที่น่าสนใจใคร่รู้ หล่อหลอมให้อุปนิสัยของคนไทยมีจิตใจงดงาม มีความรักความเมตตา มีจิตใจการุญต่อสรรพสัตว์

เมื่อกล่าวในภาพรวมแล้ว จากแนวคิดของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่า ความเชื่อของพุทธศาสนิกชนเกี่ยวกับโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยนั้น คือ เป็นโลกในอุดมคติ โลกอุดมการณ์ บุคคลผู้จักได้พบเห็นพระศรีอริยเมตไตรยสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ต้องเป็นคนดีมีศีลธรรม มีความรักผู้อื่น มีความเมตตากรุณา และเป็นผู้ได้ถวายทาน รักษาศีล อยู่จำอุโบสถศีล ประพฤติพรหมจรรย์ให้บริบูรณ์ พังกรรมโดยเคารพ ด้วยการฟังเทศน์มหาชาติจนจบในวันเดียว อุปถัมภ์ทำนุบำรุงเจดีย วิหาร และอารามต่าง ๆ เชิดชูพระพุทธศาสนา เป็นต้น เชื่อว่า หากได้บำเพ็ญกุศลดังกล่าวก็จะได้ไปเกิดในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย

๑.๖ วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และมีการสัมภาษณ์ภาคสนาม (Field work) อีกส่วนหนึ่ง เพื่อนำไปวิเคราะห์ประกอบเนื้อหาวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย มีขั้นตอนดังนี้

¹⁵ พระมหาวีรชิต ญาณคุโณ (เชี่ยวชาญ), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์คุณค่าของคติความเชื่อเรื่องพระศรีอริยเมตไตรยในพุทธปรัชญาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

๑.๖.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ภาษาไทย และภาษาบาลี คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา

๒. ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ ตำรา วิทยานิพนธ์ หนังสือ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๓. การสัมภาษณ์และการสังเกต จากกลุ่มเป้าหมาย

๑.๖.๒ เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล

ได้แก่ แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง, เครื่องบันทึกเสียง, กล้องถ่ายภาพ, ผู้ช่วยเก็บข้อมูลภาคสนาม ๑ ท่าน

๑.๖.๓ ขั้นตอนการสรุปวิเคราะห์

โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสรุปลวิเคราะห์ และนำเสนอสรุปผลการวิจัย ด้วยวิธีการนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Method) และนำเสนอผลการวิจัย รวมทั้งข้อเสนอแนะการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในโอกาสต่อไป ดังนี้

๑. รวบรวมและเรียบเรียง ตลอดจนการจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากด้านตำราเอกสารงานวิจัย

๒. แยกแยะและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด ตามจุดประสงค์ของการศึกษาวิจัย ทั้งในด้านเอกสารและการสัมภาษณ์ภาคสนาม

๓. จัดทำเป็นรูปเล่มสมบูรณ์ เพื่อนำเสนอผลการวิจัยสรุป และข้อเสนอแนะโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

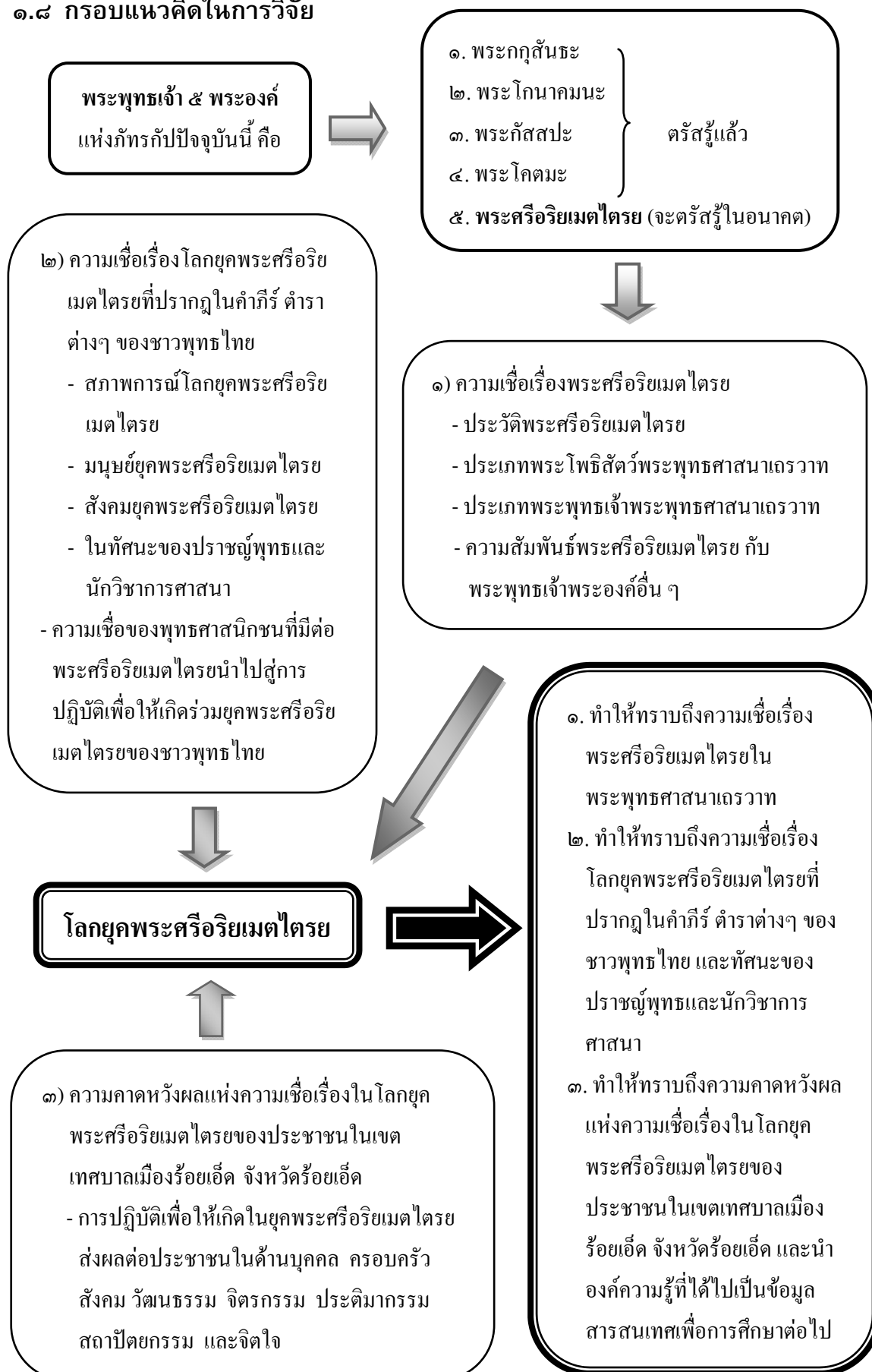
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ ทำให้ทราบถึงความเชื่อเรื่องพระศรีอริยเมตไตรยในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๗.๒ ทำให้ทราบถึงความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยที่ปรากฏในคัมภีร์ตำราต่างๆ ของชาวพุทธไทย และทัศนะของปราชญ์พุทธและนักวิชาการศาสนา

๑.๗.๓ ทำให้ทราบถึงความคาดหวังผลแห่งความเชื่อในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด และนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปเป็นข้อมูลสารสนเทศในการศึกษาต่อไป

๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๒

ความเชื่อเรื่องพระศรีอริยเมตไตรยในพระพุทธศาสนาเถรวาท

บทนี้ ผู้วิจัยนำเสนอความเชื่อเรื่องพระศรีอริยเมตไตรยในพระพุทธศาสนาเถรวาท ในการนำเสนอนี้ได้ประมวลจากข้อมูลปฐมภูมิได้แก่ พระไตรปิฎก ภาษาไทยและภาษาบาลี คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา งานเขียนตำราวิชาการที่นักปราชญ์และนักวิชาการหลายท่านได้แต่งไว้ และสรุปความเชื่อเรื่องพระศรีอริยเมตไตรยไว้ท้ายบท ดังต่อไปนี้

๒.๑ ประวัติพระศรีอริยเมตไตรย

๒.๑.๑ อดีตชาติ

พระศรีอริยเมตไตรยในอดีตชาติ ครั้งที่พระพุทธเจ้าทรงมีพระชนม์ชีพเมื่อราว ๒,๕๐๐ ปีก่อน พระโคตมะพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันได้ทรงพยากรณ์เกี่ยวกับพระศรีอริยเมตไตรยในสมัยของพระองค์เอาไว้ ดังนี้

พระศรีอริยเมตไตรย มีประวัติความเป็นมาก่อนที่จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ในอนาคต ได้เกิดเป็นบรมกษัตริย์พระเจ้าสังขจักรโพธิสัตว์ พบกับสามเณรได้ถามถึงพระรัตนตรัย อันมี พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จนเกิดปิติอย่างแรงกล้าถึงกับสลบไปสามครั้งสามคราว เมื่อฟื้นจากสลบทรงสละราชสมบัติให้แก่สามเณร และได้ปรารถนาเข้าเฝ้าพระสิริมิตรพุทธเจ้า พระองค์เดินทางจนเท้าแตก เข้าแตก ข้อมือแตก หน้าอกเลือดอาบ ได้รับความลำบากแสนสาหัส พระผู้มีพระภาคสิริมิตรพุทธเจ้า ได้แปลงกายมาเป็นสารถีรับไป ระหว่างทางพระอินทร์กับนางสุชาดา ได้นำอาหารทิพย์มาถวาย เมื่อเดินทางมาถึงบุพพาราม พระเจ้าสังขจักรโพธิสัตว์ฟังธรรมเรื่องพระนิพพานจากพระผู้มีพระภาคได้เพียงบทเดียว ได้ตรัสพระเศียรถวายเป็นพุทธบูชา ปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต

ในสมัยพุทธกาลแห่งพระสัมพันธัญญะสัมมาสัมพุทธเจ้าโคตมะนั้น พระเมตไตรยโพธิสัตว์ได้เสด็จจุติปฏิสนธิในครรภ์แห่งพระนางกาญจนเทวี อัครมเหสีพระเจ้าอชาตศัตรูราชา กษัตริย์แห่งพระนครราชคฤห์ ครั้นถ้วนทศมาสก็ประสูติจากพระครรภ์ ได้นามบัญญัติว่า “อชิตราชกุมาร” ทรงเจริญวัยขึ้นได้เห็นและสดับพระธรรมเทศนาแห่งพระบรม

ศาสดา ก็มีพระทัยศรัทธาโสมนัสดำริว่า “พุทธานุภาพนี้อัจฉรย์ยิ่งนัก ผู้ใดมิได้บำเพ็ญทานรักษาศีล และบำเพ็ญบารมีต่าง ๆ ก็มิอาจจะตรัสรู้เป็นพระสัมพันธัญญาณได้ ฉะนั้น สมควรเราจะตัดบ่วงแห่งขรवासอกบรพพาในศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นี้เถิด” จึงทูลลาพระราชบิดาบวชแล้วได้ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน พระพุทธรูปจะเป็นอันมากจนเชี่ยวชาญ จึงรับภาระแนะนำบอกกล่าวธรรมะแก่เพื่อนพรหมจรรย์ทั้งปวง^๑

สมัยต่อมา เมื่อพระบรมศาสดาเสด็จสู่กรุงกบิลพัสดุ์เป็นวาระที่ ๒ ประทับ ณ นิโครธาราม พระนางมหาปชาบดีโคตมีพระนางทรงจินตนาว่า จำเดิมแต่พระลูกเจ้ามาสู่พระนครนี้ เรามิได้ถวายสิ่งใดเลย ฉะนั้น เราจะถวายจีวรสาฎกเถิด แล้วจึงทรงเพาะเมล็ดฝ้ายในอ่างทอง เมื่อต้นฝ้ายออกปอย ทรงเก็บใส่ลงในผอบทอง ทรงเลือกหยิบติดพันด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เอง เส้นด้ายละเอียดยิ่งนัก มีสีเหลืองดุจทอง ให้หาช่างทอฝีมือเยี่ยมมา เสด็จทอดพระเนตรการทอผ่านนั้นเป็นนิตย์ทุกวัน เมื่อสำเร็จได้ผ้า ๒ ผืน ผืนละ ๑๔ ศอก โดยความยาว เป็นพระภูษาที่คำนวณค่ามิได้ จึงพับใส่ผอบแก้ว ยกขึ้นทูลเหนือเศียรเกล้า พร้อมกับบริวารนำไปถวายพระบรมศาสดาที่นิโครธาราม ถวายนมัสการแล้วทรงจับผ้าทั้งคู่หนุนเข้าไปถวายว่า “ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ภูษาทั้งคู่นี้ ข้าพระองค์กระทำให้ด้วยมือตนเอง ขอทรงพระมหากรุณานุเคราะห์รับผ้าทั้งคู่นี้ เพื่อประโยชน์สุขแก่ข้าพระพุทธเจ้าสิ้นกาลนานเถิด” สมเด็จพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า ทรงหวังให้พระนางมหาปชาบดีโคตมี ได้รับมหรณงค์แห่งการถวายผ้าคู่สมกับที่ทรงตั้งพระหทัยไว้ พระพุทธองค์ตรัสว่า “โคตมี เธอจงถวายผ้าคู่นี้แก่สงฆ์เถิด จะมีผลานิสงส์มหาศาลมาก และได้ชื่อว่าบูชาตถาคตและสงฆ์ทั้งปวง”

พระนางมหาปชาบดีโคตมี ได้กราบทูลอ้อนวอนให้ทรงรับถึง ๓ ครั้ง แต่พระพุทธองค์ยังคงตรัสให้ถวายแก่สงฆ์ดังเดิม ไม่ทรงรับด้วยพระองค์เอง ทั้งนี้ เพราะทรงมีพระประสงค์จะอนุเคราะห์พระมารดา (เลี้ยง) ด้วยพระดำริว่า พระนางได้ปรารภจะถวายผ้าคู่นี้แก่ตถาคต พร้อมด้วยเจตนา ๓ อย่าง^๒ คือ (๑) ปุพพเจตนา ความตั้งใจก่อนที่จะให้ (๒) มุญจนเจตนา ความตั้งใจในขณะที่ให้ (๓) อปรปรเจตนา ความตั้งใจหลังจากให้แล้ว ก็ขอให้พระนางจงปรารภจะถวายแก่สงฆ์ด้วยเจตนาทั้ง ๓ นี้ด้วย วัตถุประสงค์นั้นจะมีผลมาก ด้วยเหตุนี้ จึงได้ตรัสห้ามถึง ๓ ครั้ง และเพื่อเป็นแบบอย่างให้คนที่เกิดมาในภายหลังมีความเคารพเลื่อมใสในสงฆ์ยิ่งกว่าภิกษุรูปใดรูปหนึ่งโดยเฉพาะ

^๑ สมเด็จพระพรหมญาณสังขสโร, พระปฐมสมโพธิกถา เมตไตรยพยากรณ์ปริวรรตปริจเฉทที่ ๒๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ เลี้ยงเชียงจงเจริญ, ๒๕๑๙), หน้า ๑๔๙-๓๕๙.

^๒ อง.ฉก.อ. (ไทย) ๓/๓๐๘/๖๓๐.

อีกประการหนึ่ง พระพุทธองค์ทรงดำริว่า “ตถาคตประดิษฐานพุทธศาสนาในโลกนี้ได้ไม่นาน เมื่อไม่มีตถาคตแล้ว ทายกทั้งหลายก็จะพากันทำบุญ ถวายปัจจัย ๔ แก่พระสงฆ์ที่ตนพอใจ สวากทั้งหลายจักลำบากด้วยปัจจัย ๔ ศาสนาของตถาคตก็จะมีเจริญ วัฒนาสถาพรยืนนาน เมื่อตถาคตได้มอบความเป็นใหญ่ให้แก่สงฆ์ในบัดนี้ ต่อไปในอนาคต ลากสักการะก็จะมีแก่สงฆ์ทั้งปวง” ด้วยเหตุดังนี้จึงได้ตรัสห้ามถึง ๓ ครั้ง

ลำดับนั้น ท่านพระอานนท์ได้กราบทูลขึ้นว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระองค์โปรดรับผ้าใหม่คู่นี้ของพระนางมหาปชาบดีโคตมีเถิด พระนางทรงมีอุปการะมาก เป็นพระมาตุจฉาของพระองค์ ทรงทะนุถนอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงดู ให้พระผู้มีพระภาคเสวยพระเกษียรธาร (นํ้านม) ในเมื่อพระชนนีสวรรคตแล้ว แม้พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าก็ทรงมีอุปการะมากแก่พระนาง พระนางทรงอาศัยพระผู้มีพระภาคแล้ว จึงได้ถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะ ทรงเว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการประพฤติดีในกาม เว้นขาดจากการพูดเท็จ เว้นขาดจากการเสพของมึนเมา คือ สุรา และเมรัย อันเป็นเหตุแห่งความประมาท ทรงมีศีลที่พระอริยะยินดี หมดความสงสัยในอริสัจ ๔ ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค คือ ทรงเป็นพระโสดาบัน”^๓

เมื่อพระองค์ไม่รับก็เสียพระทัยโทมนัสอาดูร จึงเข้าไปหาพระอานนท์เล่าเรื่องทั้งหมดให้ฟัง พระอานนท์จึงเข้าไปทูลวิงวอนให้พระองค์ทรงรับ พระองค์จึงตรัสเทศนา ทักขินาวิกังคสูตร จำแนกทักษิณาทานที่เป็นปาฏิบุคลิกทาน ๑๔ ประการ สังฆทาน ๗ ประการ แล้วทักษิณาทานอันบริสุทธิ์ ๔ ประการ พระนางโคตมีได้สดับพระธรรมเทศนาก็บังเกิดปริดาปราโมทย์ จึงน้อมนำผ้าเข้าไปถวายพระธรรมเสนาบตีพระผู้เป็นเจ้าก็ไม่รับ จึงถวายแก่พระโมคคัลลานะ พระอัสติมหาสาวกทั้ง ๘๐ องค์

พระคุณเจ้าทั้งหมดก็มียอมรับ จนกระทั่งถึงพระอชิตภิกษุ ซึ่งเป็นพวกภิกษุหนึ่งอยู่ท้ายสงฆ์ทั้งปวง พระผู้เป็นเจ้าก็รับ พระนางทรงโทมนัสจนน้ำพระเนตรนองพักตร์ ด้วยคิดว่า “ตัวเรานี้บุญน้อย อุตส่าห์ทำผ้าคู่นี้ตั้งใจว่าจะถวายพระชินสีห์ ทั้งพระองค์อัครสาวก และพระมหาเถระ ก็มียอมรับ บัดนี้ ภิกษุหนุ่มเป็นนวกะมารับผ้าของเรา” พระพุทธองค์ทรงเห็นเช่นนั้น จึงทรงพุทธดำริว่า “ตถาคตจะทำให้พระนางโคตมีบังเกิดโสมนัสในวัฏฏทาน” จึงตรัสให้พระอานนท์ไปนำบาตรของพระองค์มา แล้วทรงทำอธิษฐานว่า “ขอพระสาวกทั้งปวงจงอย่าหาบาตรนี้เห็น เว้นเสีย อชิตะภิกษุหนุ่มผู้เดียว” แล้วทรงขว้างบาตรไปในอากาศ บาตรนั้นก็ลอยหายไปเข้ากลีบเมฆไป พระธรรม

^๓ พระมหาประมวล ฐานทตฺโต, พระศรีอริยเมตไตรย พระพุทธเจ้าในอนาคต, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (ขอนแก่น : หจก. ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๓๘-๓๙.

เสนาบดีก็กราบทูลว่า จะนำบาตรกลับมาถวาย แล้วก็เหาะขึ้นไปในอากาศ เทียวค้นหา ก็มิได้พบ พระพุทธองค์จึงตรัสสั่งว่า “อชิตะเธอจงไปค้นหาบาตรตกอากาศ” ดังนั้น พระอชิตะ ภิกษุดำริว่า

“...น่าอัศจรรย์ยิ่งนัก ไฉนพระมหาเถระทั้งหลายมีอานุภาพมากจึงมีอาภวบาตรได้พบ ส่วนอาตมานี้ยังมีจิตอันกิเลสมลทินครอบงำอยู่ พระสัพพัญญูตรัสสั่งให้ไปหาบาตร คงจะมีเหตุใดเหตุหนึ่งอย่างแน่นอน ฉะนั้น อาตมาจะเทียวค้นหาบาตร” บังเกิดปีติปราโมทย์จึงเข้าไปกราบทูลรับอาสา แล้วออกมา ยืนในที่สุตบรีฑ์ มองดูนภาอากาศแล้วตั้งสัตยาธิษฐานว่า

“อาตมาบรรพชาในพระพุทธศาสนาด้วยปรารถนาปัจจัยลาภ และมีอาภวเลื่องชื่พลในฆราวาสได้ก็หาไม่ อาตมาตั้งใจประพฤติพรหมจรรย์เพื่อหมายมั่นที่จะตรัสรู้ธรรมทั้งปวง ผิวนิลาของอาตมามีขาดมิทำลายบริสุทธิเป็นอันดี ขอให้บาตรแห่งองค์พระชินสีห์ จงมาประดิษฐานในมือแห่งอาตมาที่เหยียดออกมาโดยพลัน...”^๔

พอเสร็จคำอธิษฐาน บาตรก็พลัดตกลงมาจากอากาศประดิษฐานอยู่ในหัตถ์แห่ง อชิตภิกษุเป็นที่น่าอัศจรรย์ พระนางประชาบดีได้ทอดพระเนตร ดังนั้น ก็เกิดปีติโสมนัสเป็นกำลังเกิดศรัทธาปลาทะอย่างแรงกล้าจนน้ำพระเนตรหลั่งไหล ยอหัตถ์นมัสการพระบรมศาสดาจารย์แล้ว ๆ เล่า ๆ ก็เสด็จคืนพระราชนิเวศน์ ทรงแยมพระโอบุส ส่วนพระอชิตภิกษุ จินตนาการว่า ประโยชน์อันใดแก่อาตมาด้วยผ้าที่เลิศคุณนี้ด้วยจะปิดกายก็มีสมควร อาตมาจะนำผ้าคู่นี้ไปกระทำบูชาพระพุทธชินสีห์จะเป็นการสมควรยิ่ง เมื่อดำริเช่นนั้นก็ถือผ้าผืนหนึ่งเข้าไปดาดเป็นเพดาน แล้วจึงเปล่งวาจาว่า “วัตถุบูชานี้เจริญจิตยิ่งนัก ด้วยอาณิสสส์วัตถุนี้ อาตมามีได้ปรารถนาสิ่งอื่นนอกเสียจากพระโพธิญาณ” สมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ ทอดพระเนตรเห็นการกระทำของอชิตภิกษุนั้น ก็กระทำพระอาการแยมพระโอบุส พระอานนท์กราบทูลถามเหตุผลแห่งการแยมให้ปรากฏ พระบรมสุคต จึงตรัสว่า “อานนท์ อชิตภิกษุนี้จะได้ตรัสรู้เป็นองค์พระชินสีห์ ทรงพระนามว่า พระศรีอริยเมตไตรย ในอนาคตในมหาภักตร์ป็นี่”^๕

^๔ ไสว มลาลทอง และอเนก ขำทอง, *คู่มือนักธรรมและธรรมศึกษาชั้นเอก ฉบับกรรมการศาสนา*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๓), หน้า ๖๗.

^๕ ไสว มลาลทอง และอเนก ขำทอง, *คู่มือนักธรรมและธรรมศึกษาชั้นเอก ฉบับกรรมการศาสนา*, หน้า ๖๘.

ในอนาคตกาลนั้น พระศรีอริยเมตไตรยบรมโพธิสัตว์ จะปฏิสนธิในครรภ์แห่งสุพรหมวดีพราหมณีภรรยาแห่งสุพรหมพราหมณ์ ผู้เป็นปุโรหิตาจารย์แห่งพระเจ้าสังขจักรบรมจักรพรรดิ เมื่อครบเทศมาสักประสูติ ณ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองเกตุมวดี เมื่อเจริญวัยบริโศกสมบัติอยู่ในปราสาททั้ง ๓ หลัง มีจันทรमुखีพราหมณีเป็นอัครภรรยาครอบครองสมบัติอยู่ในเพศฆราวาสอยู่ ๔ หมื่นปี ได้ทัศนาวาทูตทั้ง ๔ เมื่อนางจันทรमुखีคลอดบุตรนามว่า พรหมวัณณกุมาร จึงดำริในการจะออกบรรพชา ขณะนั้นปราสาทจะเลื่อนลอยขึ้นบนอากาศลงมาประดิษฐาน ณ ปฐพีใกล้พระศรีมหาโพธิ์ คือ ต้นกากะทิง พระโพธิสัตว์จะลงจากปราสาท ถือเอาผ้าทิพย์กาสาพัสด์แล้วทรงบรรพชาบวชที่เป็นบริวารจะบรรพชาตามทั้งหมด พระองค์จะบำเพ็ญทุกรกิริยา ๗ พอถึงวันวิสาขบูชาจะมี จะเสวยข้าวมธุปายาสแห่งนางสุนันทาพราหมณี ครั้นเวลาเย็นทรงรับหญ้าคาจากโสติดิยพราหมณ์ ๘ กำมือ อธิฐานเป็นรัตนบัลลังก์สูง ๑๕ ศอก สถิตบนบัลลังก์พิจารณาปัจจัยการก็สำเร็จพระสัพพัญญุตญาณ ในเวลาใกล้รุ่งแห่งราตรีนั้น^๖

ในอมตธรรมา อรรถกถาอนาคตวงศ์ ได้วิสัชนาเรื่องพระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ พระองค์นั้น ทรงได้รับพุทธพยากรณ์ในสำนักของพระผู้มีพระภาคพระองค์ใดไว้ดังนี้ พระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ พระองค์นั้น ในเบื้องต้นทรงท่องเที่ยวเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏฏสงสารอันไม่มีที่สุด ระคนด้วยทุกข์โทษภัยมิใช่น้อย พระองค์ทรงเสพรทรงคบ และทรงเข้าไปนั่งใกล้ภักตยาณมิตร มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอดีต เป็นต้น ในเวลาแสนโกฏิตกมิใช่น้อย จนในที่สุด ๑๖ อสงไขยแสนกัป นับจากภักตกับนี้ย้อนถอยหลังไปในอดีตในกาลนั้น พระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ได้บังเกิดเป็นมหาบุรุษในชมพูทวีป เสวยพระชาติเป็นจอมจักรพรรดิราช ทรงพระนามว่า “ปาวานตะ” บำเพ็ญจักกวัตติสมบัติ คือ (๑) การอยู่ในประเทศอันสมควร (๒) การคบหาสัตบุรุษ (๓) การฟังพระสัทธรรม (๔) การพิจารณาโดยอุบายอันแยบคาย (๕) การประพฤตินิยมสมควรแก่ธรรม

พระเจ้าจักรพรรดิ มีปรากฏอยู่ ๓ ประเภท คือ พระเจ้าจักรพรรดิเฉพาะประเทศ ๑ พระเจ้าจักรพรรดิเฉพาะทวีป ๑ พระเจ้าจักรพรรดิทั่วแผ่นดิน ๑ พระราชาพระองค์ใดทรงเป็นใหญ่ในแคว้นแคว้นของดินแดนพระองค์ พระราชาพระองค์นั้น ชาวโลกพากันเฉลิมพระนามว่า พระเจ้าจักรพรรดิเฉพาะประเทศ พระราชาพระองค์ใดทรงเป็นใหญ่ในทวีป เช่น ชมพูทวีปทั้งสี่ พระราชาพระองค์นั้น ชาวโลกพากันเฉลิมพระนามว่า พระเจ้าจักรพรรดิเฉพาะทวีปพระราชาพระองค์ใดทรงพิชิตปฐพี มีแคว้นแคว้นใหญ่ มีมหาสมุทรทั้ง ๔ เป็นเขตแดน ทรงเป็นราชาของราชา ทรงเป็นธรรมราชา พระราชาทั้ง

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๙.

ปวงทรวงบูชา พระราชาพระองค์นั้น ชาวโลกพากันเฉลิมพระนามว่า “มหิสฺสรจกฺกวตฺติ” (มหิศรจักรพรรดิ) พระเจ้าจักรพรรดิผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน

อดีตชาติพระศรีอริยเมตไตรย เกิดเป็นอชิตกุมารโอรสกษัตริย์อชาตศัตรู ในแคว้นมคธประเทศอินเดีย แล้วออกบวชเป็นบรรพชิตในสำนักพระพุทธเจ้า ในยุคที่พระพุทธเจ้ายังมีพระชนม์ชีพอยู่ ได้ตรัสเอาไว้ว่า ที่กรุงกบิลพัสดุ์ พระนางมหาปชาบดีโคตมี ได้คิดที่จะทำผ้าไตรจีวรเพื่อถวายพระพุทธเจ้า ใช้ความอุตสาหะเป็นอย่างมากจนได้ไตรจีวรเนื้อดี ครั้นนั้นอชิตภิกษุเป็นภิกษুবวชใหม่ ตอนที่พระนางมหาปชาบดีโคตมีได้ถวายจีวรให้แก่พระพุทธเจ้า แต่พระพุทธองค์ปฏิเสธ นางจึงเสียใจ พระพุทธองค์จึงแสดงปาฏิหาริย์โดยการโยนบาตรของพระองค์ให้หายไปในอากาศ แล้วให้พระสาวกตั้งแต่พระอัครสาวก จนถึงพระอสีติสาวกที่ไม่มีรูปไหนหาได้พบ พระพุทธองค์จึงให้อชิตภิกษুবวชใหม่ไปนำบาตรมา อชิตภิกษุตั้งสัจจอธิฐานแล้วยื่นมือออกไปก็ได้บาตรมา พระพุทธองค์จึงประกาศให้ทราบว่า อชิตภิกษุรูปนี้จะเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตนามว่า พระศรีอริยเมตไตรย

๒.๑.๒ การบำเพ็ญบารมี

ในอดีตกาลเมื่อ ๘๐ อสงไขยกับที่ผ่านมา พระเมตไตรยโพธิสัตว์ ได้ตั้งจิตปรารถนาพุทธภูมิ เพื่อตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ เพื่อช่วยสัตว์โลกให้ข้ามพ้นจากทุกข์ในวัฏสงสาร ด้วยการตั้งความปรารถนาไว้ว่า

“เราตรัสรู้แล้ว จะให้สัตว์โลกตรัสรู้ด้วย
เราข้ามพ้นแล้ว จะให้สัตว์โลกข้ามพ้นด้วย
เราสงบได้แล้ว จะให้สัตว์โลกสงบได้ด้วย
เราดับสนิทได้แล้ว จะให้สัตว์โลกดับสนิทได้ด้วย”^๗

ในสมัยของพระพุทธเจ้าพระนามว่า “สิริมิตร” นับถอยหลังจากภัทรกัปนี้ไป ๑๖ อสงไขยกับอีกแสนกัป ทรงได้รับการพยากรณ์จากพระพุทธสิริมิตรว่า “จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต” พระเมตไตรยโพธิสัตว์ จึงเป็นพระโพธิสัตว์ประเภท “นิยตะ” คือพระโพธิสัตว์ผู้ที่จะได้ตรัสรู้แน่นอน และจะเป็นพระพุทธเจ้าประเภท “วิริยาธิกะ” เพราะทรงมีความเพียรมากในการบำเพ็ญบารมี

^๗ ขุ.ปฎิ. ๓๑/๑๘๘/๑๘๒ (มหากุณฑลินีเทศ)

หลังจากได้รับพุทธพยากรณ์ พระเมตไตรยโพธิสัตว์ได้บำเพ็ญ “พุทธการกธรรม” คือ ธรรมที่ทำให้เป็นพระพุทธเจ้า เรียกว่า “ทศบารมี”^๘ (บารมี ๑๐) ได้แก่

๑. **ทานบารมี** มั่นคงในการให้ การสละ การบริจาคอยู่เป็นนิจบำเพ็ญทานดูคว่ำหม้อน้ำทิ้ง คือ ให้ไม่ให้เหลือ โดยเฉพาะการให้ที่เรียกว่า “ปัญจมหาบริจาค” ได้แก่ การบริจาคที่สำคัญ ๕ อย่าง^๙ คือ (๑) ธนบริจาค การบริจาคทรัพย์สมบัติ (๒) อังคบริจาค การบริจาคอวัยวะ (๓) ชีวิตบริจาค การบริจาคชีวิต (๔) ปุตตบริจาค การบริจาคบุตร (๕) ทาสบริจาค การบริจาคภรรยา

๒. **ศีลบารมี** มั่นคงอยู่ในศีลอย่างไม่เห็นแก่ชีวิต รักษาศีลดูจามรีรักษานหาง มั่นยอมตายแต่ไม่ยอมเสียขนหางที่มันรักไป

๓. **เนกขัมมบารมี** มุ่งออกจากกามในทุก ๆ ภพ ไม่ว่าจะเป็นการบวชเป็นดาบส หรือภิกษุในพระพุทธศาสนา ไม่มีความยินดีในการเกิด ดูถูกถูกจองจำอยู่ในเรือนจำเป็นเวลานาน ก็ไม่มีความรักใคร่ในเรือนจำนั้น คิดแต่จะออกไปอย่างเดียว

๔. **ปัญญาบารมี** มุ่งหน้าเพื่อความสมบูรณ์ของปัญญา เป็นผู้เข้าหาบัณฑิตทุกระดับ ไม่กลัวความลำบากในการศึกษา ดูภิกษุผู้ถือการบิณฑบาตเป็นวัตร เดินไปตามลำดับ

๕. **วิริยบารมี** เป็นผู้มีความเพียรมั่นในทุกอิริยาบถ ทุกภพที่เกิด ดูพญาราชสีห์ประคองอิริยาบถของตนไว้อย่างมั่นคงสง่างาม

๖. **ขันติบารมี** เป็นผู้อดทนอดกลั้น ในคำยกย่องนับถือ หรือถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม คือ ไม่ดีใจเมื่อได้รับการนับถือ ไม่เสียใจเมื่อได้รับการดูหมิ่น หนักแน่นดูแผ่นดินใหญ่ ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งที่คนทั้งหลายลงบนแผ่นดิน

๗. **สัจจบารมี** มั่นคงในคำพูด มีคำพูดไม่เป็นสอง ไม่กล่าวเท็จเพราะทรัพย์หรือชีวิต เหมือนการโคจรของดวงดาวทั้งหลาย ย่อมโคจรอยู่ในวิถีของตนเท่านั้น

๘. **อธิษฐานบารมี** มั่นคงหนักแน่นในอธิษฐาน ที่ได้ตั้งใจไว้แล้ว เหมือนขุนเขาไม่สะท้านเพราะแรงลมจาก ๔ ทิศ

๙. **เมตตาบารมี** มีจิตเมตตาเสมอต่อสรรพสัตว์ มิได้เลือกที่รัก ผลักที่ชัง เป็นประดุจน้ำที่แผ่ความเย็นให้แก่คนสัตว์ทุกจำพวกเสมอเหมือนกัน

^๘ ขุ.พุทธ.อ. (ไทย) ๘/๑/๔๙-๕๐., ขุ.ชา.อ. (ไทย) ๓/๑/๓๓-๔๓.

^๙ ขุ.อิตติ.อ. (ไทย) ๑/๔/๒๓๑., ขุ.อป.อ. (ไทย) ๘/๑/๔๙., ขุ.จริยา.อ. (ไทย) ๙/๓/๕๖๑.

๑๐. อุเบกขาบารมี มีใจเป็นกลางในความสุขและทุกข์ ไม่ยินดีหรือยินร้ายต่อสิ่งทั้งปวง ดุจดังแผ่นดินไม่แสดงอาการรังเกียจหรือยินดี ต่อของหอมหรือสิ่งสกปรก โสโครก หรือมีใจดุจเดียวกับตราซึ่งไม่เอนเอียง

ทรงมีพุทธภูมิธรรม คือ คุณธรรมของพระนิยตโพธิสัตว์ ๔ ประการ^{๑๐} คือ

๑) อุสสาโห มีความองอาจกล้าหาญในการทำความดี ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ ทั้งสิ้น

๒) อุมตโต มีปัญญาแก้แกล้งเขี้ยวชาญ มีเหตุผลในการทำความดี แล้วเลือกทำแต่กุศลกรรม

๓) อวัตถาหัง มีพระหทัยหนักแน่นมั่นคงในอธิฐานธรรม หรือในปณิธานหมายความว่า หากต้องการจะกระทำความดีชนิดใดแล้ว ก็ตั้งใจทำความดีนั้นจนสำเร็จ

๔) หิตจิริยา มุ่งกระทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น โดยไม่เห็นแก่ตัว

เมื่อเรียงลำดับในการกระทำความดีแล้ว พระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ทรงบำเพ็ญคุณธรรมต่าง ๆ ๔ ประการ ดังนี้ (๑) อุมตโต ใช้ปัญญาพิจารณาก่อนทำ (๒) หิตจิริยา ทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ (๓) อวัตถาหัง มั่นใจและมั่นคงในการทำความดี (๔) อุสสาโห ไม่ย่อท้อในการกระทำความดี

พระเมตไตรยโพธิสัตว์ ยังมีอุปนิสัยใฝ่คุณธรรมที่เรียกว่า “อัชฌาสัย” อีก ๖ ประการ^{๑๑} คือ

๑) อโลภัชฌาสัย มีอริยาศัยไม่โลภ แต่ทรงมีน้ำใจเผื่อแผ่ นึกถึงประโยชน์ผู้อื่นเสมอ คือ มีปกติสละบริจาค เห็นโทษในความโลภ

๒) อโทสัชฌาสัย มีอริยาศัยไม่โกรธ ไม่ดูร้าย ไม่หยาบคายไม่มุทะลุจุดันไม่ฉุนเฉียว คือ มีปกติเมตตากรุณา เห็นโทษในความโกรธ

๓) อโมหัสฌาสัย มีอริยาศัยไม่หลงมกมาย คือ มีปัญญาเป็นปกติ เห็นโทษในความลุ่มหลง

๔) เนกขัมมัสฌาสัย มีอริยาศัยหลีกเลี่ยงจากกามคุณทั้งหลาย คือ มีปกติอยากบวช เห็นทุกข์ในการครองเรือน

^{๑๐} พุ.จิริยา.อ. (ไทย) ๙/๓/๖๕๗.

^{๑๑} พุ.จิริยา.อ. (ไทย) ๙/๓/๕๙๔-๕๙๕.

๕) วิเวกัชฌาศัย มีอริยาศัยชอบความสัจ ๓ ประการ คือ (๑) กายวิเวก สัจจากการคลุกคลีหมู่คณะ (๒) จิตตวิเวก สัจจากความรักใคร่ ความยินดีด้วย กามารมณ์ (๓) อุปธิวิเวก สัจจากกิเลสทั้งหลาย

๖) นิสสรณชฌาศัย มีอริยาศัยสลัดออกจากภพ คือ เห็นภัยในสังสารวัฏ

นอกจากนี้ ยังมีธรรมที่เกื้อหนุนให้การบำเพ็ญบารมี ของพระเมตไตรย โพธิสัตว์สมบูรณ์ เรียกว่า “อธิฐาน” คือ ความตั้งมั่น ๔ ประการ^{๑๒} คือ

๑) สัจจาธิฐาน ได้แก่ ความจริงใจ ช่วยให้งำหนดบารมีที่สมควรแก่ความ ปราปรณนาของพระโพธิสัตว์

๒) จาคาธิฐาน ได้แก่ การสละวัตถุสิ่งของจนถึงการสละกิเลส ช่วยให้สละสิ่ง ที่เป็นปฏิปักษ์กับความตั้งใจจริง

๓) อุปสมาธิฐาน ได้แก่ ความสงบจากกิเลส ช่วยให้สงบจากสิ่งที่ไม่เป็น คุณต่อบารมีทั้งหลาย

๔) ปัญญาธิฐาน ได้แก่ ความรู้ชัดในเหตุผลและสภาวะธรรม ช่วยให้เป็นผู้ จลตในอุบายอันเป็นประโยชน์

แต่เมื่อว่าโดยสรุปแล้ว การบำเพ็ญบารมีธรรมของพระโพธิสัตว์ทุกพระองค์ ย่อ รวมลงในคุณธรรมเพียง ๒ ประการ^{๑๓} คือ

๑) กรุณา ได้แก่ การเห็นแก่ผู้อื่น คือ มุ่งบำบัตทุกข นำสุขมาสู่สรรพสัตว์

๒) ปัญญา ได้แก่ ฝึกตนยิ่งขึ้น ด้วยการเฝ้ารู้ตลอดเวลา ให้มีปัญญารู้แจ้งธรรม จนมองเห็นถูกต้องว่า อะไรเป็นประโยชน์ อะไรไม่เป็นประโยชน์แท้จริง แก่สรรพสัตว์ที่ตน จะทำประโยชน์ให้

^{๑๒} พุ.จริยา.อ. (ไทย) ๙/๓/๖๕๐-๖๕๑.

^{๑๓} พุ.จริยา.อ. (ไทย) ๙/๓/๕๙๓-๕๙๔.

ซึ่งขณะนี้ พระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ มีนามว่า “นาถเทวเทพบุตร” ประทับอยู่ในสวรรค์ชั้นดุสิต ซึ่งเป็นสถานที่อุบัติของพระโพธิสัตว์ทุก ๆ พระองค์ ก่อนจะเสด็จมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้านั้น จะเสด็จมาอุบัติในมนุษยโลกอีก ๒ ครั้ง คือ

๑) จะเสด็จมาอุบัติเป็นมนุษย์เพื่อบำเพ็ญทานบารมี คือ สละทรัพย์สมบัติ บุตร ภรรยา และบริจาคสัตตสดกมหาทาน^{๑๔} คือ การบริจาคสิ่งของต่าง ๆ อย่างละ ๗๐๐ เช่นเดียวกับพระเวสสันดรโพธิสัตว์ ทรงบำเพ็ญมาแล้วนั้น เมื่อทรงบำเพ็ญบารมีอยู่ในโลกจนถึงอายุขัยแล้ว ก็อุบัติในดุสิตบุรีอีกครั้ง

๒) เมื่อมนุษย์มีอายุยืน ๘๐,๐๐๐ ปี พระองค์จะเสด็จมาอุบัติในโลกมนุษย์อีกเป็นครั้งสุดท้าย แล้วจะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงแสดงธรรมสั่งสอนเวไนยสัตว์ให้หลุดพ้นจากทุกข์เป็นอันมาก เสด็จโปรดเวไนยสัตว์อยู่นานถึง ๘๐,๐๐๐ ปี จึงจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ศาสนาของพระองค์จะมีอายุยาวนานถึง ๑๘๐,๐๐๐ ปี จึงจักอันตรธานจากโลกนี้ไป

พระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ทรงบำเพ็ญบารมี **พระกรณธรรม** มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า **โพธิปริพาจนธรรม** หรือเรียกตามความหมายโดยทั่วไปว่า บารมีธรรม คือธรรมสำหรับปมพระพุทธภูมิ กล่าวคือพระโพธิสัตว์เจ้าทั้งหลายผู้ปรารถนาต่อพระพุทธภูมิ จะต้องพยายามบำเพ็ญ เป็นคุณธรรมที่จะนำไปสู่ฝั่งแห่งพระโพธิญาณ เมื่อกล่าวโดยองค์ธรรมจริง ๆ แล้วก็มีอยู่ ๑๐ ประการ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วเริ่มตั้งแต่ทาน ถึงอุเบกขา พระโพธิสัตว์เจ้าแต่ละพระองค์จะสั่งสมบารมีเหล่านี้ให้ครบถ้วนบริบูรณ์ จนกว่าจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า การสร้างบารมีแต่ละชาติย่อมมีความแตกต่างกันออกไปบ้างและยากบ้าง ฉะนั้นจำแนกพระบารมีออกเป็นสามส่วนเรียกว่า **ตริยางค์** คือ องค์สาม ยกตัวอย่าง เช่น พระบารมีธรรมอันดับแรก คือ ทาน จำแนกเป็นตริยางค์ได้ดังนี้

ทานบารมีเป็นขั้นต้น ได้แก่ การเสียสละสิ่งไม่สำคัญมาก เช่น ทรัพย์สินเงินทอง ทานอุปบารมีที่เป็นทานชั้นกลาง ได้แก่ การเสียสละได้แม้สิ่งที่ตนรักมาก ๆ เช่น บุตร ภรรยา เลือดเนื้อ อวัยวะ ทานปรมัตถบารมีเป็นทานชั้นสูงสุด ได้แก่ การเสียสละชีวิตเมื่อมีใครต้องการก็สามารถให้ได้

^{๑๔} สัตตสดกมหาทาน หมายถึง ทานอย่างละ ๗๐๐ รวม ๗ ชนิด คือ ข้าว ๗๐๐ เชือก, ผ้า ๗๐๐ ตัว, รถ ๗๐๐ คัน, สตรี ๗๐๐ นาง, แม่โคนม ๗๐๐ ตัว, ทาสหญิง ๗๐๐ คน, ทาสชาย ๗๐๐ คน.

พระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญบารมีที่เรียกว่า บารมี ๓๐ ทศ และเมื่อจำแนกบารมีธรรม ๑๐ ประการ ออกอย่างละ ๓ พระบารมี รวมกันเรียกว่า พระสมตังสบบารมี คือ พระบารมี ๓๐ ถ้วนพอดี มีดังนี้

ที่	บารมีขั้นต้น	ที่	บารมีขั้นกลาง	ที่	บารมีขั้นสูงสุด
๑	ทานบารมี	๑๑	ทานอุปัชฌายบารมี	๒๑	ทานปรমัตถบารมี
๒	ศีลบารมี	๑๒	ศีลอุปัชฌายบารมี	๒๒	ศีลปรมัตถบารมี
๓	เนกขัมมบารมี	๑๓	เนกขัมมอุปัชฌายบารมี	๒๓	เนกขัมมปรมัตถบารมี
๔	ปัญญาบารมี	๑๔	ปัญญาอุปัชฌายบารมี	๒๔	ปัญญาปรมัตถบารมี
๕	วิริยะบารมี	๑๕	วิริยะอุปัชฌายบารมี	๒๕	วิริยะปรมัตถบารมี
๖	ขันติบารมี	๑๖	ขันติอุปัชฌายบารมี	๒๖	ขันติปรมัตถบารมี
๗	สัจจะบารมี	๑๗	สัจจะอุปัชฌายบารมี	๒๗	สัจจะปรมัตถบารมี
๘	อธิษฐานบารมี	๑๘	อธิษฐานอุปัชฌายบารมี	๒๘	อธิษฐานปรมัตถบารมี
๙	เมตตาบารมี	๑๙	เมตตาอุปัชฌายบารมี	๒๙	เมตตาปรมัตถบารมี
๑๐	อุเบกขาบารมี	๒๐	อุเบกขาอุปัชฌายบารมี	๓๐	อุเบกขาปรมัตถบารมี
ขั้นธรรมดา		ขั้นอุปัชฌาย		ขั้นปรมัตถบารมี	

ตารางที่ ๑ แสดงบารมี ๓๐ ทศ

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช^{๑๕} ได้ทรงกล่าวถึง พุทธการกกรรม ๑๐ ประการว่า สุขเมธดาบส มีธรรมสโมธาน ๘ ข้อเหล่านี้บริบูรณ์ จึงมีอภิไศยการปรารภนา พุทธภูมิได้ และเรียกพระโพธิสัตว์ อดีตได้รับพยากรณ์จากพระที่บังกรทศพลต่อจากนั้น พระโพธิสัตว์ก็ได้บำเพ็ญพุทธการกกรรม (ธรรมที่ทำให้เป็นพระพุทเจ้า) ๑๐ ประการ ได้แก่

๑. บำเพ็ญทาน สละบริจาคนสิ่งทั้งปวงจนถึงร่างกายชีวิตให้ได้หมดสิ้น เหมือนอย่างเทพาชนะน้ำคว่ำจนหมดน้ำ

๒. บำเพ็ญศีล รักษาศีลยิ่งกว่าชีวิต เหมือนอย่างเนื้อทรายรักษาขนยิ่งกว่าชีวิต

^{๑๕} สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช, “๔๕ พรรษาพระพุทเจ้า”, นิตยสารพันโลก, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๔๗ (กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘), : ๔๘.

๓. บำเพ็ญเนกขัมม์ ออกจากกามจากบ้านเรือน เหมือนอย่างมุ้งออกจากพันธนาการ

๔. บำเพ็ญปัญญา เข้าหาศึกษาได้ตามบัณฑิต โดยไม่เว้นว่าจะเป็นบุคคลมีชาติชั้นวรรณะต่ำ ปานกลางหรือสูง เหมือนอย่างภิกษุเที่ยวบิณฑบาตไปโดยลำดับ ไม่เว้นแม้ที่ตระกูลต่ำ

๕. บำเพ็ญวิริยะ มีความเพียรมั่นคงไม่ย่อหย่อนทุกอิริยาบถ เหมือนอย่างสีหราช มีความเพียรมั่นคงในอิริยาบถทั้งปวง

๖. บำเพ็ญขันติ อดทนทั้งในการได้รับการยกย่อง ทั้งในการถูกหมิ่นแคลน เหมือนอย่างแผ่นดิน ใครทิ้งของสะอาด ไม่สะอาดก็รองรับได้ทั้งนั้น

๗. บำเพ็ญสัจจะ รักษาความจริงไม่พูดเท็จทั้งรู้แม้ฟ้าจะผ่าเพราะเหตุไม่พูดเท็จ ก็ไม่ยอมพูดเท็จหรือแม้เมื่อพูดเท็จจะได้ทรัพย์เป็นต้น ก็ไม่ยอมพูดเท็จ เหมือนอย่างดาวโอสธี ดำเนินไปในวิถีของตนเที่ยงตรงทุกฤดู

๘. บำเพ็ญอุชิชฐาน ตั้งใจมุ่งมั่นไม่หวั่นไหว คือเด็ดเดี่ยวแน่อนในสิ่งที่อุชิชฐานใจไว้ เหมือนอย่างภูเขาหิน ไม่หวั่นไหวในเมื่อถูกลมกระหนาบทุกทิศ

๙. บำเพ็ญเมตตา แผ่มิตรภาพไมตรี ไม่คิดโกรธอาฆาตมีจิตสม่ำเสมอเป็นอันเดียวทั้งผู้ที่ให้คุณ ทั้งในผู้ที่ไม่ให้คุณหรือให้โทษ เหมือนอย่างน้ำแผ่ความเย็น ไปให้อย่างเดียวกันแก่ทั้งคนชั่วและคนดี

๑๐. บำเพ็ญอุเบกขา วางจิตมัธยัสต์เป็นกลางทั้งในคราวสุขทั้งในคราวทุกข์ เหมือนอย่างแผ่นดิน เมื่อใครทิ้งของสะอาดไม่สะอาดลงไปที่มัธยัสต์เป็นกลาง

เพราะฉะนั้น พุทธการกกรรม ๑๐ ประการ เหล่านี้เรียกว่า บารมี ตรงกับคำว่า ปรมะ ที่แปลว่า อย่างยิ่ง หมายถึง เต็มบริบูรณ์ แต่ก็มีใช้ว่าจะเต็มบริบูรณ์ได้เอง ต้องปฏิบัติบำเพ็ญเพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ ไป คือ ต้องทำให้บริบูรณ์ เหมือนตักน้ำเทใส่ตุ่มใหญ่อยู่เรื่อย ๆ จนกว่าจะเต็ม บำเพ็ญจนเต็มบริบูรณ์เมื่อใดก็สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าเมื่อ

นั้น พระโพธิสัตว์ได้บำเพ็ญบารมีนับตั้งแต่ได้รับพยากรณ์จากพระที่ปึงกรพุทธเจ้า ตลอดเวลา ๔ อสงไขย ๑๐๐,๐๐๐ กัป ผ่านพระพุทธเจ้าที่ได้ตรัสรู้ในกัปนั้น ๆ นับแต่พระที่ปึงกร เป็นต้นมาถึง ๒๔ พระองค์ (ดูพระพุทธเจ้า ๒๘ พระองค์) จึงได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า

บารมีที่พระศรีอริยเมตไตรยบำเพ็ญมาโดยลำดับดังกล่าว แบ่งเป็น ๓ ชั้น ชั้นสามัญเรียกว่า บารมี ชั้นกลางเรียกว่า อุปบารมี ชั้นสูงสุดเรียกว่า ปรมัตถบารมี เช่น

การบริจาคพัสดุภายนอก เรียกว่า ทาน บริจาคอวัยวะ เรียกว่า ทานอุปการมี และบริจาคชีวิต เรียกว่า ทานปรมัตถการมี

การบำเพ็ญบารมีก็คือ การทำบารมี ๑๐ ประการให้สมบูรณ์ มีทั้งชั้นบารมีธรรมดา ชั้นอุปการมี และปรมัตถการมี ซึ่งมีทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา รวมเป็น ๑๐ ประการ ซึ่งพระศรีอริยเมตไตรย ท่านก็ต้องบำเพ็ญบารมี ๑๐ ประการ ให้สมบูรณ์ก่อนจึงจะสามารถตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตได้

พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิเถร)^{๑๖} ได้กล่าวถึงกองบารมีของพระศรีอริยเมตไตรย ไว้ในหนังสือ พระมาลัยลงโปรดสัตว์นรก ตอนหนึ่งไว้ว่า

พระมาลัย ดูก่อนมหาบพิตรพระราชสมภาร ศาสนาของพระองค์หาคนเป็นไบบ้า เป็นต้นมิได้มีนั้น เป็นเพราะเหตุผลแห่งอะไร ขอถวายพระพร

อริยเมตไตรย ศาสนาของโยมหาคนไบบ้ามิได้นั้น เป็นเพราะเหตุที่โยมมิได้เจรจามุสา ล่อลวงคนทั้งหลาย หากคนตาบอดมิได้นั้นเป็นเพราะเหตุที่โยมเกลียดแลดูสมณพราหมณาจารย์ผู้มีศีลมีสัตย์ทั้งปวงด้วยตาอันเป็นที่รัก หากคนเตี้ย ค่อม มิได้นั้นด้วยเหตุที่โยมทำกายให้ตรงคือว่า ประพฤติสุจริต รักษาศีล พังพระธรรมเทศนา หากคนเป็นโรคภัยไข้เจ็บมิได้ เพราะเหตุที่โยมให้ยาเป็นทาน และช่วยบรรเทาทุกข์ภัยของสัตว์ทั้งปวง คนในศาสนาของโยมมีความสุขสบายดีเสมอกันนั้น ด้วยว่าโยมให้ข้าวน้ำ ผ้าผ่อนท่อนสไบ เรือแพนาวาของหอมเป็นทาน ศาสนาของโยมไม่มีมารผจญ ด้วยเหตุที่โยมมิได้ทำสัตว์ให้สะดุ้งตกใจกลัว คนในศาสนาของโยมล้วนแต่มีรูปรางงดงามนั้น เป็นผลที่โยมให้ของรักเป็นทานแก่สมณพราหมณาจารย์ และยาก วณิพก คนกำพร้าอนาถา คนในศาสนาของโยมนั้นได้ไปสวรรค์ทั้งสิ้น คือได้ไปหมดทุกคน ด้วยเหตุที่โยมให้ ช้าง ม้า ราชรถ ยวดยาน คานหามเป็นทาน ศาสนาของโยมมีพื้นดินราบเรียบเสมอกันนั้น เป็นผลที่โยมแผ่เมตตาจิตไปในสัตว์ทั้งหลายเสมอหน้ากัน คนในศาสนาของโยมที่มั่งคั่งสมบูรณ์ก็มีความสุขร่าเริงนั้น เป็นด้วยเหตุที่โยมยังจิตยากให้ชุ่มชื้นด้วยทรัพย์สิ่งของ เงินทองตามความปรารถนาตามชอบใจ ขอท่านอรหันต์มาลัยจงเข้าพระทัย โดยนัยตามที่โยมเล่าถวายมานี้เถิด

^{๑๖} พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิเถร), พระมาลัยลงโปรดสัตว์นรก, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๒๐๐-๒๐๒.

พระมัลลย์ ดูก่อนมหาบพิตรพระราชสมภารพระองค์ มหาบพิตรทรงบำเพ็ญบารมีมาถือสงไขย และจะลงไปเกิดในตระกูลไหน พระชนกพระชนนี สวากและสาวิกา ตลอดจนไม้ที่จะได้ไปตรัสรู้ชื่อว่าอย่างไร ของได้บอกไป ณ บัดนี้เกิด ขอถวายพระพร

อริยเมตไตรย ข้าแต่พระคุณเจ้าพระอรหันต์มัลลย์ โยมได้บำเพ็ญบารมีมาช้านานถึง ๑๖ อสงไขยแสนมหากัป สมดังบารมี ๓๐ ทศ นั้น โยมก็ได้บำเพ็ญมาเป็นอย่างดี ถ้าโยมให้ทานแล้วโยมจะได้ระว่างหน้าระว่างหลังนั้นหาไม่ได้ ในศาสนาของข้าพระองค์ไม่มีคนบ้า คนโง่ ด้วยเหตุที่ข้าพระองค์ไม่เคยพูดเท็จหลอกลวงใคร ๆ ไม่มีคนตาบอดเพราะข้าพระองค์มองสมณะผู้มีศีลแลจากวณิกพิกขิณใจด้วยนัยน์ตาที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความรักใคร่สงสาร ไม่มีคนง่อยเปลี้ยเสียขาเพราะ เวลาทำบุญทานข้าพระองค์ยืนตรงเสมอ ไม่มีคนเจ็บไข้ได้ป่วยไร้โรคพยาธิ ก็เพราะข้าพระองค์ถวายยาเป็นทานอยู่เสมอเนื่องนี้ ไม่มีมารผจญเพราะข้าพระองค์ไม่เคยทำให้คนหรือสัตว์นั้นตกใจ ในศาสนาของข้าพระองค์ไม่มีใครขี้ริ้ว ขี้เหร่ มีแต่คนรูปงามเพราะยามข้าพระองค์ให้ทานให้แต่ของอันเป็นที่รักแก่ยากวณิกพิกตลอดจนสมณพราหมณ์เสมอ

ในศาสนาของข้าพระองค์ทุกคนได้ไปสวรรค์ทุกคน เพราะข้าพระองค์ให้ช้างม้า ราชรถ ยวดยานพาหนะเป็นทาน ในศาสนาของข้าพระองค์นั้นแผ่นดินราบเรียบเสมอกันหมด เพราะข้าพระองค์แผ่เมตตาจิตไปยังสรรพสัตว์เสมอ คนในศาสนาของข้าพระองค์มั่นคงสมบูรณ์ด้วยทรัพย์สินโภคา เพราะเหตุว่าข้าพระองค์ให้ทานแก่ผู้ยากไร้ เชิญใจด้วยทรัพย์สิ่งของเงินทองตามที่เขาปรารถนาอยู่เนื่องนิตย์โดยทั่วถึง

ข้าแต่พระคุณเจ้า ข้าพระองค์บำเพ็ญบารมีมาช้านานถึง ๑๖ อสงไขยแสนกัป บารมี ๓๐ ทศ นั้นก็ได้บำเพ็ญมาอย่างพร้อมมูลแล้ว

ในฎีกามัลลย์เทวสูตร โดยพิสดาร^{๑๗} ได้กล่าวถึงกองบารมีของพระศรีอริยเมตไตรยไว้ว่า

พระศรีอริยเมตไตรยบำเพ็ญบารมี ๑๐ ทศ มีทานบารมีเป็นต้น ตั้งปณิธานปรารถนาขอให้ทาน ศีล เมตตา ภาวนา จงเป็นปัจจัยแก่พระโพธิญาณ เมื่อสำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าแล้ว ขออย่าให้มนุษย์ทั้งหลายพิกลพิการในศาสนาของข้าพเจ้า เมื่อสร้างพระบารมีได้เด็ดพระเศียรอันประดับด้วยมหามงกุฎให้เป็นทาน มากกว่าผลมะพร้าวในชมพูทวีป ได้ควักดวงตาทั้งสองเป็นทาน มากกว่าดาวในอากาศ กระทานทานปรมัตถบารมี

^{๑๗} อริยธรรม ป., ฎีกามัลลย์เทวสูตร โดยพิสดาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงเชียงจงเจริญ, ๒๕๒๑), หน้า ๒๓๔-๒๓๕.

สละหัวใจให้แก่ยาจก มากกว่าดอกบัวในชมพูทวีป ได้กระทำอัชฌัตติกทานภายใน ไม่กล่าวเท็จล่อลวงยาจกทั้งหลาย ในศาสนาของข้าพเจ้าจึงไม่มีคนเป็นบ้าเป็นใบ้ ได้สัตรีรับฟังพระธรรมเทศนาเกิดศรัทธาเลื่อมใส ศาสนาของข้าพเจ้าจึงมิได้หนัก แลเห็นผู้ทรงศีลด้วยความรักใคร่ ในศาสนาของข้าพเจ้าจึงมิได้บอด กระทำทานด้วยกายอันชื่อตรงสุจริตเป็นอย่างดีมิได้คดโกง ในศาสนาของข้าพเจ้าจึงไม่มีมีคนเดียวค่อม ให้โสดแก่สัตว์ทั้งหลายที่ถูกโรคพยาธิเบียดเบียน ในศาสนาของข้าพเจ้าไม่มีโรค ได้แผ่เมตตาจิตรักใคร่ในสัตว์ทั้งหลายไม่ให้สะดุ้งตกใจกลัว ในศาสนาของข้าพเจ้าจึงไม่มีมารมาเบียดเบียน ได้ให้ข้าวน้ำแก่ยาจก ในศาสนาของข้าพเจ้าจึงมีทิพย์สมบัติ ได้ใช้ผ้าโกสัลพัสดุและผ้าไหมพัสดุ ในศาสนาของข้าพเจ้าจึงมีรูปโฉมงามอุดม ได้ให้ยวดยานคานหามช้างม้าเป็นทาน ในศาสนาของข้าพเจ้าจึงมีความสุขกายไม่ลำบาก ได้ปล่อยสัตว์จากเครื่องจอง ในศาสนาของข้าพเจ้ามนุษย์จึงไม่มีโทษ จะไม่ได้เป็นทาสทาสา ได้กระทำเมตตาจิตสม่ำเสมอในสัตว์ทั้งปวง ในศาสนาของข้าพเจ้าแผ่นดินจะราบเรียบดังพื้นหน้ากลอง ได้ยังยาจกทั้งหลายด้วยข้าวน้ำโภชนาหารและทรัพย์สินสมบัติต่าง ๆ ในศาสนาของข้าพเจ้าแม่น้ำใหญ่น้อยทั้งปวงจึงมีน้ำเต็มบริบูรณ์ถึงขอบฝั่ง เป็นต้น

กล่าวได้ว่ากองบารมีของพระศรีอริยเมตไตรย พระองค์เป็นพระพุทธเจ้าประเภทวิริยาริกะ บำเพ็ญบารมี ๑๖ อสงไขยแสนกัป และเป็นไนยโพธิสัตว์ บำเพ็ญบารมีเพื่อตรัสรู้เป็นพระวิริยะพุทธเจ้าใช้ระยะเวลา ๘๐ อสงไขยแสนกัป^{๑๔} โดยแบ่งระยะเวลาเป็น

๑) คิดปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้าในใจ ไม่ได้เปล่งแสดงความปรารถนานั้นออกมาให้ผู้ใดทราบ ใช้เวลาบำเพ็ญบารมี ๒๘ อสงไขย

๒) ต่อจากนั้น จึงได้เปล่งวาจาแสดงความปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้านั้นออกมา ใช้เวลาบำเพ็ญบารมี ๓๖ อสงไขย

๓) หลังจากนั้น จึงได้รับพุทธพยากรณ์จากพระพุทธเจ้า พระองค์ใดพระองค์หนึ่งว่าจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ใช้เวลาบำเพ็ญบารมี ๑๖ อสงไขย

^{๑๔} อสงไขยกับ มี ๔ อสงไขยกับ คือ ๑) สังวัฏฏอสงไขยกับ เป็นอสงไขยกับที่จักรวาลซึ่งมีแสนโกฏิจักรวาลถูกทำลายที่กำลังพังพินาศอยู่ ๒) สังวัฏฏฐายีอสงไขยกับ เป็นอสงไขยกับที่ว่างเปล่าเพราะจักรวาลถูกทำลายไปจนหมดสิ้น ๓) วัฏฏอสงไขยกับ เป็นอสงไขยกับที่จักรวาลกำลังเจริญขึ้นไปตามลำดับ และ ๔) วิวัฏฏฐายีอสงไขยกับ เป็นอสงไขยกับที่จักรวาลได้ตั้งขึ้นเรียบร้อยแล้ว มนุษย์สัตว์จะเกิดขึ้นในโลกธาตุได้แต่เฉพาะในอสงไขยกับนี้ เท่านั้น; ดูเพิ่มเติมใน (พระนาย, (ประกาศ สุระเสน), พระศรีอริยเมตไตรย “ฉบับต้นแบบ”, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๒๐-๒๑.)

ส่วนที่ยกมาเป็นการบำเพ็ญบารมีหลากหลายของพระศรีอริยเมตไตรย ที่ได้บำเพ็ญบารมีมาเป็นเวลานานมาก การบำเพ็ญบารมีของพระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ บำเพ็ญบารมี ๑๐ ประการ ได้แก่ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อริยฐาน เมตตา อุเบกขา หรือ บำเพ็ญบารมี ๓๐ ทศ มีชั้นธรรมดา ชั้นอุปบารมี ชั้นปรมัตถบารมี กล่าวไว้ในชาติที่จะมาเกิดในยุคถึงพุทธกาลพระศรีอริยเมตไตรย จะมาบำเพ็ญบารมีครั้งสุดท้าย เหมือนพระเวสสันดร คือ สัตตสตกมมหาทาน สละบุตร และภรรยา

๒.๑.๓ การตรัสรู้

เมื่อพระศรีอริยเมตไตรยจะมาตรัสรู้ นั่น จะจุติจากดุสิตสวรรค์มาบังเกิดในตระกูลพราหมณ์ พระพุทธบิดาทรงพระนามว่า พระสุพรหมพราหมณ์เป็นปุโรหิตของพระเจ้าสังขจักรพรรดราฐิราช ครองเขตมวดีปุรินคร พระพุทธมารดามีพระนามว่า พราหมณวดี ไม่พระมหาโพธิที่พระศรีอริยเมตไตรยจะมาตรัสรู้ นั่น คือ ไม้กาคะทิง

ในอมตธรรมา อรรถกถาอนาคตวงศ์ ได้อรรถาธิบายว่า เมื่อพระมหาบุรุษ (พระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์) ทรงผนวชแล้ว พระองค์จักทรงกระทำสังวรสมาทาน และจักทรงปรับพระวรกายให้รับไออุ่นด้วยน้ำขมิ้น จักทรงเสวยข้าวมธุปายาสอันเจือด้วยน้ำนมเต็มทิพย์โอชาที่ พระนางจันทมูขีเทวี ผู้เป็นพระอัครมเหสีถวายแล้ว พระองค์จักทรงลอยถาดทองไปสู่ภาคพิภพทางแม่น้ำ ทรงพักสำราญกลางวัน ณ ไพรสณฑ์อันประดับช่อ (ก่า) ดอกไม้ในเวลาเย็น เมื่อดอกไม้มีกลิ่นหอมหล่นจากชั้วลอยมาอยู่เหนือจีวร เมื่อเหล่านาคและสุบรรณ (ครุฑ) เป็นต้น เอาดอกไม้ทิพย์ที่มีกลิ่นหอม เป็นต้น บุชาอยู่ เมื่อหมื่นโลกธาตุดหวั่นไหวอยู่ อันหมู่เทวดาและพรหมห้อมล้อมแล้ว

พระองค์จักเสด็จไปตามหนทางอันหมู่เทวดาประดับตกแต่งไว้แล้ว เสด็จเข้าไปสู่ต้นนาค (ต้นไม้อันประเสริฐ) คือ กาคะทิง ทางทิศทักษิณอันเป็นทิศใต้ แล้วทรงกระทำประทักษิณ ๓ ครั้ง ทรงรับหยาดน้ำที่บุรุษคนใดคนหนึ่งถวายในอจลสถานที่ไม่ละแล้ว ชัดไปให้หวั่นไหวเสด็จขึ้นสู่ปราศิตบัลลังก์อันประเสริฐที่เกิด ณ ที่นั้น แล้วทรงประทับนั่งอธิฐานวิริยะอันประกอบด้วย องค์ ๔ (จาตุรงคปรธาน ๔ ประกอบด้วย ตโจ เหลือเพียงหนึ่ง ๑ นหารู เหลือเพียงเอ็น ๑ อฏฐิ เหลือเพียงกระดูก ๑ มंसโลहित เหลือเพียงเนื้อและเลือด ๑) แล้วทรงดำริในพระทัยว่า “หากเรายังไม่บรรลุพระสัพพัญญุตญาณ จักไม่ละบัลลังก์นี้” พระมหาโพธิสัตว์ทรงผินพระพักตร์ไปทางทิศบูรพาอันเป็นทิศตะวันออก โดยมีต้นมหาโพธิพฤกษ์อันบานสะพรั่งอยู่เบื้องหลังพระปฤษฎางค์ (หลัง)

ครั้งนั้น พระยาปรนิมมิตวสวัตดีมาร ผู้ยืนอยู่ ณ เทวโลกของตน ได้แลเห็น พระมหาโพธิสัตว์เสด็จขึ้นสู่โพธิบัลลังก์และประทับนั่งบนโพธิบัลลังก์อันประเสริฐนั้น พระปรนิมมิตวสวัตดีมารจึงจินตนาการว่า “อชิตะกุมารนี้ปรารถนาจักให้พันธียแห่งเรา เราจักไม่ยอมให้อชิตะกุมารปลาดนาการพันธียแห่งเราไปได้” ครั้งดำรงดังนี้แล้ว จึงยก พลเสนามารอันเป็นบริวารก้าวลง ณ ขอบปากจักรวาล ตรวจตราพลเสนามารอยู่ แต่ด้วย อานุภาพแห่งพระเมตตาของพระมหาโพธิสัตว์ พระยาปรนิมมิตวสวัตดีมารพร้อมด้วยพลเสนามารอันเป็นบริวารทั้งหลายต้องหนีกลับปลาดนาการไป

ขณะนั้น สุริยมณฑลอันมีประมาณได้ ๕๐ โยชน์ มีโอภาสด้วยสหสังสี (แสงสว่างแห่งรังสีพัน) อัสตงคต (ทางพระอาทิตย์ตก) อยู่ ดุจกงจักรทองอันจมลงไปในทะเลหลวง ฉะนั้น จันทรมณฑลอันมีประมาณ ๔๙ โยชน์ ไพโรจน์จรัสด้วยรัศมีครุวนาดุจกงจักรเงินจมลงไปในชีราครภายในห้องจักรวาล และ ครุวนาดุจดังกงจักรเงินผุดผุดขึ้นมาในอัมพรานิลภ (กลางนภาภาค) ปรากฏฝ่ายปราจีนโลกธาตุ (โลกธาตุตะวันออก) ภายในท่ามกลางแห่งจักรวาลโอภาสไพโรจน์อร่ามงามด้วยสุวรรณประภาในพระสรีราพยพ (อวยะร่างกาย) แห่งพระมหาบุรุษ ครุวนาจุบุรุษในส่วนนั้น ๆ จมลงในทอง ฉะนั้น

ท้าวสหัมบดีพรหมลีลาศ มาทรงทิพยฉัตรกางกั้น ท้าวสักกะมฆวานทรงเป่า วิชยุตตรมหาสังข์ทักษิณาวรรตศัพท์บันลือลั่น สุยามะเทวราชทรงทิพยจามร (แสหางจามรี) มีคันลั่นแล้วด้วยทองรำพายพัดสันดุสิตเทวราชทรงทิพยมณีตาลีปัตร (พัดใบตาล) รำเพยพาน เทพดาบางจำพวกยืนห้อมล้อมถือทิพยมาลีเสาระเนียดแก้ว บางพวกถือทิพยมาลีรัตนะทรงคุณค่ามหาศาล บางเหล่าถือทิพยภัทลีทอง (ต้นกล้วยทอง) บางหมู่ถือทิพยมาลาล้วนแล้วด้วยสรพรัตน์ บ้างก็ถือทิพยมาลีมีพรรณะดังรูปแว่นส่องพักตร์โอภาสพิสุทธิ์ฐุม (คว้นไฟ) กล้วยจจุ (ทัพพี) สันฐาน บ้างก็ถือทิพยบุปผารจนาเป็นรูปประทีปมีด้าม บ้างก็ถือสุพรรณทาสแว่นทอง บ้างก็ถือหิรัญทาสแว่นเงิน บ้างก็ถือพวงรัตนาทาสบุปผาแว่นแก้ว บ้างก็ถือประทีปทิพยมาลาแว่นแก้ว บ้างก็ถือธงชัยและธงปฎาก (ธงตะขาบหรือ ตุง) อันเป็นทิพย์ดูเรียงเรียบเป็นระเบียบไป บ้างก็ถือทิพยมาลากัลปพฤกษ์ เทพดาทั้งหมื่นจักรวาลล้วนทรงเพศดุจเล่นมหรสพมาแวดล้อม ดำเนินให้ประโคมทิพยนาฏก (นักร้อง) สังคีต (ขับกล่อม) ให้เป็นไป บูชาด้วยทิพยบุปผาจุรณ์แห่งของหอมเป็นต้นพื้นคัตนาคันต์ (ทองฟ้า) ทั้งสิ้นมีห้าฝนตกดอกไม้ทิพย์ปวัตตนาการ นองเนื่องนิรันดรมิรู้ขาด

ครั้งนั้น พระมหาบุรุษทรงประทับนั่งแวดล้อมด้วยบริษัทพร้อมพระราชา ในอากาศอันขจิต (ประดับ) ด้วยดาวและแก้วมณีแวดล้อมด้วยเขาจักรวาล ม่านและกำแพงในเพดาน ณ ที่ใกล้ประทีปไม้จันทร์หอมอันทอแสงรุ่งเรืองทั้งมวล ณ มณฑปแก้วในห้องจักรวาลตรงกลางต้นมหาโพธิพฤกษ์ฉัตรแก้วมณีอันประเสริฐบัลลังก์

ครึ่งลวงเข้าราตรีแห่งปฐมยามสมัย (ในระหว่าง ๖ โมงเย็น ถึง ๔ หุ่) พระองค์ทรงระลึกถึงปฐพีนิวาสนาสติญาณ (ระลึกถึงพระชาติปางก่อนได้)

ครึ่งลวงเข้าเวลามัชฌิมยามสมัย (ในระหว่าง ๔ หุ่ ถึง ตี ๒) พระองค์ทรงสำเร็จทิพยจักขุญาณ (รู้จัดและอุบัติแห่งสัตว์ทั้งหลาย)

ครึ่งลวงเข้าเวลาปัจฉิมยามสมัย (ในระหว่าง ตี ๒ ถึง ๖ โมงเช้า) พระองค์ทรงหยั่งพระญาณลงพิจารณาปัจจัยการแห่งปัจจุสมุปบาทธรรม ทั้งโดยอนุโลม และปฏิโลม เป็นต้น (พิจารณาการเกิดขึ้นพร้อมแห่งธรรมทั้งหลาย เพราะอาศัยกัน คือ

๑/๒. เพราะอิชชา	เป็นปัจจัย	สังขาร	จึงมี
๓. เพราะสังขาร	เป็นปัจจัย	วิญญาณ	จึงมี
๔. เพราะวิญญาณ	เป็นปัจจัย	นามรูป	จึงมี
๕. เพราะนามรูป	เป็นปัจจัย	สพายตนะ	จึงมี
๖. เพราะสพายตนะ	เป็นปัจจัย	ผัสสะ	จึงมี
๗. เพราะผัสสะ	เป็นปัจจัย	เวทนา	จึงมี
๘. เพราะเวทนา	เป็นปัจจัย	ตัณหา	จึงมี
๙. เพราะตัณหา	เป็นปัจจัย	อุปาทาน	จึงมี
๑๐. เพราะอุปาทาน	เป็นปัจจัย	ภพ	จึงมี
๑๑. เพราะภพ	เป็นปัจจัย	ชาติ	จึงมี
๑๒. เพราะชาติ	เป็นปัจจัย	ชรา มรณะ	จึงมี

ความโลภ ความคร่ำครวญ ทุกข์ โทมนัส และความคับแค้นใจก็มีพร้อม ความเกิดขึ้นแห่งกองทุกข์ทั้งปวงนี้ จึงมีด้วยประการฉะนี้ พิจารณาจากต้นไปหาปลาย อย่างนี้ เรียกว่า “ทรงพิจารณาโดยอนุโลม” พิจารณาย้อนกลับจากปลายมาหาต้น ว่า ชรา มรณะ เป็นต้น มีเพราะ ชาติ เป็นปัจจัย ชาติ มีเพราะ ภพเป็นปัจจัย ฯลฯ สังขาร มีเพราะ อิชชา เป็นปัจจัย เรียกว่า “ทรงพิจารณาโดยปฏิโลม”

ในเวลาอรุณสมัยไขแสงทองอร่ามฟ้า พระมหาโพธิสัตว์ทรงกระทำมโนโลกธาตุให้สว่างไสว ทรงตรัสรู้พระสัพพัญญุตญาณอันประดับด้วยโอฬารโลกุตตรสมบัติ ทั้งหมด มีพระทศพลญาณ (พระญาณอันเป็นกำลังของพระตถาคต ๑๐ ประการ ที่ทำให้พระองค์สามารถบันลือสีหนาทประกาศพระศาสนาให้มั่นคง) และจตุเวลาวรรณญาณ (พระญาณอันเป็นเหตุให้ทรงแก้วักלאไม่ครั้นคร้าม) เป็นต้นครั้งนั้น บุพพนิมิต ๓๒ ประการ

ปรากฏเหมือนเช่นเมื่อครั้งที่ทรงปฏิสนธิทั่วทั้งหมื่นโลกธาตุทั้งสิ้นถูกตกแต่งประดับประดา
ดุษ্পางดอกไม้ที่รวมมัดไว้แล้วคล้ออก ดุษ্পางพาสณะที่ตกแต่งจัดไว้ดีแล้ว ฉะนั้น^{๑๙}

พระมหาบุรุษทรงตรัสรู้พระสัพพัญญุตญาณ ทรงกระทำโลกธาตุทั้งมวลให้มี
เสียงบันลือเป็นอันเดียวกัน มีเสียงกึกก้องเป็นอันเดียวกัน มีสาธุการเป็นอันเดียวกัน มี
ความเกี้ยวเนื่องเป็นอันเดียวกัน ถึงสิริโสภาคย์ทรงเปล่งอุทานมีว่า

“เราแสวงหานายช่างผู้สร้างเรือน คือ ตัณหา เมื่อไม่พบ ได้ท่องเที่ยวไป
ตลอดชาติ สงสาร มิใช่น้อย การเกิดบ่อยๆ เป็นทุกข์ ดูก่อน! นายช่างผู้สร้าง เรือน
คือตัณหา เราพบท่านแล้ว ท่านจักสร้างเรือนแก่เราอีกไม่ได้แล้ว ยอดเรือน คือ
อวิชชา เราก็จำจัดเสียแล้ว จิตของเราถึงวิสังขาร คือ พระนิพพาน อันปัจจัยปรุง
แต่งไม่ได้อีกต่อไป เพราะเราบรรลุลหรรณ เป็นที่สิ้นตัณหาแล้ว”^{๒๐}

๒.๑.๔ การประกาศธรรม

ใน อมตรสธารา อรรถกถาอนาคตวงศ์ และ สมันตภัททกา อรรถกถาอนาคต
วงศ์ ระบุว่า พระอุปติสสะเถระ พระอรรถกถาจารย์ แห่ง ลังกาทวีป ได้อรรถาธิบาย
ว่า

พระปัจจิมศรีศากยมุณีโคดม ผู้ทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ปัจจุบัน
เมื่อจักทรงแสดงการหมุนไปแห่งพระธรรมจักร คือ การแสดงพระธรรมจักกับปวัตตนสูตร
ของพระศรีอริยเมตไตรยสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น จึงมีพุทธดำรัสว่า “พระชินพุทธ
เจ้าพระองค์นั้น ทรงเข้าไปใกล้ต้นกาคะทิง ที่แผ่กิ่งดอกออกผลบานสะพรั่งอยู่ในวน
อุทยาน พระองค์จักแสดงธรรมจักรอันยอดเยี่ยม คือ ทุกขสัจจ์ ความทุกข์ ๑ สมุทัย
สัจจ์ ความเกิดขึ้นแห่งทุกข์ ๑ นิโรธสัจจ์ ความดับทุกข์ ๑ มัคคสัจจ์ มรรคมรรค ๘ อัน
ประเสริฐ อันเป็นทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ๑

ในกาลนั้น คือ ในสมัยแห่งการแสดงพระธรรมจักกับปวัตตนสูตรของพระ
โลกนาถ มนุษย์บริษัทจักปรากฏมีอยู่ในพื้นที่ ๑๐๐ โยชน์โดยรอบ เทวดาบริษัทอันมากยิ่ง
กว่ามนุษย์บริษัทนั้น จักเข้าเฝ้าพระชินพุทธเจ้าในที่แสดงพระธรรมจักกับปวัตตนสูตรนั้น
พระผู้มีพระภาคผู้ทรงพระนามว่า เมตไตรย จักทรงปลดเปลื้องมนุษย์ ๑๐๐,๐๐๐ โกฏิ

^{๑๙} พระนาย (ประกาศ สุระเสน), พระศรีอริยเมตไตรย “ฉบับต้นแบบ”, (กรุงเทพมหานคร :
มหา มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๒๖๒-๒๖๓.

^{๒๐} ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๕๓/๗๙-๘๐.

ออกจากเครื่องร้อยรัด (คือ กิเลส วัฏฏสงสาร ภพ และมาร) ด้วยพระธรรมเทศนาครั้งที่ ๑”^{๒๑}

พระธรรมคำสอนของพระศรีอริยเมตไตรยพุทธเจ้า หลังจากทรงประทับเสวย วิมุตติสุขแล้ว พระองค์ก็เริ่มออกประกาศเทศนาคำสอนของพระองค์ โดยคำสอนหลัก ก็ไม่แตกต่างไปจากพระพุทธเจ้าองค์ก่อน หรือ พระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน นั่นคือหลักอริยสัจ หรือความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ^{๒๒} ได้แก่

๑) **ความจริงอันประเสริฐว่าด้วยทุกข์** คือ ความเกิดก็เป็นทุกข์ ความแก่ก็เป็นทุกข์ ความเจ็บไข้ก็เป็นทุกข์ ความตายก็เป็นทุกข์ ความประจวบกับสิ่งที่ไม่รักก็เป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากสิ่งที่รักก็เป็นทุกข์ ความปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้นก็เป็นทุกข์ เป็นต้น

๒) **ความจริงอันประเสริฐว่าด้วยเหตุผลแห่งความทุกข์** คือ ตัณหาอันเป็นเครื่องทำให้มีการเกิดอีกซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซึ่งประกอบอยู่ด้วยความกำหนัดอันเนื่องมาจากความเพติดเพลินยั้งในอารมณ์นั้น ตัณหาที่ว่านี้ประกอบด้วยตัณหาในกาม ๑ ตัณหาในความมีความเป็น ๑ ตัณหาในความไม่มีไม่เป็น ๑

๓) **ความจริงอันประเสริฐว่าด้วยความดับไม่เหลือของทุกข์** คือ ความดับสนิทเพราะตัณหาจางไปโดยไม่มีเหลือ คือ ความสละทิ้ง ความสละคืน ความปล่อยวาง และความสิ้นตัณหา

๔) **ความจริงอันประเสริฐว่าด้วยหลักปฏิบัติเพื่อความดับไม่เหลือแห่งทุกข์** คือ ข้อปฏิบัติอันเหมือนหนทางอันประเสริฐ อันประกอบด้วยองค์แปดประการนี้ ได้แก่ ความเห็นที่ถูกต้อง ความดำริที่ถูกต้อง การพูดจาที่ถูกต้อง การทำการทำงานที่ถูกต้อง การมีอาชีพที่ถูกต้อง ความ پاکเพียรที่ถูกต้อง ความรำลึกที่ถูกต้อง และความตั้งใจมั่นคงที่ถูกต้อง

นอกจากหลักอริยสัจ ๔ แล้ว ก็หมายรวมเอาพระธรรมคำสอนทั้งหมดซึ่งเป็นองค์ธรรมที่พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ทรงตรัสรู้ และทรงนำมาสั่งสอนให้ประชาชนได้รับรู้ และนำไปปฏิบัติเพื่อให้ถึงความดับทุกข์ทั้งปวงตามบุญบารมีของแต่ละคน

^{๒๑} พระนาย (ประภาส สุระเสน), พระศรีอริยเมตไตรย “ฉบับต้นแบบ”, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๒๗๐-๒๗๑.

^{๒๒} ปัญญาวัฒน์, พระบรมโพธิสัตว์ ศรีอริยเมตไตรย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ต้นบุญ, ๒๕๕๒), หน้า ๘๙-๙๐.

๒.๑.๕ ศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย

ในฎีกา “มัลลยเทวสูตร”^{๒๓} ได้พรรณนาสภาพการณ์ในยุคพระศรีอริยเมตไตรยว่า ในสมัยที่มนุษย์มีอายุ ๘๐,๐๐๐ ปี ฝนตกต้องตามฤดูกาล ๗ วัน ตกครั้งหนึ่ง และตกในเวลากลางคืนดึกสงัดทำให้ภาคพื้นอุดมสมบูรณ์ ครั้งนั้น ชมพูทวีปมั่งคั่งด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร ภัคชาหาร ผลาหาร หาได้ง่าย สะดวกไม่ขัดสน น้ำท่าบริบูรณ์ มีรสชาติดีอร่อยหวานเย็นสนิท มนุษย์ทั้งหลายต่างอาบดื่มกินเป็นที่สำราญ

หมู่มนุษย์ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้กันชั่วโกปิตก^{๒๔} บ้านเมืองปราศจากโจรผู้ร้าย อยู่เย็นเป็นสุขด้วยทรัพย์สินโภคสมบัติ มนุษย์ชายหญิงที่เป็นภรรยาสามีกัน ไม่มีการทะเลาะวิวาท ปราศจากความโกรธเคืองกัน บริโภคคามคุณเป็นสุขสำราญ รื่นเริงด้วยรูป รส สัมผัส กลิ่น เสียง บันเทิงด้วยเครื่องดีดสีตีเป่า ร้องรำทำเพลงด้วยประการต่าง ๆ เลี้ยงชีวิตเป็นสุข โดยมีต้องลำบากด้วยการประกอบกิจการงาน เช่น กสิกรรม พาณิชยกรรม วัตถุสิ่งของเครื่องใช้สอยบริโภคต่าง ๆ ล้วนเป็นของทิพย์อันเกิดจากต้นกัลปพฤกษ์

บุรุษยินดีในภรรยาของตนเพียงคนเดียว สตรียินดีในสามีของตนเพียงคนเดียว ไม่มีการประพฤติดีดลวงเกินภรรยาสามีคนอื่น ต่างมั่นคงจงรักไม่มีการนอกใจกัน มนุษย์ทั้งหลายในกาลนั้น มีความรักใคร่สามัคคีกลมเกลียวเสมือนหนึ่งญาติพี่น้อง ไม่มีการทะเลาะวิวาทข่มเหงรังแก และแย่งชิงทรัพย์สมบัติอันใด

ผู้คนในครั้งนั้น ล้วนมีรูปพรรณสัณฐานอุดมด้วยลักษณะอันงาม ดูเหมาะสมได้สัดส่วน ไม่อ้วนผอมขาวดำจนเกินไป ต่างมีเมตตาจิตต่อกัน ปรากฏแต่รอยยิ้มบนใบหน้า แม้สัตว์เดรัจฉาน เช่น กากับนกเค้า งูเห่ากับพังพอน แมวกับหนู ซึ่งเคยเป็นศัตรูกันมาแต่เก่าก่อน ก็กลับบังเกิดจิตเมตตารักใคร่ ไม่ทำอันตรายแก่กัน ทว่าทุกภูมิภาคสวยงามร่มเย็นเป็นสุข ปราศจากภัยอันตรายภัยพิบัติทั้งหลายทั้งปวง

๒.๒ ประเภทพระโพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

^{๒๓} อริยธรรม ป. ฎีกามัลลยเทวสูตร. (กรุงเทพมหานคร : ธรรมบรรณาการ, ๒๕๒๖)., (ดูรายละเอียดใน คัมภีร์ไตรภูมิโลกวิจิตรกถา, หน้า ๔๘๓-๔๘๘.)

^{๒๔} ที.ปา.อ. ๑๐๖/๔๐., (ชั่วโกปิตก ในที่นี้หมายถึง ระยะห่างกันจากบ้านหนึ่งถึงบ้านหนึ่ง คำนวณจากการบินตกของไก่ คือ ในเมืองนี้ ไก่สามารถบินจากหลังคาบ้านหลังหนึ่งไปสู่อีกหลังหนึ่งได้ แสดงว่า มีบ้านเรือนหนาแน่นจนไก่บินถึงกันได้)

พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ กว่าจะได้เสด็จอุบัติแล้วตรัสรู้เป็นพระตถาคตอรหันต์ สัมมาสัมพุทธเจ้านั้น จะต้องบำเพ็ญบารมีเป็นเวลายาวนานมาก ซึ่งไม่มีงานอื่นใดในโลก จะมาเทียบได้ และผู้ที่ทำงานนี้ได้ ก็ต้องเป็นมหาวิรบุรุษหัวใจเพชร คือ มีจิตใจเด็ดเดี่ยว สามารถอดทนต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ มหาวิรบุรุษหัวใจเพชร ในระหว่างที่ทรงบำเพ็ญบารมีอยู่นั้น^{๒๕} เรียกว่า “**พระโพธิสัตว์**” หมายถึง บุคคลผู้ฉลาด ผู้จะได้ตรัสรู้ ได้แก่ บุคคลผู้บำเพ็ญมรรค ๔ เพื่อบรรลุโพธิญาณ^{๒๖} (โพธิ วุจฺจติ จตุสสุ มกฺเคสุ ญาณ) แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. **พระอนิยตโพธิสัตว์** ได้แก่ พระโพธิสัตว์ที่ยังไม่ได้รับการพยากรณ์จาก พระพุทธเจ้าพระองค์ใดว่า จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาล แต่ได้ตั้งความปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้าแล้ว

๒. **พระนิยตโพธิสัตว์** ได้แก่ พระโพธิสัตว์ที่ได้รับการพยากรณ์จาก พระพุทธเจ้า พระองค์ใดพระองค์หนึ่งแล้วว่า จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาล และพระนิยตโพธิสัตว์นี้ ยังแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ

ก) **พระปัญญากะโพธิสัตว์** ได้แก่ พระโพธิสัตว์ที่มีปัญญามาก ทรงบำเพ็ญบารมีธรรมน้อยกว่าพระโพธิสัตว์ประเภทอื่น คือ ทรงบำเพ็ญบารมี ๔ อสงไขย กับอีกแสนกัป ก็สามารถจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าได้ เพราะเหตุที่ทรงตรัสรู้ได้เร็ว จึงมีพระนามอีกอย่างหนึ่งว่า พระอุคฆฏิตัญญุโพธิสัตว์ เมื่อตรัสรู้แล้ว เรียกว่า พระปัญญากะพุทธเจ้า

ข) **พระสัทธาธิกะโพธิสัตว์** ได้แก่ พระโพธิสัตว์ที่มีศรัทธามาก มีปัญญานกลาง ทรงบำเพ็ญบารมีธรรมปานกลาง คือ ๘ อสงไขย กับอีกแสนกัป ก็สามารถจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าได้ เพราะเหตุที่ตรัสรู้ได้ไม่เร็วไม่ช้านี้เอง จึงได้พระนามอีกอย่างหนึ่งว่า พระวิปจิตัญญุโพธิสัตว์ เมื่อตรัสรู้แล้ว เรียกว่า พระสัทธาธิกะพุทธเจ้า

ค) **พระวิริยาคะโพธิสัตว์** ได้แก่ พระโพธิสัตว์ที่มีความเพียรมาก แต่มีปัญญาน้อย จึงต้องบำเพ็ญบารมีธรรมมาก และยาวนานกว่าพระโพธิสัตว์ประเภทอื่น คือ ต้องบำเพ็ญบารมีธรรมถึง ๑๖ อสงไขย กับอีกแสนกัป จึงจะสามารถตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าได้ และเพราะเหตุที่ทรงใช้เวลาในการบำเพ็ญบารมีธรรม กว่าจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า จึงมีพระนามว่า พระเนยยโพธิสัตว์ เมื่อตรัสรู้แล้ว เรียกว่า พระวิริยาคะพุทธเจ้า

^{๒๕} พระมหาประมวล ฐานทตฺโต, พระศรีอริยเมตไตรย พระพุทธเจ้าในอนาคต, หน้า ๑๓-๑๔.

^{๒๖} อรรถกถา มหาปทานสูตร (สุมังคลวิลาสินี), หน้า ๙๔.

ในหนังสือ พระคัมภีร์อนาคตวงศ์ ได้กล่าวว่ามี พระโพธิสัตว์ ๓ จำพวก ดังนี้

๑. **พระโพธิสัตว์ อุกมภูติญาณ** (ผู้มีกิเลสน้อยเบาบางมีอินทรีย์ คือ สัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญากล้า เป็นผู้ที่จะพึงสอนให้รู้ได้ง่ายอาจรู้ธรรมพิเศษได้จับพลัน เหมือนดอกบัวอันตั้งขึ้นพ้นน้ำแล้วคอยรับรัศมีพระอาทิตย์อยู่จักบาน ณ วันนี้) ได้มีนามว่า พระปัญญาริเกะ

๒. **พระโพธิสัตว์ วิปจิตญาณ** (ผู้มีคุณสมบัติเช่นนั้นปานกลางเมื่อได้อบรมใน ปฏิภาณอันเป็นบุรพภาค จนมีอุปนิสัยแก่กล้าก็สามารถบรรลุธรรมพิเศษได้เหมือนดอกบัว อันตั้งอยู่เสมอน้ำจักบาน ณ วันพรุ่งนี้) ได้มีพระนามว่า พระสัทธาธิกะ

๓. **พระโพธิสัตว์ เนยยะ** (ผู้มีคุณสมบัติเช่นนั้นแต่ยังอ่อนหรือหาอุปนิสัยมิได้ เลยกียังควรแนะนำในธรรมเบื้องต้นไปก่อน เพื่อบำรุงอุปนิสัยเหมือนดอกบัวยังไม่ขึ้นจาก น้ำยังตั้งอยู่ในน้ำจักบาน ณ วันต่อไป) ได้มีนามว่า พระวิริยาธิกะ

พระศรีอริยเมตไตรย จัดอยู่ในประเภท วิริยาธิกะ แปลว่า ผู้ยิ่งด้วยวิริยะ คือ ยิ่ง ด้วยความเพียร ความกล้าหาญ พระโพธิสัตว์ประเภทนี้มีวิริยะมากกว่าหรือเข้มแข็งกว่า คุณธรรม หรือคุณสมบัติอย่างอื่นทั้งหมด ส่วนคุณสมบัติอื่น ๆ เช่น ปัญญาและสัทธา ก็มี อยู่แต่อ่อนกว่าหรือน้อยกว่าพระโพธิสัตว์ที่ยิ่งด้วยความเพียร พระโพธิสัตว์ประเภทนี้ได้ ทรงสร้างพระบารมี นับแต่ได้รับพุทธพยากรณ์แล้วไป ๑๖ อสงไขยแสนกัป วิริยาธิกะ โพธิสัตว์ ประรณนาอยู่ในใจว่า เราจะเป็นพระพุทธเจ้านั้น ๒๘ อสงไขย นับแต่ได้ออก ปากปรารณนาว่า ขอให้เราเป็นพระพุทธเจ้านั้น ๓๖ อสงไขย นับแต่ได้รับพุทธพยากรณ์ แล้วนั้นอีก ๑๖ อสงไขยกับแสนกัป รวมเป็น ๘๐ อสงไขยแสนกัปด้วยกัน

พระศรีอริยเมตไตรย พระองค์จัดอยู่ในพระโพธิสัตว์ประเภทวิริยาธิกะโพธิสัตว์ ที่เป็นการแน่นอนว่าจะได้เป็นพระพุทธเจ้าก็มี ไม่แน่นอนก็มี โดยมีเหตุผลว่า พระ โพธิสัตว์ประเภทใดไม่ได้รับพระพุทธพยากรณ์เมื่อพร้อมด้วยสมุทธานุธรรม ๘ ประการ ประเภทนั้นก็ยังไม่แน่ว่าจะได้เป็นพระพุทธเจ้าหรือไม่ ประเภทใดเมื่อได้รับพระพุทธ พยากรณ์พร้อมด้วยสมุทธานุธรรม ๘ ประการ พระโพธิสัตว์ประเภทนั้นจึงเป็นการแน่นอน ว่าจะได้เป็นพระพุทธเจ้าโดยแน่นอน^{๒๗}

พระโพธิสัตว์ เนยยะ (ผู้มีคุณสมบัติเช่นนั้นแต่ยังอ่อนหรือหาอุปนิสัยมิได้เลยกียังควรแนะนำในธรรมเบื้องต้นไปก่อน เพื่อบำรุงอุปนิสัยเหมือนดอกบัวยังไม่ขึ้นจากน้ำยัง

^{๒๗} ส. ธรรมภักดี, พระมัลลย์ไปนรกสวรรค์, (กรุงเทพมหานคร : ส. ธรรมภักดี, ม.ป.ป.), หน้า

ตั้งอยู่ภายในน้ำจักบาน ณ วันต่อไป) มีนามว่า พระวิริยาริกะ เป็นนียตะ แปลว่า แน่และ
เป็น อนียตะ แปลว่า ไม่น่า

๒.๓ ประเภทพระพุทธรเจ้าในพระพุทธศาสนาเถรวาท

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเป็นเอกบุคล คือ เป็นหนึ่งไม่มีสอง หาผู้เสมอ
เหมือนมิได้ เพราะทรงมีคุณพิเศษกว่าบรรดาผู้มีคุณทั่วไป ผู้ที่จะเสมอกับพระองค์หาไม่มี
จะมีก็เพียงแต่พระพุทธรเจ้าด้วยกันเท่านั้น พระพุทธรเจ้าตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ทรงเสมอ
เหมือนกันด้วยคุณทั้งหลาย คือ ปัญญาคุณ บริสุทธิคุณ และมหากรุณาคุณ อัน
ประกอบด้วย ศีล สมาริ ปัญญา อันเป็นโลกุตตระ เป็นต้น

การบังเกิดขึ้นของพระพุทธรเจ้าหาได้ยากอย่างยิ่ง เพราะต้องใช้เวลาอย่างมาก
ในการบำเพ็ญบารมี ๑๐ ประการ (ทศบารมี) ให้บริบูรณ์ อย่างน้อยก็ใช้เวลาถึง ๔ อสงไขย
กับ นับตั้งแต่ได้รับการพยากรณ์จากพระพุทธรเจ้าพระองค์ใดองค์หนึ่งในอดีตว่า จะได้ตรัสรู้
เป็นพระพุทธรเจ้าในอนาคต

คำว่า “พุทธะ” แปลว่า “ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน” ในที่นี้หมายถึง การตรัสรู้ และ
ธรรมที่ตรัสรู้ก็เหมือนกัน นั่นคือ อริสัจ ๔ โดยประเภทแล้ว พุทธะมี ๔ ประเภท^{๒๔} คือ สุต
พุทธะ จตุลัจจุพุทธะ ปัจเจกพุทธะ และสัพพัญญูพุทธะ

๑) ภิกษุผู้เป็นพหูสูต คือ สดับฟัง หรือศึกษาเรียนรู้ทรงจำพระพุทธรพจน์มาก
ชื่อว่า

“สุตะพุทธะ”

๒) ภิกษุผู้เป็นอรหันต์ชีณาสพ มีอาสวะสิ้นแล้ว ชื่อว่า “จตุลัจจุพุทธะ”

๓) พระผู้บำเพ็ญบารมี ๒ อสงไขย กับอีกแสนกัป แล้วแทงตลอดพระปัจเจก
โพธิญาณ ชื่อว่า “ปัจเจกพุทธะ”

๔) พระผู้บำเพ็ญบารมี ๔ อสงไขย กับอีกแสนกัปก็ดี ๘ อสงไขย กับอีกแสน
กัปก็ดี ๑๖ อสงไขย กับอีกแสนกัปก็ดี แล้วบำเพ็ญบารมีทั้งหลาย ทำลายกิเลสหมดสิ้น บรรลุ
พระสัพพัญญุตญาณ ชื่อว่า “สัพพัญญูพุทธะ” ซึ่งพระพุทธรูปประเภทนี้เองที่ไม่เป็นสองรอง
ใคร

ครั้งหนึ่ง ท่านพระอานนท์กราบทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า “บุคคลจะเป็น
พระสัพพัญญูพุทธเจ้าได้ด้วยเหตุอย่างไร” พระพุทธรองค์ตรัสตอบว่า “จะต้องบำเพ็ญบารมี

^{๒๔} พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๕๙.

๓๐ ประการ ในพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ในพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย และในพระอริยสงฆ์ทั้งหลายในอดีต แต่ไม่บรรลุมรรคผลนิพพาน ในศาสนาของพระพุทธเจ้าพระองค์ใด ๆ เพราะทรงมุ่งหวังสัมโพธิญาณ คือ ปัญญาตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง และทรงสามารถเทศน์สอนผู้อื่นให้ตรัสรู้ตามได้ด้วย” แล้วทรงแบ่งพระพุทธเจ้า ตามประเภทแห่งการสั่งสมบารมี เป็น ๓ ประเภท^{๒๙} ได้แก่

๑) **ปัญญาธิกะ** พระพุทธเจ้าผู้เลิศทางปัญญา ต้องบำเพ็ญบารมีนาน ๔ อสงไขย กับ ๑๐๐,๐๐๐ กัป

๒) **สัทธาธิกะ** พระพุทธเจ้าผู้เลิศทางศรัทธา ต้องบำเพ็ญบารมีนาน ๘ อสงไขย กับ ๑๐๐,๐๐๐ กัป

๓) **วิริยาธิกะ** พระพุทธเจ้าผู้เลิศทางความเพียร ต้องบำเพ็ญบารมีนาน ๑๖ อสงไขย กับ ๑๐๐,๐๐๐ กัป

พระพุทธเจ้าทั้ง ๓ ประเภทนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “**พระสัมพันธัญญะพุทธเจ้า**” เพราะทรงรอบรู้ทุกอย่างด้วยพระองค์เอง หรือ “**พระสัมมัญญะ**” เพราะทรงตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง แล้วทรงสั่งสอนผู้อื่นให้รู้ตามด้วย จนมีพุทธบริษัท ๔ แล้วทรงตั้งพระพุทธศาสนาขึ้น

พระพุทธเจ้าทรงอุบัติขึ้นเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก คือ เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนผู้ได้รับรสพระธรรมเทศนาของพระพุทธองค์ แล้วดำรงอยู่ในไตรสรณะบ้าง ดำรงอยู่ในเบญจศีลบ้าง ดำรงอยู่ในสวรรค์และนิพพานบ้าง เหล่านี้ล้วนเป็นการอนุเคราะห์แก่สัตว์โลกของพระพุทธเจ้า ด้วยพระหฤทัยที่เปี่ยมด้วยมหากรุณา เ็นดูแก่สัตว์โลกทั้งสิ้น พวกเราชาวพุทธทั้งหลายในปัจจุบัน จึงได้มีโอกาสได้รับรสพระธรรมเทศนา แล้วดำรงอยู่ในศีลธรรม ก็เพราะอาศัยพระพุทธเจ้าทั้งสิ้น ดังนั้น การบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้า จึงเป็นการบังเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่คนหมู่มากโดยแท้

พระพุทธเจ้าตรัสว่า “**กิจฺโจ พุทฺธานมฺบุปฺปาโท**”^{๓๐} การบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นเรื่องยาก แต่เมื่อทรงอุบัติขึ้นในโลกแล้ว การเกิดขึ้นของพระองค์ก็เป็นเหตุให้เกิดความสุขโดยทั่วหน้า ดังพุทธดำรัสว่า “**สุโข พุทฺธานํ อุมฺบุปฺปาโท**”^{๓๑} การบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าทั้งหลายเป็นเหตุแห่งความสุข

^{๒๙} พระนายน (ประภาส สุระเสน), พระศรีอริยเมตไตรย “ฉบับต้นแบบ”, หน้า ๑๑.

^{๓๐} ขุ.ธ. (บาลี) ๒๕/๑๘๒/๒๒., ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๘๒/๙๐.

^{๓๑} ขุ.ธ. (บาลี) ๒๕/๑๘๔/๒๓., ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๘๒/๙๓.

เพราะฉะนั้น การอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้า จึงเป็นปรากฏการณ์อัศจรรย์พิเศษสุดของโลกภพ ไม่อาจมีสิ่งใดเทียบได้ เป็นดอกผลสุกสะพรั่งแห่งวิวัฒนาการของมนุษยชาติ ซึ่งเป็นยอดสุดของสังขารธรรมทั้งปวง อย่างน้อยก็เป็นที่อัจฉริยะใจแม้เพียงได้คิดทบทวนว่า “ในโลกธาตุที่เคยมีตมนอนรการตลอดมา ได้เกิดความแจ่มแจ้งรุ่งโรจน์ขึ้น เพราะการประสูติ ตรัสรู้ ประกาศสัจธรรม และปรินิพพานของพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น”

พระพุทธศาสนาสอนว่า พุทธศาสนิกชนต้องมี “ตถาคตโพธิสัทธา” เชื่อมั่นในพระปัญญาตรัสรู้ของพระตถาคตเจ้า คือ เชื่อในปัญญาที่ทามนุษย์ให้กลายเป็นพระพุทธเจ้า หมายความว่า มนุษย์สามารถพัฒนาปัญญาของตนเองได้ จนกลายเป็นพระพุทธเจ้า พระพุทธศาสนาถือว่า **ปัญญา** เป็นธรรมสูงสุด เป็นตัวตัดสินขั้นสุดท้ายในการเข้าถึงจุดหมายของพระพุทธศาสนา แม้แต่พระนามที่เรียกพระพุทธเจ้าว่า “พุทธะ” ก็หมายถึงการตรัสรู้ด้วยปัญญา หรือมีปัญญาตรัสรู้ธรรม ๔ ประเภท คือ (๑) ถ้าเป็นพระพุทธเจ้าก่อนคนอื่น แล้วบำเพ็ญพุทธกิจประกาศพระศาสนาด้วย ก็ชื่อว่าเป็น **พระสัมมาสัมพุทธเจ้า** (๒) ถ้าเป็นพระพุทธเจ้าด้วยปัญญาค้นพบธรรมด้วยตนเอง แต่ไม่ประกาศธรรมแก่คนทั่วไป ก็เป็น **พระปัจเจกพุทธเจ้า** (๓) ถ้าเป็นพระพุทธเจ้าตามอย่างพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็เป็น **พระอนุพุทธเจ้า** คือ ผู้ที่ตรัสรู้ตาม ซึ่งก็คือ พระสาวก-สาวิกานั้นเอง (๔) หรือแม้แต่ยังไม่เป็นพระพุทธเจ้าที่ตัดกิเลสได้หมดสิ้น แต่มีความรู้ดี ทานก็ยกย่องให้เป็น **พระสุตพุทธเจ้า**

ดังนั้น เราทุกคนจึงสามารถเป็นพระพุทธเจ้าในประเภทต่าง ๆ ได้ แต่ขั้นแรกต้องมี ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อในพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า คือ ปัญญาที่ทำให้มนุษย์กลายเป็นพระพุทธเจ้านั้นก่อน พุทธศาสนิกชนต้องเริ่มต้นด้วยการเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ที่พัฒนาได้ และสาระสำคัญของศักยภาพ ก็คือ ปัญญา เพราะปัญญาสามารถพัฒนาได้ จนกระทั่งตรัสรู้เป็นพุทธะได้ ซึ่งเป็นสัตว์ที่ประเสริฐสูงสุด แม้แต่บรรดาทวยเทพและเหล่ามนุษย์ก็ต้องบูชา (สัตถา เทวะมนุสสานัง) หมายความว่า พระพุทธเจ้านั้น แม้เป็นมนุษย์นี้เอง แต่ก็ทรงเป็นศาสดาของมนุษย์และเทวดาทั้งหลาย^{๓๒}

^{๓๒} พระมหาประมวล ฐานทตฺโต, พระศรีอริยเมตไตรย พระพุทธเจ้าในอนาคต, หน้า ๑๙-๒๓.

๒.๔ ความสัมพันธ์พระศรีอริยเมตไตรยกับพระพุทธเจ้าพระองค์อื่น ๆ

ในอดีตกาลสมัยของพระพุทธเจ้าพระนามว่า สิริมิตร ครั้งนั้นพระศรีอริยเมตไตรยได้เสวยราชสมบัติในนครอินทปัตถ์ เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช มีพระนามว่าสังขจักรพระองค์ทรงตั้งพระทัยว่า หากมีผู้ใดมาบอกข่าวว่า พระพุทธรัตนะ พระธรรมรัตนะ และพระสังฆรัตนะบังเกิดขึ้นแล้ว พระองค์จะทรงสละราชสมบัติพระราชทานแก่ผู้นั้น แล้วพระองค์จะเสด็จไปเฝ้าพระพุทธเจ้า

ครั้งนั้น มีกุลบุตรเขยใจผู้หนึ่งบวชเป็นสามเณรในพระพุทธศาสนา มารดาเป็นทาสีอยู่ในตระกูลหนึ่ง สามเณรคิดจะแสวงหาทรัพย์ไปไถ่มารดาให้พ้นจากความเป็นทาส จึงเที่ยวไปจนถึงนครอินทปัตถ์ ชาวพระนครไม่รู้จักสามเณร เข้าใจว่าเป็นยักษ์ จึงจับไม่ไล่ตี สามเณรกลัววิ่งหนีมหาชน จนไปถึงพระราชวัง ไปยืนอยู่เฉพาะพระพักตร์ของพระเจ้าสังขจักร พระเจ้าสังขจักรตรัสถามว่า ท่านชื่ออะไร สามเณรทูลว่า อาตมาชื่อว่า สามเณร พระเจ้าสังขจักรตรัสถามว่า ที่ชื่อว่าสามเณร ๆ นั้น เพราะเหตุใด สามเณรทูลว่า อาตมาชื่อว่าสามเณร เพราะมิได้กระทำความบาปในภายนอก ตั้งอยู่ในกุศลเหตุ พระเจ้าสังขจักรตรัสถามว่า ใครตั้งชื่อให้ท่าน สามเณรทูลว่า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่า พระสิริมิตรสัพพัญญู ทรงโปรดประทานนามให้ พระบรมโพธิสัตว์ทรงสดับคำว่า พระพุทธเจ้า ท่านนั้นก็ถึงแก่วิสดูญ (สลบลง) ครั้นทรงฟื้นคืนพระสติก็ได้ตรัสถามสามเณรว่า บัดนี้พระสิริมิตรพระพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ที่ไหน สามเณรทูลว่า สมเด็จพระสัพพัญญูเจ้าประทับอยู่ที่บุพพาราม ซึ่งอยู่ทางทิศอุดร ห่างจากกรุงอินทปัตถ์ไป ๑๖ โยชน์ พระบรมโพธิสัตว์ทรงสดับแล้วมีพระทัยยินดียิ่งนัก มิได้ทรงอาลัยในสิริราชสมบัติ ทรงประสงค์แต่จะทรงพบเห็นพระพุทธเจ้าเป็นอย่างยิ่งเท่านั้น จึงทรงให้สามเณรสึกเสีย แล้วทรงอภิเษกให้เป็นกษัตริย์สืบราชสมบัติแทนพระองค์

พระบรมศาสดา เมื่อจะทรงประกาศเนื้อความนั้น จึงตรัสว่า

“เมื่อสัตบุรุษให้ท่านที่บุคคลพึงให้ได้โดยยาก กระทำกรรมที่บุคคลพึงกระทำได้โดยยาก อสัตบุรุษทั้งหลาย ย่อมไม่ทำตามที่สัตบุรุษดำเนินนั้น ๆ ธรรมของสัตบุรุษทั้งหลาย อันอสัตบุรุษดำเนินตามได้ยาก”^{๓๓}

^{๓๓} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๒๑๔๒/๓๗/๖.

เพราะฉะนั้น สัตบุรุษและอัสติบุรุษ จึงมีทางไปจากโลกนี้ต่างกัน อัสติบุรุษไปสู่นรก (ส่วน) สัตบุรุษ มีสวรรค์เป็นที่ไปเบื้องหน้า ก็คนทั้งหลายที่มีได้เห็นพระ โคตมศาสดา ปราศจากจะพบเห็นพระศรีอริยเมตไตรยในอนาคต ท่านให้ชวนชวายุเจริญทาน ศีล ภาวนา เนือง ๆ ด้วยเดชะพลาณสงสนั้น คนทั้งหลายจักได้บังเกิดทันพระศาสนาของพระศรีอริยเมตไตรยในอนาคต ^{๓๔}

ในกาลแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่า “มหุตตะ” ได้เสด็จอุบัติขึ้นในโลก พระองค์ทรงหมั่นกมลแห่งพระธรรมจักร ประกาศพระศาสนา ครั้นนั้น พระเจ้าจักรพรรดิปาวานตะ ได้ทรงสดับข่าวว่า “พระพุทธเจ้าได้เสด็จอุบัติขึ้นแล้วในโลก” พระองค์จึงทรงพร้อมด้วยบริวารอันแวดล้อมแล้ว ๓๖ โยชน์ เสด็จไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้ามหุตตะ ได้ทรงเลื่อมใส สละราชสมบัติออกบวชเป็นพระภิกษุนามว่า “รัตนเถระ” พระพุทธเจ้ามหุตตะตรัสพุทธพยากรณ์รับรองแก่พระรัตนเถระ ในท่ามกลางแห่งบริษัททั้งหลายว่า

“ดูก่อน ! ภิกษุทั้งหลาย พระรัตนเถระรูปนี้เป็นผู้รู้พุทธวิชาในที่สุด ๑๖ อสงไขยแสนกัปในอนาคต พระเถระจักได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่า “เมตไตรย”

ภายหลังจากที่พระรัตนเถระผู้ทรงเป็นพระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ได้รับพุทธพยากรณ์ครั้งแรกจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่า “มหุตตะ” แล้วพระองค์ได้ทรงมีวิริยะอุตสาหบำเพ็ญพระบารมีทั้ง ๑๐ ประการ ในเวลา ๑๖ อสงไขยแสนกัปต่อมา ^{๓๕}

คณะสงฆ์ธรรม ได้เขียนพรรณนาไว้ในหนังสือพระศรีอริยเมตไตรยเกี่ยวกับพระพุทธเจ้ากับพระเมตไตรยโพธิสัตว์ เรื่อง อติเทวะ

ในอดีตกาลนานมาแล้ว พระพุทธเจ้าของเราพระองค์นี้ สมัยที่ยังทรงบำเพ็ญบารมีอยู่ ได้ทรงพบพระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ มาตั้งแต่พระองค์ยังตั้งความปรารถนาอยู่ในใจที่จะเป็นพระพุทธเจ้าเท่านั้น ยังมีได้ออกพระวาจาปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้าเลยดังมีเรื่องเล่าไว้ใน ชินกาลมาลีปกรณ์ ตอนมหานิทานว่า

^{๓๔} ประณีต ก้องสมุทร และคณะสงฆ์ธรรม, พระศรีอริยเมตไตรย, หน้า ๒๗-๓๔.

^{๓๕} บารมี, พระพุทธเจ้าองค์ใหม่ที่จะตรัสรู้ต่อจาก “เจ้าชายสิทธัตถะ”, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๗๘-๘๘.

ในศาสนาของพระพุทธเจ้า พระนามว่า พรหมเทวะ ก่อนแต่ศาสนาของพระที่ปังกรพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าของเราในสมัยที่ยังมิได้รับพุทธพยากรณ์ในสำนักของพระที่ปังกรพุทธเจ้า ได้บำเพ็ญบารมีมาแล้ว ๑๖ อสงไขยแสนกัป คือทรงคิดอยู่ในใจ ๗ อสงไขยแสนกัป เปล่งวาจาจะเป็นพระพุทธเจ้าอีก ๗ อสงไขย รวมเป็น ๑๖ อสงไขย ในสมัยนั้นเป็นสภาวะกัป คือกัปที่พระพุทธเจ้ามาตรัสรู้พระองค์เดียว ครั้งนั้นพระพุทธเจ้าพระนามว่า พรหมเทวะ เสด็จอุบัติขึ้นในโลก พระโพธิสัตว์ของเราบังเกิดเป็นกษัตริย์ในนครกรัณทกะ ทรงพระนามว่า อติเทวะ ส่วนพระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ บังเกิดเป็นบุโรhitผู้สั่งสอนอรรถธรรมของพระองค์ นามว่าสิริคุตตะ

ครั้งนั้น พระพรหมเทวะพุทธเจ้า เสด็จไปยังสถานที่ที่จะทรงแสดงธรรมจักร อันอยู่ใกล้กับนครกรัณทกะนั้น สิริคุตตะบุโรhitได้พรรณนาพระคุณของพระพุทธเจ้า ให้พระเจ้าอติเทวะทรงสดับเป็นอเนกมีอาทิว่า ข้าแต่มหाराชพระพุทธเจ้านั้นเป็นบุคคลสูงสุดในโลก เสด็จอุบัติมาเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่สรรพสัตว์ พระองค์ทรงเป็นพระอรหันต์ เป็นพระสุคต เป็นผู้มีภาคธรรม เป็นผู้จบฝั่งโลกถึงพร้อมด้วยวิชา ๘ และจรรณะ ๑๕ เป็นผู้ประทานอุบายให้ถึงวิมุตติ ดังนี้ พระเจ้าอติเทวะทรงสดับแล้ว จึงเสด็จไปยังสำนักของพระพรหมเทวะพุทธเจ้า ถวายนมัสการด้วยเครื่องสักการะเป็นอันมาก ตั้งมโนปณิธานปรารถนาในใจว่า ในอนาคตขอให้ข้าพเจ้ารู้ธรรมเหมือนพระองค์ จะได้ให้ผู้อื่นหลุดพ้นจากกิเลสด้วยขอให้ข้ามได้เหมือนพระองค์ จะได้ให้ผู้อื่นข้ามได้ด้วย^{๓๖}

นี่เป็นมโนปณิธานของพระโพธิสัตว์เจ้าของเรา ตั้งแต่ยังมีได้รับพุทธพยากรณ์ในสำนักของพระที่ปังกรพุทธเจ้า และได้ทรงบังเกิดร่วมสมัยกับพระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์

๒.๕ สรุป

ในสมัยของพระสมณโคตม พระศรีอริยเมตไตรย ได้ออกบวชเป็นพระภิกษุ นามว่า อชิตะ พระนางมหาปชาบดีโคตมี ได้นำผ้าไตรจีวรเพื่อจะถวายพระพุทธเจ้า แต่พระองค์ปฏิเสธตรัสให้ถวายแก่หมู่สงฆ์ พระอัครสาวกไม่รับ พระอสีติสาวกไม่รับ จนไปถึงพระนวกะองค์สุดท้าย คือ พระอชิตะ ท่านจึงรับ พระนางเสียพระทัยมาก พระพุทธองค์จึง ได้นำบาตรโยนไปในอากาศแล้วให้สาวกทั้งปวงหา ปรากฏว่าไม่มีใครหาพบ

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔-๓๖.

จนถึงพระอชิตะได้ตั้งสัจจอธิษฐาน แล้วนำบาตรมาถวาย พระพุทธเจ้าตรัสว่า พระอชิตะรูปนี้ต่อไปในอนาคตกาลจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้านามว่า พระศรีอริยเมตไตรย

การบำเพ็ญบารมีของพระศรีอริยเมตไตรย ทรงบำเพ็ญพุทธการกกรรม หรือ บารมี ๑๐ ประการ คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา และบารมี ๓๐ ทศ คือ ชั้นบารมี ๑๐ ชั้นอุปบารมี ๑๐ ชั้นปรมัตถบารมี ๑๐ ในชาติที่จะมาเกิดในยุคถึงพุทธกาลท่านจะมาบำเพ็ญบารมีครั้งสุดท้าย เหมือนพระเวสสันดร คือ สัตตสตกมมหาทาน สละบุตร และภรรยา สำหรับพระธรรมคำสอนของพระศรีอริยเมตไตรยพุทธเจ้า หลังจากที่ทรงประทับเสวยวิมุตติสุขแล้ว พระองค์ก็เริ่มออกประกาศ เทศนา โดยคำสอนหลักก็ไม่แตกต่างไปจากพระพุทธเจ้าพระองค์ก่อน หรือ พระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน พระองค์จักแสดงธรรมจักรอันยอดเยี่ยม นั่นคือ หลักอริยสัจ หรือความจริง อันประเสริฐ ๔ ประการ ได้แก่ ทุกขสัจจ์ ความทุกข์ ๑ สมุทัยสัจจ์ ความเกิดขึ้นแห่งทุกข์ ๑ นิโรธสัจจ์ ความดับทุกข์ ๑ มัคคสัจจ์ มรรคมีองค์ ๘ อันประเสริฐ อันเป็นทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ๑

ประเภทพระโพธิสัตว์ แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ พระอนิยตโพธิสัตว์ ที่ยังไม่ได้ รับพยากรณ์จากพระพุทธเจ้าพระองค์ใดว่าจะได้ตรัสรู้ และพระนิยตโพธิสัตว์ ได้รับ พยากรณ์จากพระพุทธเจ้าพระองค์ใดองค์หนึ่งแล้วว่าจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าใน อนาคตกาล และพระนิยตโพธิสัตว์ยังแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ พระปัญญาคะ โพธิสัตว์ พระสัทธาธิกะโพธิสัตว์ และพระวิริยาธิกะโพธิสัตว์ พระศรีอริยเมตไตรย โพธิสัตว์ จัดอยู่ในประเภทวิริยาธิกะโพธิสัตว์ บำเพ็ญความเพียรมาก ประเภท พระพุทธเจ้าเถรวาทมีอยู่ ๔ ประเภท คือ สุตพุทธะ จตุสัจจพุทธะ ปัจเจกพุทธะ และ สัพพัญญูพุทธะ

พระศรีอริยเมตไตรย ก่อนที่จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต เกิดเป็น บรมกษัตริย์นามว่า พระเจ้าสังขจักรโพธิสัตว์ พบกับสามเณรถามถึงพระรัตนตรัย อันมี พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จนเกิดปิติอย่างแรงกล้าถึงกับสลบไปสามครั้งสามคราว เมื่อฟื้นจากสลบทรงสละราชสมบัติให้แก่สามเณร และได้ปรารภณาเข้าเฝ้าพระสิริมิตร พุทธเจ้า พระเจ้าสังขจักรโพธิสัตว์ฟังธรรมเรื่องพระนิพพานจากพระผู้มีพระภาคได้เพียง บทเดียว ได้ตัดพระเศียรถวายเป็นพุทธบูชา ปรารภณาเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต

บทที่ ๓

ความเชื่อเรื่องโลกพระศรีอริยเมตไตรยของชาวพุทธไทย ในทัศนะของปราชญ์พุทธและนักวิชาการศาสนา

บทนี้ ผู้วิจัยนำเสนอความเชื่อเรื่องโลกพระศรีอริยเมตไตรยของชาวพุทธไทยทั่วไป ที่มีในทุกภาคของประเทศไทย ในการนำเสนอนี้ได้ประมวลจากข้อเขียนตำราวิชาการที่นักปราชญ์และนักวิชาการหลายท่านได้แต่งไว้ รวมทั้งการสัมภาษณ์ทัศนะของปราชญ์พุทธและนักวิชาการศาสนา และสรุปความเชื่อเรื่องโลกพระศรีอริยเมตไตรยของชาวพุทธไทยไว้ท้ายบท ดังต่อไปนี้

๓.๑ ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย

เรื่องโลกในพระพุทธศาสนานั้นจะแบ่งช่วงเวลาของโลกออกเป็น ๔ ยุค^๑ ดังนี้ ๑) กถายุค ยุคนี้ มนุษย์ที่เกิดมาล้วนเป็นคนดี ดำรงชีพตามหลักกุศลกรรมบถ เว้นชั่วกลัวบาปอย่างเคร่งครัด ให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนาไม่ขาด เป็นยุคของพระศรีอริยเมตไตรยจะมาตรัสรู้ ๒) เตรตรยุค ยุคนี้ มนุษย์ที่เกิดจะเป็นคนดี ๓ ส่วน และจะมีคนไม่ดี ๑ ส่วน ยุคเริ่มเสื่อมถอย มีการเบียดเบียนกันแต่ยังมีจำนวนไม่มากนัก ๓) ทวาปรยุค ยุคนี้ มนุษย์ที่เกิดจะเป็นคนดี ๒ ส่วน และมีคนชั่ว ๒ ส่วน มีพลังของความดีกับความชั่วเท่ากัน และ ๔) กัลยยุค ในยุคนี้ มนุษย์ที่เกิดจะเป็นคนดี ๑ ส่วน อีก ๓ ส่วน จะเป็นคนไม่ดี ไม่มีคุณธรรม ความเสื่อมถอยเข้ายึดครองเกือบทุกพื้นที่ในโลก ความเดือดร้อนร้อนใจเกิดขึ้นไม่เว้นแต่ละวัน ผู้คนไร้ศีลธรรมสำนึกเป็นยุคสิ้นสุดแห่งความเจริญทุกอย่างเกิดภาวะมิลลันเนียม (ความเสื่อมถอย) คือ ปรากฏการณ์ที่แสดงถึงความล้มเหลวด้านคุณธรรมจริยธรรมของมวลมนุษย์ ภาวะเสื่อมนี้จะเกิดขึ้นภายในเจ็ดวันสุดท้ายของยุคนี้

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้ถือว่ายังเล็กน้อย เพราะเหตุการณ์เลวร้ายจริงๆ นั้นต้องรอให้ถึงกาลอวสานแห่งกัลยยุค คือตอนที่มนุษย์มีอายุขัยแค่ ๑๐ ปีเสียก่อน

^๑ พระยาธรรมปรีชา (แก้ว), ไตรภูมิโลกวิจิตรยถา, (พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๕๕).

เมื่อถึงตอนนั้นสิ่งที่เรียกว่า “มิดส์ญ์แห่งกลียุค” จริงจึงจะเกิดขึ้น เมื่อนั้นธรรมชาติความเลวร้ายทุกรูปแบบ จะครอบคลุมไปทั่วพื้นปฐพีวิญญาณแห่งสัตว์ร้ายจะเข้าถึงสู่จิตใจมนุษย์ เมื่อเห็นหน้ากัน ก็พร้อมที่จะรบราฆ่าฟัน หลังจากความเลวร้ายแห่งกลียุคหมดสิ้นไป ความสงบร่มเย็นก็จะกลับคืนมาสู่โลกมนุษย์อีกครั้ง และเป็นการก้าวเข้าสู่ “ภฤตยุค” ซึ่งเป็นยุคแห่งความเจริญ ยุคที่มีเพียงคนดี จะเรียกว่าเป็นยุคของความสุขก็ว่าได้ และที่ยิ่งไปกว่านั้นก็คือ เป็นยุคที่พระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ผู้เป็นดังความหวังของมวลมนุษย์ และสรรพสัตว์ที่กำลังรอการบรรลุนิพพาน จะได้เวลาเสด็จอุบัติมาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคตกาล^๒

๓.๑.๑ สภาพการณ์โลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย

ในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยนั้น ประชาชนไม่ต้องพึ่งพาโรงพยาบาล ไม่ต้องกังวลว่าจะไม่มีคำรักษาพยาบาล เพราะคนทั้งปวงจะปราศจากโรคพยาธิ ไม่มีใครเจ็บไข้ ไม่ว่าจะเป็นโรคตาหรือโรคอื่นใดที่คนปัจจุบันเป็นกันเป็นส่วนมาก คนก็ไม่รู้จักเจ็บป่วย มีโรคที่หนีไม่พ้นอยู่ ๓ โรค^๓ เท่านั้น คือ (๑) อิจฉาโรค ได้แก่ กิริยาที่มีอาการแสบท้อง และมีความปรารถนาแต่จะบริโภคอาหาร (๒) อนสนะโรค เป็นอาการที่เกิดขึ้นเมื่อบริโภคอาหารอันประณีตอิ่มแล้ว คือเมืออาหารบังเกิดความเกียจคร้าน ง่วงเหงา ไม่ต้องการที่จะบริโภคอาหารอีกต่อไป และ (๓) ชราโรค เป็นอาการที่ร่างกายคร่ำคร่าชราลง

คนที่อยู่ในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยมีโรคที่น่ากลัวอยู่เพียง ๓ อย่างนี้เท่านั้น คือ เป็นโรคอยากกิน โรคขี้เกียจเมื่อกินอิ่มแล้ว และโรคกลัวความแก่ ในสมัยนั้นทุก ๆ หมู่บ้าน ทุก ๆ ชุมชน พืชพันธุ์ธัญญาหาร มีทั้งไม้ดอกและไม้ผล อากาศอบอวลไปด้วยกลิ่นหอมของดอกไม้มานานาพันธุ์โดยปราศจากมลพิษทุกชนิด ผลไม้อุดมสมบูรณ์ออกดอกออกผลตลอดพร้อมที่จะรับประทานได้ทั้งปี ยุคสมัยนั้นมีฤดูกาลแห่งดินฟ้าอากาศจะได้รับการควบคุมให้อยู่ในระดับเดียวกัน และมีอากาศที่พอเหมาะมีความเป็นอยู่อย่างสบาย

^๒ ปัญญาวัฒน์, พระบรมโพธิสัตว์ ศรีอริยเมตไตรย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ต้นบุญ, ๒๕๕๒), หน้า ๓๐.

^๓ ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๐๖/๗๗.

หน้าร้อนก็ไม่ร้อน หน้าหนาวก็ไม่หนาว หน้าฝนฝนก็ไม่ตกมากพอแต่พื้นดินชุ่มชื้นอยู่ตลอดเวลา^๔

ท่านพุทธทาสภิกขุ^๕ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยไว้ว่า คำว่า “เมตเตยฺย” แปลว่า ความรัก หรือ ผู้มีความรัก หรือ เนืองกันอยู่ด้วยความรัก หรือมีเมตตาตนเอง คำว่า เมตตา เราชอบแปลว่า เมตตา ไม่แปลว่า ความรัก แต่คำว่า เมตตา นี้ก็คือ ความรัก เพียงแต่ว่าไม่ใช่ความรักอย่างกามารมณ์ เป็นความรักอย่างบริสุทธิ์ด้วยธรรมะ

ศรี ก็แปลว่า สวยสดงดงาม อริยะ แปลว่า ประเสริฐสูงสุด ศรีอริยเมตไตรย ก็คือ ความรักผู้อื่น หรือความเป็นมิตรกันอย่างสูงสุดสวยสดงดงาม คำว่า พระศรีอริยเมตไตรย ไม่มีความหมายอะไรนอกไปจากคำว่า รักผู้อื่นอย่างสูงสุดสวยสดงดงาม เมื่อใดมีความรักผู้อื่นถึงที่สุดอย่างนี้ เมื่อนั้นก็จะเป็นโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยขึ้นมาทันที

อาจกล่าวสรุปสภาพการณ์ในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย^๖ ดังนี้

๑) สุขอนามัย มนุษย์ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บอื่น มีเพียงโรค ๓ ชนิดเท่านั้น คือ (๑) อัจฉาโรค โรคหิว คือ ออยากกินอาหาร (๒) อนสนโรค คือ โรคที่เกิดจากการกินอาหารอิ่มแล้วง่วงนอน และ (๓) ชราโรค คือ โรคคือความแก่ชรา

๒) สถาบันครอบครัว หญิงชายมีอายุ ๕๐๐ ปี จึงจะแต่งงานกัน ชายจะมีภรรยาเดียว หญิงจะมีสามีเดียว ภรรยาและสามีไม่มีการประพฤตินอกใจ ไม่มีการทะเลาะวิวาท ต่างพูดจากันด้วยถ้อยคำไพเราะเสนาะโสต สถาบันครอบครัวมีแต่ความสุข

๓) ทรัพย์สินสมบัติ ไม่มีความเหลื่อมล้ำทางฐานะและทรัพย์สิน ทุกคนต่างได้ในสิ่งที่ตนปรารถนา จากต้นกัลปพฤกษ์ แต่ทุกคนล้วนปราศจากความโลภ ตั้งมั่นอยู่ในสันโดษ และไม่มีใครยากจน จึงไม่มีความกังวลในการแสวงหาทรัพย์สินสมบัติ ทั้งหญิงและชาย ต่างก็ไม่ต้องประกอบอาชีพใด ๆ มีแต่เที่ยวเล่นสนุกสนานรื่นเริง

^๔ พระมหาวีรชิต ญาณคุโณ (เขียวชาญ), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์คุณค่าของคติความเชื่อเรื่องพระศรีอริยเมตไตรยในพุทธปรัชญาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^๕ พุทธทาสภิกขุ, *โลกพระศรีอารยอยู่แค่ปลายจมูก*, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๔๓), หน้า ๒๖.

^๖ มานพ นักการเขียน, *พุทธทำนายและโลกพระศรีอารีย์*, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ม.ป.ป.), หน้า ๗๒-๗๕.

๔) **อาชญากรรม** เมื่อมนุษย์มีศีลธรรม เป็นอยู่อย่างสุขสบาย ห่างไกลกลียุค ปราศจากการรบราฆ่าฟัน การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การโกหกหลอกลวง ฉกชิงวิ่งราว ยักยอก หรือแม้แต่คิดอยากจะได้ทรัพย์สินสมบัติของคนอื่นก็ไม่มี ต่างชวนชวายเป็นประกอบแต่กุศลกรรมทั้งสิ้น

๕) **สิ่งแวดล้อม** แผ่นดินจะราบเรียบเสมอกันดุจหน้ากลอง ฤดูหนาวก็จะมีหนาวมาก ฤดูร้อนก็จะมีร้อนมาก ฝนก็ตกต้องตามฤดูกาล และทุกพื้นที่ ไม่มีพายุร้ายแรง แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง และสระต่าง ๆ มีน้ำเต็มเปี่ยม น้ำนั้นใสเย็นสนิท บริสุทธิ์ สะอาด ทั้ง ๒ ฟากฝั่ง เป็นหาดทรายขาวสะอาด มีบรรดาดอกไม้ ผลไม้ ออกดอกออกผลโดยทั่วไป

๖) **พืชพันธุ์ธัญญาหาร** ข้าวสาลีเมล็ดดียวบยาดกบนแผ่นดิน จะงอกขึ้นแตกหน่อเป็น กอ ๆ ได้เมล็ดข้าวเป็นจำนวนมาก ต้นไม้ทั้งหลายจะออกผลสุกหอมทุกฤดูกาล

ในหนังสือพระมัลลยกล่าวไว้ว่า พระเมตไตรยโพธิสัตว์ มีดำรัสสั่งกับพระมัลลยเถระว่า “หากชาวชมพูทวีปผู้ปรารถนาจะพบกับอาตมา ฟังอุตสาหะสดับฟังเทศน์มหาชาติ (เวสสันดรชาดก) ให้จบทั้ง ๑๓ กัณฑ์ ภายในวันเดียว บูชาด้วยประทีป ฉัตร ธง ดอกบัว ดอกไม้ต่าง ๆ อย่างละ ๑,๐๐๐ หากกระทำได้ดังนั้น ก็จะได้พบกับอาตมาในอนาคตกาล”^๗

คัมภีร์ “อมตธรรมา” ฎีกาอนาคตวงศ์ แสดงไว้ว่า บุคคลที่จะได้ไปเกิดในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย ได้แก่

- ๑) บุคคลผู้รักษาศีล ๕ บริบูรณ์
- ๒) บุคคลผู้รักษาอุโบสถศีล
- ๓) บุคคลที่บวชในพระพุทธศาสนาและสนับสนุนให้ผู้อื่นบวช
- ๔) บุคคลที่สร้างวัดถวายพระสงฆ์ สร้างเจดีย์ ปลุกต้นไม้
- ๕) บุคคลที่ปลุกต้นไม้ไว้ในวัด เพื่อให้เกิดความร่มรื่น และเป็นประโยชน์แก่พระสงฆ์และผู้คนที่อาศัยร่วมเงาในการประกอบกุศลกรรม
- ๖) บุคคลที่สร้างสะพานใหญ่ छोให้ เป็นสาธารณะทานแก่บุคคลที่สัญจรไปมา
- ๗) บุคคลที่สร้างถนนปรับปรุงหนทางให้ความสะดวกแก่บุคคลที่เดินทาง
- ๘) บุคคลผู้ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา และประกอบกุศลกรรมบถ ๑๐

^๗ พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิเถระ ป.๕.๙), พระมัลลยลงโปโปรดสัตว์นรก, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์สัมปชัญญะ, ๒๕๕๓), หน้า ๒๐๐.

ส่วนบุคคลที่ไม่สามารถจะไปเกิดในยุคพระศรีอริยเมตไตรย เพราะกระทำการมหนักร คือ “อนันตริยกรรม ๕” และกรรมชั่วอื่น ๆ ได้แก่

- ๑) บุคคลที่ฆ่ามารดา
- ๒) บุคคลที่ฆ่าบิดา
- ๓) บุคคลที่ฆ่าพระอรหันต์
- ๔) บุคคลที่ทำร้ายพระพุทธเจ้า
- ๕) บุคคลที่ยุยงสงฆ์ให้แตกกัน หรือผู้ทำลายความสามัคคีของหมู่คณะ
- ๖) บุคคลที่ลักของสงฆ์ กินของสงฆ์ โกงของสงฆ์
- ๗) บุคคลที่ประทุษร้ายตระกูล ทำร้ายภิกษุณี ตัดต้นพระศรีมหาโพธิ์ ลักลอบขุดพระเจดีย์ ตัดเศียรพุทธรูป
- ๘) บุคคลที่ประมาทมัวเมาอยู่ในเบญจกามคุณ คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส

บุคคลเหล่านี้ ไม่อาจจะบังเกิดในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยได้ ฉะนั้น ผู้ปรารถนาจะเกิดพบศาสนาของพระศรีอริยเมตไตรย ฟังจดเว้นจากอกุศลกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ประกอบกุศลกรรม และสดับฟังเทศน์มหาชาติ (เวสสันดรชาดก) ให้จบทั้ง ๑๓ กัณฑ์ ภายในวันเดียวก็จักได้สมปรารถนา

๓.๑.๒ มนุษย์ยุคพระศรีอริยเมตไตรย

พระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน ได้ทรงตรัสเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับพระศรีอริยเมตไตรยพุทธเจ้าเพื่อให้เป็นที่หวังของเราทั้งหลายไว้มากมาย เรื่องของมนุษย์ในยุคพระศรีอริยเมตไตรย พระองค์ทรงตรัสไว้ว่า มนุษย์ในยุคที่มีอายุขัย ๘๐,๐๐๐ ปีนั้น จะถึงพร้อมด้วยทิพยสมบัติ มีลาภ มียศอันยิ่งใหญ่ มีผิวพรรณอันผุดผ่อง ไร้ริ้วผ้า ปลอดจากโรคภัยต่าง ๆ ร่างกายแข็งแรง และเมื่อร่างกายทุกสัดส่วนไม่มีปัญหาเสียแล้ว เรื่องจิตใจจึงเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุข ชีวิตของคนในแต่ละวัน ก็จะมีแต่สิ่งดี ๆ ไม่มีการรบราฆ่าฟัน ไม่มีอาวุธที่จะต้องนำมาใช้ประหัตประหารกัน เพราะทุกคนล้วนเป็นคนดี ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรมอันงดงาม^๔

ในเรื่องนิสัยใจคอของคนในยุคนั้น ทุกคนก็ล้วนตั้งอยู่ในศีลในธรรม ผู้ชายจะมีภรรยาแต่เพียงคนเดียว และผู้หญิงก็มีสามีแต่เพียงคนเดียว ไม่มีเรื่องชู้สาว หญิงไม่

^๔ ปัญญาวัฒน์, พระบรมโพธิสัตว์ ศรีอริยเมตไตรย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ต้นบุญ, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑๖., จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกพิธีฉลองสมณศักดิ์ พระอุดมปัญญาภรณ์ (สี ปญญาปโชโต)

นอกใจสามี ผัวเมียไม่รู้จักการทะเลาะวิวาทแม้แต่สัตว์ก็พลอยมีเมตตาจิตต่อกัน แมวกับหนู ภูกับพังพอน เสือกับเนื้อ ไม่คิดที่จะเบียดเบียนกัน ในครั้งนั้นผู้ชายก็ไม่ต้องทำอะไร ไถนา ค้าขาย ผู้หญิงก็ไม่ต้องนั่งปั่นด้ายทอผ้า จะนุ่งห่มแต่ผ้าอันเป็นทิพย์ จะบริโภคเครื่องทิพย์ วันหนึ่ง ๆ จึงได้แต่นั่งแต่นอน ฟังเพลงและดนตรี หญิงชายมีความสุขสบาย จะแต่งตัวประดับกายด้วยอาภรณ์สิ่งใดก็ได้ไปหาเอาได้ที่ต้นกลีปพฤกษ์ ทุกคนจึงได้แต่แต่งตัวไปเที่ยวเล่นเดินมาเหมือนไปเที่ยวหน้าขัตฤกษ์ ไม่ต้องเป็นกังวลเที่ยวหางานทำมาหาเงิน หรือร้องเร่เป็นภาระขนเงินทองไปฝากธนาคาร เพราะมีข้าวปลาอาหารตลอดจนขนมของหวานบริบูรณ์อยู่พร้อมแล้วทุกประการหญิงชายทั้งปวงมีสันดานอันมากไปด้วยกุศลสุจริต รูปทรงของแต่ละคนไม่มีอาการผิดธรรมชาติ ไม่มีพิกลพิการ ที่จะหาคนบ้าไปตาบอดหูหนวกเป็นไม่มีให้เห็น ทุกคนจะมีรูปร่างงดงามเหมือน ๆ กันหมด เรียกว่าปราศจากโทษ ๖ ประการ คือไม่สูงนัก ไม่ต่ำนัก ไม่อ้วนพลั๊ก ไม่ดำนัก ไม่ขาวนัก จะบริบูรณ์งามพร้อมทุก ๆ คนทั้งผู้หญิงและผู้ชาย

มนุษย์ในยุคพระศรีอริยเมตไตรยนั้น มีความเชื่อและศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเคารพในกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ จะทำอะไรก็ปรึกษาหารือกับผู้รอบรู้ในสมณะและพราหมณ์ ภัยพิบัติจากธรรมชาติก็ไม่เกิดขึ้นเพราะทุก ๆ คนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นใหญ่ จะทำอะไรก็ต้องปรึกษากับผู้รู้ พระราชาผู้นำของประเทศก็จัดตั้งโรงงานเอาไว้ตามทิศต่างๆ เพื่อให้อาคันตุกะ พ่อค้าวาณิช สมณพราหมณ์ และประชาชนทั่วไป ๆ ไปมารับทานตามความต้องการของตนเอง เพียงเพื่อการอยู่รอดไปวัน ๆ หนึ่งเท่านั้น ไม่มีความจำเป็นในการสะสมอาหารและทรัพย์สินต่างๆ เอาไว้ในโอกาสต่อไป มีการรู้จักใช้รู้จักกิน แต่พอประมาณ จึงทำให้ผู้คนในยุคนี้มีความผ่องใส ผิวพรรณผุดผ่อง มีสง่าราศี มีอายุที่ยืนยาวถึง ๘๐,๐๐๐ ปี ไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกันมีสัจวาจา ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดคำเท็จ เด็ก ๆ ก็เชื่อฟังผู้หลักผู้ใหญ่ ไม่มีการผิดลูกเมียใคร ซื่อสัตย์ต่อภรรยาและสามีของตน ชายหนุ่ม หญิงสาวจะต้องมีอายุ ๕,๐๐๐ ปี ถึงจะมีครอบครัวได้^๕

ดังนั้น คนในยุคพระศรีอริยเมตไตรยจึงถือได้ว่า มีความสุขจนลืมความทุกข์ไปเลย คือ อิ่มกับความสุขเสียจนไม่สามารถนำสิ่งใดมากล่าวเปรียบเทียบกับได้เลย ชีวิตความเป็นอยู่ในแต่ละวันนั้นไม่ต่างไปจากความเป็นอยู่ของเหล่าเทวดาบนสวรรค์ชั้นฟ้า

^๕ อริยะ, พระศรีอารีย์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไพลิน, ๒๕๕๐), หน้า ๑๘.

๓.๑.๓ สังคมยุคพระศรีอริยเมตไตรย

ฎีกามาลย์เทวสูตร^{๑๑} ได้พรรณนาสภาพการณ์ในยุคพระศรีอริยเมตไตรยว่า ในสมัยที่มนุษย์มีอายุ ๘๐,๐๐๐ ปี ฝนตกต้องตามฤดูกาล ๗ วัน ตกครั้งหนึ่ง และตกในเวลา กลางคืนดึกสงัด ทำให้ภาคพื้นอุดมสมบูรณ์ ครั้งนั้น ชมพูทวีปมั่งคั่งด้วยพืชพันธุ์ ธัญญาหาร ภัตตาหาร ผลาหาร หาได้ง่าย สะดวกไม่ขัดสน น้ำท่าบริบูรณ์ มีรสชาติอร่อย หวานเย็นสนิท มนุษย์ทั้งหลายต่างอาบดื่มกินเป็นที่สำราญ และหมู่มนุษย์ตั้งบ้านเรือนอยู่ ใกล้กัน “ชั่วไกวินตก”^{๑๒} บ้านเมืองปราศจากโจรผู้ร้าย อยู่เย็นเป็นสุขด้วยทรัพย์สินโภคสมบัติ มนุษย์ชายหญิงที่เป็นภรรยาสามีกัน ไม่มีการทะเลาะวิวาท ปราศจากความโกรธเคืองกัน บริโภคตามคุณเป็นสุขสำราญ รื่นเริงด้วยรูป รส สัมผัสกลิ่น เสียง บันเทิงด้วยเครื่องดีดสีตีเป่า ร้องรำทำเพลงด้วยประการต่าง ๆ เลี้ยงชีวิตเป็นสุข โดยมีต้องลำบากด้วยการประกอบกิจการงาน เช่น กสิกรรม พาณิชยกรรม วัตถุสิ่งของเครื่องใช้สอยบริโภคต่าง ๆ ล้วนเป็นของทิพย์ อันเกิดจากต้นกัลปพฤกษ์

บุรุษยินดีในภรรยาของตนเพียงคนเดียว สตรียินดีในสามีของตนเพียงคนเดียว ไม่มีการประพฤติดล่่วงเกินภรรยาสามีคนอื่น ต่างมั่นคงจงรักไม่มีการนอกใจกัน มนุษย์ทั้งหลายในกาลนั้น มีความรักใคร่สามัคคีกลมเกลียวเสมือนหนึ่งญาติพี่น้อง ไม่มีการทะเลาะวิวาทข่มเหงรังแก และแย่งชิงทรัพย์สมบัติอันใด ผู้คนในครั้งนั้น ล้วนมีรูปพรรณ สัณฐานอุดมด้วยลักษณะอันงาม ดูเหมาะสมได้สัดส่วน ไม่อ้วนผอมขาวดำจนเกินไป ต่างมีเมตตาจิตต่อกัน ปรากฏแต่รอยยิ้มบนใบหน้า แม้สัตว์เดรัจฉาน เช่น กากับนกเค้า ภูเห่ากับพังพอน แมวกับหนู ซึ่งเคยเป็นศัตรูกันมาแต่เก่าก่อน ก็กลับบังเกิดจิตเมตตารักใคร่ ไม่ทำอันตรายแก่กัน ทว่าทุกภูมิภาคสวยสดงดงาม ร่มเย็นเป็นสุข ปราศจากภัยอันตรายภัยพิบัติทั้งหลายทั้งปวง^{๑๓}

^{๑๑} อริยธรรม ป. ฎีกามาลย์เทวสูตร. (กรุงเทพมหานคร : กรมพระศาสนา, ๒๕๒๖)., ดูรายละเอียดใน คัมภีร์ไตรภูมิโลกวิจรณยถา, หน้า ๔๘๓-๔๘๘.

^{๑๒} ที.ปา.อ. (ไทย) ๑๑/๑๐๖/๗๗.

^{๑๓} พระมหาประมวล ฐานทตฺโต, พระศรีอริยเมตไตรย พระพุทธเจ้าในอนาคต, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (ขอนแก่น : หจก. ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๓๑-๓๒.

ในยุคของพระศรีอริยเมตไตรยนั้น มนุษย์ทุกคนที่เกิดมาล้วนเป็นคนดี มีศีลธรรม สังคมอุดมสุข ความสับสนวุ่นวายต่างๆ เพราะวิกฤติทางศีลธรรมอย่างเช่นปัจจุบันนั้นไม่มีเลย เพราะเหตุนี้เองทำให้หลายคนมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะได้ไปเกิดในยุคของพระองค์ (กตตยุค) ที่กล่าวขานกันว่า จะพร้อมไปด้วยความสุขสำเร็จรูป ยุคที่เราปรารถนาสิ่งใดก็จะได้สมใจทุกอย่าง ยุคนั้นจะปราศจากสิ่งเลวร้ายทุกรูปแบบ และอบายมุขทุกชนิด เรื่องโลกของพระศรีอริยเมตไตรยนั้นจึงเป็นเป้าหมายของมนุษย์ในภพยุคที่เบียดเบียนกันทุกรูปแบบทั้งต่อหน้าและลับหลัง ความชั่วหรือบาปกรรมที่ต่างกระทำต่อกันนั้น ได้สะสมเป็นความทุกข์มวลรวมนานาชาติ (มากกว่ามวลรวมประชาชาติ) เมื่อโลกนี้หาความสุขไม่ได้มนุษย์จึงต้องมองไปข้างหน้า มองหายุคแห่งความสมบูรณ์พูนสุขในอนาคต คือ ยุคของพระศรีอริยเมตไตรยผู้อาทรต่อสรรพสัตว์อย่างไม่เลือกชั้นวรรณะ

๓.๑.๔ ในทัศนะของปราชญ์พุทธและนักวิชาการศาสนา

ผู้วิจัยนำเสนอประเด็นความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย และแนวทางการปฏิบัติเพื่อไปเกิดในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยของชาวพุทธไทย ในทัศนะของปราชญ์และนักวิชาการพระพุทธศาสนา จากการสัมภาษณ์แบบเจาะจง ดังต่อไปนี้

๓.๑.๔.๑ ประเด็นความเชื่อเรื่องพระศรีอริยเมตไตรย

ความเชื่อเรื่องพระศรีอริยเมตไตรย เชื่อว่า เป็นเรื่องที่มีจริง ในคัมภีร์ชั้นพระไตรปิฎก (จกกวัตติสูตร) เล่มที่ ๑๑ โดยพระพุทธเจ้าได้ตรัสพยากรณ์พระเมตไตรยโพธิสัตว์ ว่าเมื่อมนุษย์มีอายุ ๘๐,๐๐๐ ปี พระผู้มีพระภาคพระนามว่า เมตไตรย จักเสด็จอุบัติขึ้นในโลก พระองค์เป็นพระอรหันต์ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ และทรงต้องการให้พระนางมหาปราชชาติโคตรมี ถวายผ้าไตรจีวรแด่พระอชิตะผู้บวชใหม่ แม้พระนางจะมีพระประสงค์ถวายแด่พระพุทธองค์ก็ตาม เมื่อถวายแด่พระอชิตะแล้ว พระองค์ทรงตรัสถึงผ้าจีวรทานที่พระนางถวายนั้น เป็นการถวายแด่พระภิกษุผู้จะมาตรัสรู้เป็นพระศรีอริยเมตไตรย ในอนาคตกาล จึงเป็นทานที่ยิ่งใหญ่ทำให้พระนางมีความยินดีในทานครั้งนี้มาก ความเชื่อของพุทธศาสนิกชนในแต่ละชุมชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด รวมถึงที่อื่นๆ ที่มีต่อพระศรีอริยเมตไตรย จนทำให้อยากทำบุญตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ๓ ได้แก่ ทาน ศีล และภาวนา รวมถึงการฟังเทศน์มหาชาติให้จบทั้ง ๑๓ กัณฑ์ ในวันเดียว ล้วนแต่เพื่อ

สร้างบุญบารมี ก็จะได้รับความสุข โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีศรัทธาแรงกล้าปรารถนาอยากไปเกิดในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยอยู่ด้วย แม้จะเป็นการทำตามประเพณีก็ตาม^{๑๓}

ความเชื่อเรื่องพระศรีอริยเมตไตรย เชื่อว่า มีจริง ประชาชนในยุคนี้มีสุขภาพพลานามัยแข็งแรงดี มีความสะดวกสบายทุกอย่าง ทุกคนมีรูปพรรณสัณฐานงดงาม เป็นอยู่สุขสบายดี มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่กันและกัน รักษาศีลอยู่ในระเบียบวินัย การเชื่อในเรื่องโลกพระศรีอริยเมตไตรยจะทำให้คนมีความหวังว่า หากยังไม่ได้มรรคผลนิพพาน ในยุคศาสนาพระโคตมพุทธเจ้า ก็ตั้งจิตอธิษฐาน และให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ขอให้ได้ไปเกิดในโลกพระศรีอริยเมตไตรย^{๑๔}

ความเห็นเกี่ยวกับพระศรีอริยเมตไตรย ในคัมภีร์พระไตรปิฎก เล่มที่ ๓๓ กล่าวถึงพุทธวงศ์ของพระพุทธเจ้าไว้ว่า มีพระพุทธเจ้าตรัสรู้ในภัทรกัปนี้ ๕ พระองค์ คือ พระกกุสันธะ พระโกนาคมนะ พระกัสสปะ พระโคตมะ และพระศรีอริยเมตไตรย ซึ่งตรัสรู้แล้ว ๔ พระองค์ และจะมีองค์ต่อไป คือ พระศรีอริยเมตไตรย ซึ่งตอนนี้ยังเป็นพระโพธิสัตว์อยู่ในสวรรค์ชั้นดุสิต และเป็นที่ยอมรับนับถือของพุทธศาสนิกชนทั้งฝ่ายเถรวาทและมหายาน^{๑๕}

ความเชื่อเกี่ยวกับพระศรีอริยเมตไตรย คำว่า “พระ” มาจาก พร แปลว่า สิ่งที่ดีงาม, สิ่งที่ประเสริฐ ในยุคสมัยนั้นเป็นเรื่องของศีลธรรม สุขภาวะ สุขภาพที่ดีที่ประเสริฐ สังคมมีความเจริญทางกาย สุขภาวะทางกาย ใจดี เมื่อปราศจากความทุกข์ก็เป็นสิ่งที่ประเสริฐ ก็จะเป็นยุคกาลสมัยทางกาย และใจดีงามประเสริฐ

คำว่า “ศรี” หรือ ศิริ แปลว่า สิ่งที่เป็นมงคล, เป็นยุคสมัยที่เป็นสิ่งที่มงคลสูงสุด ก็คือ พระรัตนตรัย มีพระพุทธเจ้า คือ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน มีพระธรรม คือ คำสั่งสอน ศีล สมาธิ ปัญญา หรือที่เรียกว่า ไตรสิกขา และมีอริยสงฆ์ คือ สาวกผู้สืบทอดพระธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเมื่อئั้นก็จะเป็นโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระธรรมจิติญาณ (ศรีจันทร์ ปุณฺณโรโต), เจ้าคณะภาค ๑๐ (ธ), เจ้าอาวาสวัดบึงพระลานชัย พระอารามหลวง, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระราชธรรมานุวัตร (เลื่อน สุกกวโร), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด (ธ), ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระมหาบาง เขมานนฺโท,ดร., อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

คำว่า “อริยะ” หรือ อริยะ มาจากคำว่า อริ แปลว่า อันตราย, ข้าศึก, ศัตรู, เป็นภัย คำว่า ยะ แปลว่า ออกไป, หันไป, ห่างไกล, หรือเว้นจาก เมื่อนำมารวมกันเป็น อริยะ แปลว่า ออกไปห่างไกลสิ่งที่เป็นอันตราย ๓ อย่าง^{๑๖} คือ

ก) กายกรรม ๓ การกระทำทางกาย คือ ละการเบียดเบียน การลักขโมย และการประพฤติดีกในกามไม่ล่วงละเมิดประเวณี

ข) วชิกรรม ๔ การกระทำทางวาจา คือ ไม่พูดปด, พูดส่อเสียด, พูดคำหยาบ, พูดเพื่อเจ้า

ค) มโนกรรม ๓ การกระทำทางใจ คือ งดเว้นอยากได้ของเขา, งดเว้นพยาบาท, งดเว้นมิจฉาทิฐิ

ทั้งหมดรวมกันเป็น กุศลกรรมบถ ๑๐ คือ ทางทำความดี กรรมดีอันนำไปสู่ความสุขความเจริญหรือสுகติ เมื่อในสังคมมีสิ่งนี้ โลกก็จะสงบสันติสุข

คำว่า “เมตไตรย” แปลว่า ความเป็นคนที่สร้างมิตรไมตรี มีเมตตา เป็นโลกของคนที่รักเอาใจเขามาใส่ใจเรา คือเป็นมิตร ส่วนในอุดมการณ์โลกพระศรีอริยเมตไตรย ถ้ามีสิ่งที่ดีทั้งหลาย มีสุขภาพจิตดี สุขภาพกายดี มีพระรัตนตรัย ห่างไกลจากอันตรายทั้งหลาย คือ อกุศลกรรมบถ ๑๐ อย่าง ก็จะเกิดเป็นโลกพระศรีอริยเมตไตรยขึ้นทันที^{๑๗}

ส่วนคำว่า ศรีอริยเมตไตรย มีความหมายทางภาษา คำว่า ศรี แปลว่า ดั่งาม อริยะ แปลว่า ประเสริฐ เมตไตรย แปลว่า เมตตา หมายถึง โลกอนาคต คือ เป็นโลกที่เอื้ออาทร พึ่งพาอาศัยกัน เพราะฉะนั้น อริยเมตไตรย ก็คือ โลกในอุดมการณ์ที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน ไม่ใช่โลกที่มีแต่ความเห็นแก่ตัวเองหรือโลกที่ทารุณโหดร้าย ส่วนในทางพระพุทธศาสนา คำสอนเรื่องโลกพระศรีอริยเมตไตรยเป็นคำสอนที่มีใช้เพื่อฝัน แต่เป็นคำสอนที่มีความเป็นจริง ซึ่งสามารถสัมผัสได้ด้วยภูมิปัญญาของเราเอง เพราะว่าถ้าปัจจุบันนี้ดีแล้วอนาคตก็จะดี พื้นฐานของชีวิตก็คือ ความดี ความถูกต้อง อนาคตก็จะดี

^{๑๖} สัมภาษณ์ ชอบ ดีสวนโคก, ผศ., ที่ปรึกษารองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๑๗} อ้างแล้ว.

แต่ในขณะเดียวกันถ้าชีวิตมีแต่เรื่องร้าย ๆ หรือ ชั่ว อนาคตก็จะต้องได้รับผลของการกระทำนั้นตอบสนอง^{๑๘}

ทัศนะเกี่ยวกับพระศรีอริยเมตไตรย ว่า ในคัมภีร์อนาคตวงศ์ ซึ่งคัดถ่ายถอดแปลโดย ประภาส สุระเสน ความว่า อดีตพระพุทธเจ้าตั้งแต่พระวิปัสสีพุทธเจ้า เป็นต้นมาก็ได้รับพยากรณ์จากพระกัสสปะพุทธเจ้า การพยากรณ์มองว่าเรื่องที่ในพระไตรปิฎกว่าผู้ที่จะมาเกิดรับตำแหน่งสำคัญ ๆ เช่น พระอัครสาวกทั้งสองก็ได้รับพยากรณ์มาก่อน ว่า จะได้เป็นอัครสาวกของพระพุทธเจ้า ทำไมพระองค์เห็นโกณฑิมาภพ พระสารีบุตร และโมคคัลลานะ เดินทางมาหาพระพุทธองค์ทั้งที่ยังไม่ได้บวช แต่พระพุทธองค์ก็พยากรณ์ว่า อัครสาวกกำลังเดินมา ทำไมพระพุทธองค์ไม่ทรงเลือกอัครสาวกที่บวชอยู่ก่อนแล้วก็มี เช่น พระอัญญาโกณฑิมา เป็นต้น การพยากรณ์ในพระไตรปิฎกจะแตกต่างจากโหราศาสตร์ทางโลกหรือไม่ แต่การพยากรณ์ในพระไตรปิฎกเป็นเรื่องของกรรม ก็คือ แรงอธิษฐานนั่นเอง มีวิจยญาณที่มีกรรมเป็นตัวหลัก เป็นการสร้างความเชื่อถือเบื้องต้น ความเชื่อเรื่องพระศรีอริยเมตไตรยของชาวพุทธ เชื่อว่ามีจริง แต่ยังไม่รู้ว่าเป็นใคร รู้แต่ว่ามีมาเป็นพระกัสสปไป พระโคตโม (ปัจจุบัน) และต่อมาเป็นพระศรีอริยเมตไตรย เป็นแนวคิดยังไม่เป็นจริง คือ มีความหวัง (อันทนิยม) ถ้ารู้ว่ามีจริง พระศรีอริยเมตไตรย จะมีจริยวัตรแบบไหนนั้น เชื่อว่า ก็จะไม่ต่างไปกว่าพระสมณโคตม หรือมีมากกว่านั่นเอง สังคมของคนยุคนั้นแน่นอนต้องมีแต่คนดี ไม่มีผู้ร้าย สังคมอยู่เย็นเป็นสุข นั่นคือโลกของพระศรีอริยเมตไตรย และการที่คนในยุคนี้ต้องการจะไปพบพระศรีอริยเมตไตรยได้นั้น จะต้องมีการสร้างบุญบารมี คือ ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เชื่อว่าเป็นกุศโลบายหรือจิตวิทยา ทำให้อาชญากรรมลดน้อยลง และคนทำชั่วจะไม่มีทางได้ไปพบโลกพระศรีอริยเมตไตรย จะมีแต่เฉพาะบุคคลที่กระทำความดีเท่านั้นที่จะได้ไปเกิดในโลกยุคอนาคตนั้น^{๑๙}

^{๑๘} สัมภาษณ์ อุดร จันทวัน,ดร., ที่ปรึกษารองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, อาจารย์ประจำโครงการรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสาน, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๑๙} สัมภาษณ์ อุดม บัวศรี,รศ., ผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ประจำบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

๓.๑.๔.๒ ประเด็นความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย

ในคัมภีร์ชั้นนอรรถกถาได้ขยายความให้เห็นภาพของโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย ว่า เป็นโลกในอุดมคติคนที่เกิดในยุคนั้นจะมีศีลธรรม มีสุขภาพแข็งแรงดี มีความสะดวกสบายดีทุกอย่าง รูปพรรณสัณฐานทรวดทรงมีความงดงามหาที่ติมิได้ เป็นอยู่ของคนในสังคมยุคนั้น เป็นคนมีศีลธรรม เมตตาเอื้ออาทรมีระเบียบวินัย จึงมีแต่ความสุข ซึ่งถ้าเชื่อในเรื่องดังกล่าวจะทำให้จิตใจดีแต่ความดีในเรื่องบุญกุศล เพราะหวังจักได้ไปเกิดในโลกแห่งความสมบูรณ์ สังคมก็ไม่เกิดปัญหา

ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยที่มีต่อสังคมชาวพุทธในแต่ละชุมชน ซึ่งมีวัดเป็นศูนย์กลางโดยจำแนกออกเป็นแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านบุคคล ผู้ปรารถนาพบพระศรีอริยเมตไตรย ต่างก็ให้ทาน รักษาศีล ๕ และศีลอุโบสถ เจริญภาวนาแผ่เมตตา รวมทั้งฟังเทศน์มหาชาติให้จบ ๑๓ กัณฑ์ ในวันเดียว แต่ละครอบครัวต่างก็เตรียมเครื่องไทยทาน จตุปัจจัย อาหารหวานคาว เพื่อทำบุญประเพณีเทศน์มหาชาติที่วัด นอกจากนี้จะมีการเลี้ยงอาหารแก่ญาติโยมผู้มาเยือน และมอบขนมจีน ข้าวต้มมัด และอื่น ๆ แก่ญาติมิตร ก่อนลากลับ เป็นการสร้างความรักความผูกพันให้คนในสังคมได้เป็นอย่างดี ด้านจิตรกรรม ประติมากรรม ที่เด่นชัดที่สุดเห็นจะเป็นภาพวาดผ้าพระเวส (เวสสันดร) ส่วนที่เกี่ยวกับพระศรีอริยเมตไตรย จะปรากฏอยู่ตอนต้น ๆ เช่น พระมาลัยสนทนาศรรณกับพระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ภาพการบูชาพระธาตุเกตุแก้วจุฬามณี ซึ่งบรรจุเส้นพระเกศาของพระพุทธเจ้า รวมถึงภาพผู้คนในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยกำลังสอยเอาสิ่งของที่ต้นกัลปพฤกษ์ เมื่อต้องการสิ่งใดก็จะได้สมปรารถนาทุกประการ นอกจากนั้นก็เคยเห็นภาพปูนปั้นเกี่ยวกับพระเจ้า ๕ พระองค์ ปรากฏในวัด ภาพดังกล่าวมีอิทธิพลต่อความเชื่อจนเกิดศรัทธาแก่ชาวพุทธผู้ชมได้มิใช่น้อยเลยทีเดียว ด้านสังคมและวัฒนธรรม ชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ต่างก็ร่วมกิจกรรมบุญประเพณีเทศน์มหาชาติด้วยความรักสามัคคี เสียสละวัตถุ ข้าวของเงินทอง เพื่ออนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีให้เป็นมรดกวัฒนธรรมของชาติสืบต่อไป จึงก่อให้เกิดผลดีแก่ผู้ประยุกต์ใช้ในการประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งดี ๆ ทำให้ไม่ประมาทในการทำความดี และดำเนินชีวิต ในเรื่องโลกพระศรีอริยเมตไตรยนั้น มีความเป็นมาจากเรื่อง พระนางกาเผือก ซึ่งที่วัดบึงพลาญชัยในช่วงเทศกาลออกพรรษาจะมีการจุดเทียนดินกาบูชา เพื่อรำลึกถึงแม่พระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ ได้แก่ พระกฤษณ์โธ พระโกนาคมโน พระกัศสโป พระโคตโม และพระศรีอริยเมตเตยโย ซึ่งก็คือพระนางกาเผือก ได้ไขว้ ๕ ฟอง ครั้นเมื่อฟักออกมาเป็นพระกุมารน้อย ๕ พระองค์ ต่อมาได้เป็นพระพุทธเจ้าโปรตเวไนยสัตว์ให้ข้ามโอฆสงสาร... ประเพณีบุญมหาชาติจังหวัดร้อยเอ็ด มีความ

เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับเรื่องพระศรีอริยเมตไตรย จึงควรอนุรักษส่งเสริมให้อนุชนคนรุ่นหลังได้สืบทอดต่อไปเป็นมรดกธรรม มรดกไทย ตราบนานเท่านาน^{๒๐}

จากความเชื่อของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย ทำให้นำไปสู่การปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน ด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญจิตภาวนา และเมื่อมีประเพณีบุญมหาชาติ ต่างก็ร่วมกิจกรรมงานบุญมีการให้ทาน รักษาศีล ฟังเทศน์พระเวสสันดร ครบ ๑๓ กัณฑ์ จบในวันเดียว โดยเชื่อว่าจะมีโอกาสได้พบพระศรีอริยเมตไตรย กลุ่มชาวพุทธผู้เชื่อในเรื่องนี้ ต่างพากันประพฤติปฏิบัติตามความเชื่อ เพื่อสร้างบุญบารมีได้รับความสุข ในการฟังเทศน์มหาชาติก็มีทั้งต้องการพบพระศรีอริยเมตไตรย และทำตามประเพณี ส่วนการสวดมนต์แผ่เมตตาาก็เพื่อให้เกิดความสงบสุข มีสติไม่ประมาทอยู่เสมอ อิทธิพลเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยที่มีต่อชาวพุทธ ในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านบุคคล ชาวพุทธในคุ้มวัดเหนือจะทำบุญในรูปแบบให้ทาน รักษาศีล ๕ ศีล ๘ ตามโอกาส มีการเจริญภาวนา ฟังเทศน์มหาชาติตั้งแต่กัณฑ์แรกจนกัณฑ์สุดท้ายที่วัดเหนือประเพณีบุญมหาชาติ ที่คณะสงฆ์ ส่วนราชการ องค์กรเอกชน ประชาชนในเขตเทศบาล ร่วมกันจัดงาน ซึ่งเรียกในภาษาถิ่นว่า “บุญผะเหวด” มีการจัดขบวนแห่ไทยทานไปถวายกัณฑ์เทศน์ตามกัณฑ์ที่แต่ละวัดได้รับและร่วมฟังเทศน์ แห่กัณฑ์หลอน กัณฑ์จอบ ไปถวายพระสงฆ์ในงานที่บริเวณงาน ด้านครอบครัว ก็จะเตรียมอาหารคาวหวาน ซึ่งจะขาดไม่ได้ คือ ขนมจีน ข้าวต้มมัด ไปถวายพระที่วัด ไหว้พระ สวดมนต์ ฟังเทศน์ ด้านจิตรกรรม ประติมากรรม จะมีภาพวาดผ้าพระเวสสันดร ๑๓ กัณฑ์ กัณฑ์มัลลย์หมื่น มัลลย์แสน จะมีภาพการสนทนาของพระมาลัยกับพระศรีอริยเมตไตรย ภาพแสดงต้นกัลปพฤกษ์ ซึ่งใครที่เกิดในยุครพระศรีอริยเมตไตรย ถ้าต้องการอะไรให้ไปสอยเอาที่ต้นกัลปพฤกษ์ จะสมหวังทุกท่น ซึ่งมีอิทธิพลต่อความเชื่อและศรัทธา ของชาวพุทธผู้ซมพอสสมควร ด้านสังคมและวัฒนธรรม ชาวพุทธในชุมชนจะร่วมร่างกาย แรงใจ และแรงทรัพย์ในการร่วมงานประเพณีบุญมหาชาติ ทั้งในชุมชนตนเองและที่ภาครัฐ เอกชน คณะสงฆ์จัดต้นเดือนมีนาคมของทุก ๆ ปี ทำให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย ด้านจิตใจ เมื่อเกิดความเชื่อและศรัทธาต่อโลกพระศรีอริยเมตไตรยแล้ว ก็จะตั้งใจทำความดีทั้ง ทางกาย วาจา และใจ ทำให้จิตใจยึดมั่นในหลักศีลธรรม สังคมก็เป็นสุข ในประเด็นความคิดเห็นทั่วไปนั้น ทางคณะสงฆ์วัดเหนือร่วมกับคณะครูนักเรียนโรงเรียนพลาญชัยพิทยาคม จะจัดขบวนแห่กัณฑ์เทศน์

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระธรรมฐิติญาณ (ศรีจันทร์ ปุณฺณโรโต), เจ้าคณะภาค ๑๐ (ช), เจ้าอาวาสวัดบึงพระลานชัย พระอารามหลวง, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

มหาชาติไปถวายพระที่บริเวณงาน ณ บึงปลาญชัย ควรส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีดังกล่าวให้เป็นมรดกของอนุชนสืบต่อไป^{๒๑}

ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย มีอิทธิพลทางพุทธศิลป์ดังที่ปรากฏเห็นในถ้ำเอลโลรา (Ellora Caves) ประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นถ้ำของชาวพุทธนิกายมหายาน แต่ในหนังสือมาลัยหมื่นมาลัยแสน กล่าวไว้ว่า พระมาลัยได้สนทนาศาสนากับพระศรีอริยเมตไตรย ความตอนหนึ่งว่า เมื่อไหร่ท่านจะได้ลงไปเกิดตรัสรู้ที่เมืองมนุษย์ พระศรีอริยเมตไตรย ก็ได้เล่าเรื่องกาลระยะเวลาเมื่อพ้นสมัยของพระพุทธเจ้าสมณโคดม โลกจะมีการเปลี่ยนแปลงเป็นยุคต่าง ๆ คือ ยุคที่ยังไม่มีศาสนา เป็นยุคมีดยุคหนึ่งแล้วจึงจะมีพระศรีอริยเมตไตรยลงไปตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าองค์ต่อไป พระมาลัย ถามต่อว่า แล้วจะอย่างไรถึงจะได้พบหน้าพระศรีอริยเมตไตรย ท่านก็ได้บอกให้ผู้คนละชั่วทำแต่ความดี ให้ทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนา และให้ฟังเทศน์มหาชาติทั้ง ๑๓ กัณฑ์ ๑,๐๐๐ พระคาถา จบในวันเดียว ก็จะได้พบพระศรีอริยเมตไตรยแน่นอน จากความเชื่อนี้เป็นเหตุให้ผู้คนได้มาบำเพ็ญบารมี ทำบุญกุศล ละชั่ว ทำความดี เพื่อปรารถนาพบโลกพระศรีอริยเมตไตรย นี่ก็เป็นอิทธิพลทางคำสอน ทางจริยธรรม ที่มีต่อจิตใจของพุทธศาสนิกชน ซึ่งเป็นเหตุให้คนสนใจเข้าวัด ฟังเทศน์เวสสันดร และปฏิบัติตามปฏิบัติที่ดีของพระเวสสันดร จนถึงปัจจุบัน^{๒๒}

ความเห็นเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย เป็น ๒ ทศนะ^{๒๓} ดังนี้

๑) โลกแห่งจินตนาการ จะเป็นลักษณะสร้างสังคมให้เป็นสังคมที่สงบสันติสุข มีแนวทางจะประพฤติปฏิบัติอย่างไรจึงจะมีสันติสุข คือ ไม่ถูกความโลภ ความโกรธ ความหลงครอบงำ เพื่อสร้างคนให้เป็นอีกโลกหนึ่ง คือ โลกของมนุษย์ที่สงบสุข อยู่เหนือโลกธรรม ๘ โดยสรุปเป็น ๒ คือ (๑) อภิธรรมมณเฑียร หมายถึง ส่วนที่นำปรารถนา คือ มีลาภ,

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระราชธรรมานุวัตร (เลื่อน สุภทฺโท), ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด (ธ), ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระมหาบาง เขมานนโท,ดร., อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๒๓} สัมภาษณ์ ประจิดร มหาหงษ์,รศ.ดร., อดีตรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

มียศ, สรรเสริญ, สุข และ (๒) อนิฏฐารมณฺ์ หมายถึง ส่วนที่ไม่น่าปรารถนา คือ เสื่อมลาภ, เสื่อมยศ, ตีเตียน, ความทุกข์ โลกก็จะสมบูรณ์ทุกอย่าง

๒) **โลกแห่งความเป็นจริง** จะมีความสุขจริงหรือไม่ และเป็นไปไม่ได้ที่จะไม่เอารัดเอาเปรียบกัน หรือเห็นแก่ตัวและพวกพ้อง โลกในอุดมคติของชาวพุทธจะเกิดขึ้นได้ไหม เกิดขึ้นได้ถ้าปฏิบัติตามหลักของมรรคมืองค์ ๘ หรือ หลักของศีล สมาธิ ปัญญา เมื่อนั้นโลกพระศรีอริยเมตไตรยก็จะเกิดขึ้นมาทันที แต่เพราะคนยังติดอยู่ในโลกสมมติ (การอยู่ร่วมกัน) คนก็ยังไมเกิดวิมุตติ (ความหลุดพ้นจากกิเลส) ขึ้นได้ หรือว่าถ้าทำกรรมเหนือกรรมโดยไม่ยึดติดอยู่ที่วิมุตติ ไม่ว่าจะถูกเขาตำ หรือสรรเสริญก็ตาม สันติสุขก็จะเกิดขึ้นได้ และจะต้องลดโลภะ โทสะ โมหะ หรือปฏิบัติตามมรรคมืองค์ ๘ ถ้าทำได้โลกของพระศรีอริยเมตไตรยก็จะเกิดขึ้น

ความเชื่อเกี่ยวกับโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย เห็นว่า นักคิด นักเขียน หรือนักปราชญ์ ในอดีต ก็วามีการสร้างรัฐสร้างเมืองในอุดมการณ์ คือ อุดมรัฐของเพลโต ยูโทเปียของโรมัส มอร์ สังคมคอมมิวนิสต์ของคาร์ล马克思 ในทางพระพุทธศาสนาโลกของพระศรีอริยเมตไตรย ก็คือ โลกในอุดมการณ์ ในแนวคิดทางการเมือง การปกครอง ทางศาสนา จะมีอยู่ ๒ โลกคือ โลกปัจจุบันและโลกอนาคต โลกอนาคตก็คือ โลกที่ไผ่ผันถึงในทางพระพุทธศาสนาอาศัยหลักคำสอน คือในภัทร์กัปนี้ มีพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ ซึ่งตรัสรู้มาแล้ว ๔ พระองค์รวมทั้งปัจจุบันนี้ด้วย และจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาล คือ พระศรีอริยเมตไตรย ในความเชื่อเรื่องโลกพระศรีอริยเมตไตรย เชื่อว่ามีจริง เพราะเชื่อว่าเมื่อวานนี้มี วันนี้มี และพรุ่งนี้ก็มี เพราะฉะนั้น อนาคตจะต้องมีแน่นอน และในยุคสมัยนั้นจะประเสริฐด้วยการพึ่งพากันอาศัยเมตตาธรรมคำจุนโลก โลกของพระศรีอริยเมตไตรยนั้น คือโลกในอุดมคติที่เป็นวิทยาศาสตร์ สามารถตั้งข้อสมมติฐานได้ และก็เห็นได้ด้วยจากการประพติปฏิบัติในทางที่ตี^{๒๔}

จะเห็นว่าชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสมัยโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยนั้น มีความสุขสบาย สิ่งแวดล้อมก็น่าอภิรมย์ชมชื่น ปราศจากมลภาวะทั้งปวง อากาศและน้ำดี ไม่มีโรงงาน ไม่มีสิ่งรบกวนประสาท ไม่ต้องมีผู้แทนราษฎร ไม่มีโจรผู้ร้าย ไม่มีคนทำลาย สิ่งแวดล้อม ทำลายธรรมชาติ ถึงคนจะมากก็ไม่มีคนโลกที่ดิน คนในศาสนาพระศรีอริย

^{๒๔} สัมภาษณ์ อุดร จันทวัน,ดร., ที่ปรึกษารองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, อาจารย์ประจำโครงการรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสาน, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

เมตไตรย จึงหมดความกระตือรือร้น ไม่มีการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นแข่งขันกัน ไม่มีความ
อิจฉาริษยาพยายาบาทเบียดเบียนกันและกัน ดังเช่นปัจจุบัน

๓.๒ ความเชื่อของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อพระศรีอริยเมตไตรยนำไปสู่การปฏิบัติ

ความเชื่อของพุทธศาสนิกชนไทยในเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยนั้น เชื่อ
ว่าเป็นโลกในอุดมคติ ไม่มีความทุกข์ ทุกคนอยู่กันเป็นผาสุก ไม่มีอันตราย ไม่มีศัตรู
ทุกอย่างได้ตามใจปรารถนา ผู้คนดี สวยงาม สุขภาพ เหมือนกันหมด จนกระทั่งว่าพอลง
จากบ้านก็จำไม่ได้ว่าใครเป็นใคร จนกระทั่งกลับถึงบ้านเรือนของตนแล้ว จึงจะรู้จักว่านี่
ภรรยา สามี ลูก ของตัวเอง ผู้คนก็ต้องการปรารถนาที่จะเกิดให้ทันศาสนาพระศรีอริย
เมตไตรยกันเป็นอันมาก แม้ที่สุดแต่การบูชาประเพณีบุญมหาชาติด้วยดอกไม้ธูปเทียน
อย่างละพันดอก หรือว่าฟังเทศน์ให้ครบคาถาทั้งพันพระคาถาอย่างนี้ ก็ล้วนแต่ต้องการไป
เกิดในสมัยพระศรีอริยเมตไตรย ดังนั้น จึงตั้งความปรารถนาอยากไปเกิดในศาสนาของ
พระองค์ สิ่งที่ชาวพุทธปฏิบัติกันมาก คือ การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ฟังเทศน์
มหาชาติ และแผ่เมตตา ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อไปพบโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยใน
อนาคตกาล ดังนี้

๓.๒.๑ การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา และเจริญพรหมวิหารธรรม

คำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่คนนิยมศึกษารูจักกันมากและปฏิบัติมาตั้งแต่
อดีตจนถึงปัจจุบัน ถือว่าเป็นเบื้องต้นของการทำความดีในตัวเอง คือ การให้ทาน จัดว่า
เป็นหลักธรรมนำมาซึ่งการผูกมิตรไมตรีช่วยเหลือสังคมเป็นธรรมชาติเพื่อชำระจิตใจให้
สะอาดเป็นแนวทางนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ดังนั้น การ
ให้ทานจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคมมากที่สุดในทุกยุคทุกสมัย

๑) การให้ทาน จะมีอันสูงส่งมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบฝ่ายผู้ให้
คือ ทายก ต้องประกอบด้วย ปุพพเจตนา มุญจนเจตนา อปรปรเจตนา^{๒๕} และฝ่าย
ปฏิคาหก ซึ่งทั้งสองนั้นจะต้องเป็นผู้บริสุทธิ์และวัตถุก็ต้องบริสุทธิ์ด้วยเช่นกัน บุคคลผู้ให้
ทานก็ย่อมหวังผลทานบ้างเป็นธรรมดา ขณะเดียวกันทานนั้นก็ย่อมให้ผลตามวัตถุทานที่
บุคคลนั้น ๆ ให้แล้ว แต่ที่สำคัญการให้ทานนั้นต้องมุ่งการตกแต่งประดับจิตใจเป็นพื้นฐาน
เพราะทานนั้นจะให้ผลในรูปแบบใดก็ตามก็ปล่อยให้ไปตามเหตุตามผลที่เกิดขึ้น ซึ่ง

^{๒๕} อด.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๔๘/๒๔๕.

อานิสงส์ที่พุทธศาสนิกชนควรจะได้รับอย่างแท้จริงก็คือ ความเป็นผู้ไม่หวังสิ่งตอบแทนในการให้ทาน แต่มุ่งเพื่อประดับจิตปรุงแต่งจิตโดยไม่กลับมาสู่โลกนี้อีก^{๒๖}

การให้ทานที่สมบูรณ์ครบถ้วน จะมีผลมากอานิสงส์มาก ย่อมขึ้นอยู่กับ

๑. **วัตถุสัมปทา** ถึงพร้อมแห่งวัตถุ ในที่นี้หมายถึงผู้รับ คือ ปฏิภาหเป็น ทักขิไณยบุคคล ผู้มีความพร้อมพร้อมด้วยคุณธรรม ยี่มีคุณธรรมสูงมากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้ ทานของผู้บริจาคแล้วมีผลมากขึ้นเท่านั้น อย่างเช่น บุคคลผู้เป็นพระอรหันต์หรือพระ อณาคามีผู้เข้านิโรธสมบัติได้

๒. **ปัจจัยสัมปทา** คือความถึงพร้อมแห่งปัจจัย ในที่นี้หมายถึงสิ่งของที่จะ นำมาทำทาน ต้องได้มาอย่างบริสุทธิ์โดยชอบธรรม

๓. **เจตนาสัมปทา** ถึงพร้อมแห่งเจตนา ในที่นี้หมายถึงมีเจตนาดี คือต้องมี เจตนาดีทั้ง ๓ กาล คือ^{๒๗}

ก) ปุพพเจตนา เจตนาก่อนให้ คือตั้งแต่ตอนแรก เริ่มต้นก็ตั้งใจดี มีความ เลื่อมใส จิตใจเบิกบาน และตั้งใจจริง แข็งแรง มีศรัทธามาก ต่อไป

ข) มุญจนเจตนา ขณะถวายก็จริงใจจริงจัง ตั้งใจทำด้วยความเบิกบานผ่อง ใส มีปัญญา รู้เข้าใจ

ค) อปรปรเจตนา ถวายไปแล้ว หลังจากนั้น ระลึกขึ้นเมื่อไรจิตใจก็เอบอ้ม ผ่องใส ว่าที่เราทำไปนี้ดีแล้ว ทานนั้นเกิดผลเป็นประโยชน์ เช่น ได้ถวายบำรุงพระศาสนา พระสงฆ์จะได้มีกำลังแล้วก็จะได้ปฏิบัติศาสนกิจ ช่วยให้พระศาสนาเจริญงอกงามมั่นคงเป็น ปัจจัยให้สังคมของเราอยู่ร่มเย็นเป็นสุข นึกขึ้นมาเมื่อไรก็เอบอ้มปลื้มใจ^{๒๘}

๔. **คุณภาพสัมปทา** ถึงพร้อมด้วยคุณพิเศษ คือ ผู้รับทานมีคุณสมบัติพิเศษ เช่นเพิ่งออกจากนิโรธสมบัติใหม่ ๆ^{๒๙}

อานิสงส์การให้ทาน มีเรื่องเล่าในหนังสือมาลัยหมีน ไว้วว่า เช้าวันหนึ่ง ขณะ พระมาลัยเถระกำลังบิณฑบาตโปรดสัตว์ ณ หมู่บ้านกัมโพชคามตามปกติ มีบุรุษเชื้อญาย ายากรักคนหนึ่ง อยู่กับมารดาเพราะบิดาเสียชีวิต เขาออกจากบ้านเพื่อเก็บผักหักฟืนหาของ

^{๒๖} พระครูไพศาลธรรมานุสิฐ (ถนอม ภิณฺโญจิตร) , “การศึกษาเปรียบเทียบตัวอย่างการให้ ทานในพระสูตรต้นตอปฏิภาหกับปฏิบัติจริงในลำพูน ”, หน้า ๒๓.

^{๒๗} พระมหาสุวิทย์ วิชเชสโก, ทานก้าวแรกแห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิต, หน้า ๖๒.

^{๒๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ก้าวไปกับบุญ ธรรมะฉบับเรียนลัด, (นครปฐม : วัดญาณ เวศวัน, ๒๕๕๖), หน้า ๘.

^{๒๙} พระมหาสุวิทย์ วิชเชสโก, ทานก้าวแรกแห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิต, หน้า ๖๓.

ปามาแลกข้าวปลาอาหาร เดินผ่านสระน้ำใหญ่เห็นดอกบัวงามชูดอกบานสะพรั่งน่ารื่นรมย์ จึงลงอาบน้ำแล้วเลือกเด็ดดอกบัวงาม ๘ ดอก นำเดินทางกลับบ้าน สวนทางกับพระเถระ จึงวางสิ่งของต่าง ๆ แล้วน้อมดอกบัวทั้ง ๘ ดอกนั้นถวายแก่พระเถระตั้งมโนปรารภว่า “ด้วยอาณิสสแห่งทานนี้ ข้าพเจ้าจะเกิด ณ ภพภูมิใดก็ตาม ขึ้นชื่อว่าความยากจน เข็ญใจ ไร้ทรัพย์ อับปัญญา ดังชาตินี้ อย่าได้ปรากฏแก่ข้าพเจ้าอีกเลย” พระเถระจึงกล่าวอนุโมทนาว่า “เอวัง โหตุ ของจงสมปรารถนาอย่างนั้นเถิด”

ครั้งกลับถึงบ้านแล้วเขาก็ล้มป่วยอย่างกะทันหัน และถึงแก่กรรมในวันนั้นนั่นเอง แต่ด้วยดวงจิตที่แช่มชื่นเบิกบานในทานที่ได้กระทำแล้ว จึงไปอุบัติเป็นเทพบุตรในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ มีปราสาทประดับด้วยดอกบัวใหญ่ มีนางฟ้าเป็นบริวารจำนวนมาก ครั้นเทพบุตรนี้ก้าวเท้าไปทางใด ก็ปรากฏดอกบัวผุดขึ้นรองรับทุกก้าวย่าง กลิ่นกายหอมเหมือนกลีบนวลจึงได้นามว่า “นวลเทพบุตร”^{๓๐}

การที่พระโพธิสัตว์บำเพ็ญบารมีเพื่อจะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านจะต้องเริ่มต้นจากการสร้างทานบารมีก่อนเป็นปฐมบารมีแล้วค่อย ๆ สังสมบารมีอื่น ๆ ไปจนกระทั่งบารมีเต็มเปี่ยมได้บรรลุเป็นพระพุทธเจ้า ดังเช่นตัวอย่างพระพุทธเจ้าของเรา พระองค์เคยถวายทานเป็นจำนวนมาก ทั้งทานบารมี ทานอุปบารมี และทานปรมัตถบารมี ในภพชาติต่าง ๆ ดังที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ทานจึงนับว่ามีความสำคัญต่อบุคคลทุกระดับไม่ว่าจะเป็นเศรษฐี มหาเศรษฐี พราหมณ์มหาศาล กษัตริย์ วณิก ยาจก หากเขาได้บำเพ็ญทาน ชีวิตของเขาก็จะไม่อับจน มีแต่ความอุดมสมบูรณ์ จนกระทั่งได้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิต คือ การเข้าถึงพระนิพพาน และเป้าหมายที่ยากยิ่ง คือ การได้บรรลุเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นที่พึ่งของสัตว์ทั้งหลาย การให้ทานนั้นก็ยังเป็นการบำเพ็ญบารมีในระดับต้น จึงต้องปฏิบัติคือรักษาศีลให้สูงขึ้นต่อไป

๒) การรักษาศีล (อุโบสถศีล) โดยเฉพาะอุโบสถศีลเป็นสิ่งที่ชาวพุทธถือปฏิบัติในวันพระ ส่วนหนึ่งเกิดจากความเชื่อและศรัทธา ปรารถนาจะไปเกิดในศาสนาพระศรีอริยเมตไตรยนั่นเอง

ศีล หมายถึง ความประพฤติดีทางกาย และวาจา, การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย, ข้อปฏิบัติสำหรับกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม, การรักษากายตาม

^{๓๐} พระมหาประมวล ฐานทตฺโต, มัลลย์หมื่น - มัลลย์แสน ปรีทรรศน์, (ขอนแก่น : หจก. ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๖๕-๖๖.

ระเบียบวินัย, ปกติมารยาทที่ปราศจากโทษ, ข้อปฏิบัติในการฝึกหัดกายวาจาให้ดียิ่งขึ้น, ความสุจริตทางกายวาจาและอาชีพ, มักใช้เป็นคำเรียกออย่างง่ายสำหรับคำว่า อธิศีลสิกขา (ข้อ ๑ ในไตรสิกขา, ข้อ ๒ ในบารมี ๑๐, ข้อ ๒ ในอริยทรัพย์ ๗, ข้อ ๒ ในอริยวัฑฒิ ๕)^{๓๑}

ศีล หมายถึง ความปกติ หรือ ปกติภาวะตามธรรมดา, ส่วนอรรถะหรือเนื้อความนั้น เล็งถึงข้อปฏิบัติที่ปฏิบัติแล้ว จะทำให้เกิดความปกติ หรือ หมายถึงภาวะปกติ, และการปฏิบัติเพื่อให้เกิดภาวะปกติขึ้นมา, ผู้ใดมีภาวะปกติทางกาย ทางวาจา แสดงออกมาให้เห็นอยู่ชัด ๆ ไม่มีเรื่องกระวนกระวาย ไม่มีความเดือดร้อนระส่ำระสาย ไม่สกปรก ไม่มีดมัว เรียกว่า คนนั้นมีศีล^{๓๒}

ศีล แปลว่า ปกติ คือสิ่งหรือกติกากที่บุคคลจะต้องระวังรักษาตามเพศและฐานะ ศีลนั้นมีหลายระดับ คือ ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ และศีล ๒๒๗ และในบรรดาศีลชนิดเดียว ก็ยังจัดแยกออกเป็น ระดับธรรมดา มัชฌิมศีล (ศีลระดับกลาง) และอธิศีล (ศีลอย่างสูง ศีลอย่างอุกฤษฏ์) สำหรับผู้ที่เกิดเป็น มนุษย์ นั้น คือผู้ที่มีใจอันประเสริฐ คุณธรรมที่เป็นปกติของมนุษย์ที่จะต้องทรงไว้ให้ได้ตลอดไป ก็คือ ศีล ๕ บุคคลที่ไม่มีศีล ๕ ไม่เรียกว่ามนุษย์ แต่อาจเรียกว่า คน ซึ่งแปลว่า ยุง ในสมัยพุทธกาล ผู้คนมักจะมีศีล ๕ ประจําใจกันเป็นนิจ ศีล ๕ จึงเป็นเรื่องปกติของบุคคลในสมัยนั้น และจัดว่าเป็นมนุษยธรรม ส่วนหนึ่งในมนุษยธรรม ๑๐ ประการ

การรักษาศีล เป็นความเพียรพยายามเพื่อระงับโทษทางกายและทางวาจา อันเป็นเพียงกิเลสหยาบ มิให้กำเริบขึ้นและเป็นการบำเพ็ญบุญบารมี ที่สูงขึ้นกว่าการให้ทาน ทั้งในการถือศีลด้วยตนเอง ก็ยังได้บุญมากและน้อยไปตามลำดับต่อไปนี้ คือ

๑) การให้ธรรมทาน แม้จะมากถึง ๑๐๐ ครั้ง ก็ยังได้บุญน้อยกว่าการถือศีล ๕ แม้จะได้ถือแต่เพียงครั้งเดียวก็ตาม

๒) การถือศีล ๕ แม้จะมากถึง ๑๐๐ ครั้ง ก็ยังได้บุญน้อยกว่าการถือศีล ๘ แม้จะถือแต่เพียงครั้งเดียวก็ตาม

๓) การถือศีล ๘ แม้จะมากถึง ๑๐๐ ครั้ง ก็ยังได้บุญน้อยกว่าการถือศีล ๑๐ คือการบวชเป็นสามเณรในพระพุทธศาสนา แม้จะบวชได้แต่เพียงวันเดียวก็ตาม

๔) การที่ได้บวชเป็นสามเณรในพระพุทธศาสนา แล้วรักษาศีล ๑๐ ไม่ได้ขาด ไม่ต่างพริ้ว แม้จะนานถึง ๑๐๐ ปี ก็ยังได้บุญน้อยกว่า ผู้ที่ได้อุปสมบทเป็นพระในพระพุทธศาสนา มีศีลปาติโมกข์สังวร ๒๒๗ แม้จะบวชมาได้เพียงวันเดียวก็ตาม

^{๓๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๒๔๕.

^{๓๒} พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), ทาน ศีล ภาวนา, หน้า ๕๖-๕๗.

ฉะนั้น ในฝ่ายศีลแล้ว การที่ได้อุปสมบทเป็นพระในพระพุทธศาสนา ได้บุญบารมีมากที่สุด เพราะเป็น เนกขัมมบารมี ในบารมี ๑๐ ซึ่งเป็นการออกจากกาม เพื่อไปสู่การปฏิบัติธรรมขั้นสูง ๆ ก็คือการภาวนาเพื่อมรรค ผล นิพพาน ต่อ ๆ ไป ผลของการรักษาศีลนั้นมีมาก ซึ่งจะยังประโยชน์สุขให้แก่คนผู้นั้นทั้งในชาตินี้และชาติหน้า เมื่อได้ละอัฐภาพนี้ไปแล้ว ย่อมส่งผลให้ได้บังเกิดในเทวโลก ๖ ชั้น ซึ่งแล้วแต่ความประณีตของศีลที่รักษาและบำเพ็ญมา ครั้นเมื่อสิ้นบุญในเทวโลกแล้ว ด้วยเศษของบุญที่ยังหลงเหลืออยู่แต่เพียง เล็ก ๆ น้อย ๆ หากไม่มีกุศลกรรมอื่นมาให้ได้ผล ก็อาจจะน้อมนำให้ได้มาบังเกิดเป็นมนุษย์ที่ถึงพร้อมด้วยสมบัติ ๔ ประการ คือ อายุ วรรณะ ความสุข และพละ

๓) การเจริญภาวนา เป็นมรรคให้ได้พบพระศรีอริยเมตไตรย

ภาวนา หมายถึง การทำให้มีขึ้นเป็นขึ้น, การทำให้เกิดขึ้น, การเจริญ, การบำเพ็ญ (๑) การฝึกอบรม ตามหลักพระพุทธศาสนา มี ๒ อย่าง คือ ๑) สมถภาวนา ฝึกอบรมจิตให้เกิดความสงบ ๒) วิปัสสนาภาวนา ฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้เข้าใจตามเป็นจริง อีกนัยหนึ่ง จัดเป็น ๒ เหมือนกันคือ ๑) จิตตภาวนา การฝึกอบรมจิตใจให้เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมมีความเข้มแข็งมั่นคง เบิกบาน สงบสุข ผ่องใสพร้อมด้วยความเพียร สติ และสมาธิ ๒) ปัญญาภาวนา การฝึกอบรมเจริญปัญญา ให้รู้เท่าทันเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง จนมีจิตใจเป็นอิสระ ไม่ถูกครอบงำด้วยกิเลสและความทุกข์ (๒) การเจริญสมถกรรมฐาน เพื่อให้เกิดสมาธิ มี ๓ ชั้น คือ ๑) บริกรรมภาวนา ภาวนาขั้นเตรียม คือ กำหนดอารมณ์กรรมฐาน ๒) อุปจารภาวนา ภาวนาขั้นจวนเจียน คือ เกิดอุปจารสมาธิ ๓) อัปปนาภาวนา ภาวนาขั้นแน่น คือ เกิดอัปปนาสมาธิเข้าถึงฌาน (๓) ในภาษาไทย ความหมายเลื่อนมาเป็นการท่องบ่นหรือว่าซ้ำ ๆ ให้หลัง ก็มี ส่วนภาวนามัย บุญที่สำเร็จด้วยการเจริญภาวนา, ความดีที่ทำด้วยการฝึกอบรมจิตใจให้สุขสงบมีคุณธรรม เช่น เมตตา กรุณา (จิตตภาวนา) และฝึกอบรมเจริญปัญญาให้รู้เท่าทันเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง (ปัญญาภาวนา)^{๓๓}

คำว่า ภาวนา แปลว่า ทำให้เจริญ, ทำให้เกิดความเจริญในฝ่ายจิตใจ ได้แก่ การทำสมาธิแล้วใช้สมาธิให้เป็นประโยชน์แก้ปัญหาอีกต่อไป ทำจิตให้เจริญทำปัญญาให้

^{๓๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๗/๒.

เจริญนี้เรียกว่า ทำภาวนา ฉะนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นแก่ทุกคน แม้แก่ฆราวาสที่
จะต้องรู้จักทำให้เจริญในด้านจิตใจ^{๓๔}

การเจริญภาวนา เป็นการสร้างบุญบารมีที่สูงสุด และยิ่งใหญ่ที่สุดใน
พระพุทธศาสนา จัดว่าเป็นแก่นแท้ และสูงกว่าฝ่ายศีลมากนัก การเจริญภาวนานั้นมี ๒
อย่าง คือ (๑) สมถภาวนา (การทำสมาธิ) และ (๒) วิปัสสนาภาวนา (การเจริญปัญญา)
แยกอธิบายได้ ดังนี้

(๑) สมถภาวนา (การทำสมาธิ) ได้แก่การทำจิตให้เป็นสมาธิ หรือเป็น
ฌาน ซึ่งก็คือการทำจิตให้ตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์เดียว ไม่ฟุ้งซ่านแผ่สายไปยังอารมณ์อื่น ๆ
วิธีภาวนานั้นมีมากมายหลายร้อยชนิด ซึ่งพระพุทธองค์ทรงบัญญัติเป็นแบบอย่างเอาไว้
๔๐ ประการ เรียกกันว่า “กรรมฐาน ๔๐” ซึ่งผู้ใดจะเลือกใช้วิธีใดก็ได้ตามแต่สมควรใจ
ทั้งนี้ย่อมสุดแล้วแต่นิสัยและวาสนาบารมี ที่เคยได้สร้างสมอบรมมาแต่ในอดีตชาติ เมื่อ
สร้างสมอบรมมาในกรรมฐานกองใด จิตก็มักจะโน้มชอบกรรมฐานกองนั้นมากกว่ากอง
อื่น ๆ และการเจริญภาวนาก็ก้าวหน้าเร็วและง่าย แต่ไม่ว่าจะเลือกปฏิบัติวิธีใดก็ตาม
จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรักษาศีลให้ครบถ้วนบริบูรณ์ ตามเพศของตนเสียก่อน คือหาก
เป็นฆราวาสก็ต้องรักษาศีล ๕ เป็นอย่างน้อย หากเป็นสามเณรก็ต้องรักษาศีล ๑๐
หากเป็นพระ ก็จะต้องรักษาศีลปาติโมกข์ ๒๒๗ ข้อให้บริบูรณ์ ไม่ให้ขาดและต่างพร้อย
จึงจะสามารถทำจิตให้เป็นฌานได้

หากศีลยังไม่มั่นคง ย่อมเจริญฌานให้เกิดขึ้นได้โดยยาก เพราะศีลย่อมเป็น
บาทฐาน (เป็นกำลัง) ให้เกิดสมาธิขึ้น

อานิสงส์ของสมาธินั้น มากกว่าการรักษาศีลอย่างเทียบกันไม่ได้ ซึ่งพระพุทธ
องค์ได้ตรัสว่า “แม้ได้อุปสมบทเป็นภิกษุ รักษาศีล ๒๒๗ ข้อ ไม่เคยขาด ไม่ต่างพร้อยมา
นานถึง ๑๐๐ ปี ก็ยังได้บุญกุศลน้อยกว่า ผู้ที่ทำสมาธิเพียงให้จิตสงบ นานเพียงชั่วไก่อ
กระพือปีก ช้างกระดิกหู” คำว่า จิตสงบ ในที่นี้ หมายถึงจิตที่เป็นอารมณ์เดียวเพียงชั่ว
วูบ ที่พระท่านเรียกว่า “ขณิกสมาธิ” คือสมาธิเล็ก ๆ น้อย ๆ สมาธิแบบเด็ก ๆ ที่เพิ่งหัด
ตั้งไข่ คือหัดยืนแล้วล้มลง แล้วก็ลุกขึ้นยืนใหม่ ซึ่งเป็นอารมณ์จิตที่ยังไม่ตั้งมั่น สงบ
ลงเล็กน้อย แล้วก็รักษาไว้ได้ ซึ่งยังห่างไกลต่อการที่จิตถึงขั้นเป็นอุปจารสมาธิและฌาน

สมาธินั้นมีหลายขั้นตอน ระยะก่อนที่จะเป็นฌาน (อัปปนาสมาธิ) ก็คือ ขณิก
สมาธิ และอุปจารสมาธิ ซึ่งอานิสงส์ส่งให้ไปบังเกิดในเทวโลก ๖ ชั้น แต่ยังไม่ถึงชั้น

^{๓๔} พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), ทาน ศีล ภาวนา, หน้า ๑๐๗.

พรหมโลก สมาธิในระดับ อัปปนาสมาธิ หรือฌานนั้นมีรูปฌาน ๔ และอรุณรูปฌาน ๔ ซึ่งล้วนแต่ส่งผลให้ไปเกิดในพรหมโลก รวม ๒๐ ชั้น แต่จะเป็นชั้นใด ย่อมสุดแล้วแต่ความละเอียดประณีต ของกำลังฌานที่ได้ (เว้นแต่พรหมโลกชั้นสุทธาวาส คือ ชั้นที่ ๑๒ ถึง ๑๖ ซึ่งเป็นที่เกิดของพระอนาคามีบุคคลโดยเฉพาะ) เช่น รูปฌาน ๑ ส่งผลให้บังเกิดในพรหมโลกชั้นที่ ๑ ถึงชั้นที่ ๓ สุดแล้วแต่ความละเอียดประณีตของกำลังฌาน ๑ เป็นต้น

ส่วนอรุณรูปฌานชั้นสูงสุด ที่เรียกว่า “เนวสัญญานาสัญญายตนะ” นั้น ส่งผลให้บังเกิดใน พรหมโลกชั้นสูงสุด คือชั้นที่ ๒๐ ซึ่งมีอายุยืนยาวถึง ๘๔,๐๐๐ มหากัป เรียกกันว่า นิพพานพรหม คือ นานเสียจนเกือบหาเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดมิได้ จนเป็นที่หลงผิดเข้าใจผิดกันว่าเป็นนิพพาน

การทำสมาธิ เป็นการสร้างบุญกุศลที่ยิ่งใหญ่ ลงทุนน้อยที่สุดเพราะไม่ได้เสียเงินเสียทอง ไม่ได้เหนื่อยยากต้องแบกหามแต่อย่างใด เพียงแต่ค่อยเพียรระวังรักษาสติ คຸ່ມครองจิตมิให้แผ่สลายไปสู่อารมณ์อื่น ๆ โดยให้ตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์เดียวเท่านั้น การทำทานเสียอีก ยังต้องเสียเงิน เสียทอง การสร้างโบสถ์ วิหาร ศาลาโรงธรรม ยังต้องเสียทรัพย์ และบางทีก็ต้องเข้าช่วยแบกหามเหนื่อยกาย แต่ก็ได้บุญน้อยกว่าการทำสมาธิอย่างเทียบกันไม่ได้

อย่างไรก็ดี การเจริญสมถภาวนา หรือสมาธินั้น แม้จะได้บุญอันสูงส่งมากมายมหาศาลอย่างไร ก็ยังมีใช้บุญกุศลที่สูงสุดยอดในพระพุทธศาสนา หากจะเปรียบกับต้นไม้ ก็เป็นเพียงเนื้อไม้เท่านั้น การเจริญวิปัสสนา (การเจริญปัญญา) จึงจะเป็นการสร้างบุญกุศลที่สูงสุดยอดในพระพุทธศาสนา หากจะเปรียบก็เป็นแก่นไม้โดยแท้

(๒) วิปัสสนาภาวนา (การเจริญปัญญา) เมื่อจิตของผู้บำเพ็ญตั้งมั่นในสมาธิ จนมีกำลังดีแล้ว เช่น อยู่ในระดับฌานต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นฌานระดับใดก็ได้ แม้แต่จะอยู่แค่เพียงอุปจารสมาธิ จิตของผู้บำเพ็ญเพียรย่อมมีกำลัง และอยู่ในสภาพที่นิมิตควรแก่การเจริญวิปัสสนาต่อไปได้ อารมณ์ของวิปัสสนานั้น แตกต่างไปจากอารมณ์ของสมาธิ เพราะสมาธินั้น มุ่งให้จิตตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์หนึ่งแต่เพียงอารมณ์เดียว มุ่งให้จิตตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์ใดอารมณ์หนึ่งแต่เพียงอารมณ์เดียว โดยแน่วแน่อยู่เช่นนั้น ไม่นึกไม่คิดอะไร ๆ แต่ วิปัสสนา ไม่ใช้การให้จิตตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์เดียวนั่งอยู่เช่นนั้น แต่เป็นจิตที่คิดใคร่ครวญ หาเหตุและผล ในสภาวะธรรมทั้งหลาย และสิ่งที่เป็นอารมณ์ของวิปัสสนานั้น มีแต่เพียงอย่างเดียวก็คือ ชันธ ๕ ซึ่งนิยมเรียกกันว่า รูป – นาม โดยรูป มี ๑ ส่วนนามนั้นมี ๔ คือ เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ

ชันธ ๕ ดังกล่าว เป็นเพียงอุปาทานชันธ เพราะแท้จริงแล้วก็แม้แต่เพียงสังขารธรรม ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการปรุงแต่ง แต่เพราะอวิชชา คือ ความไม่รู้เท่าทัน

สภาวะธรรม จึงทำให้เกิดความยึดมั่นถือมั่น ด้วยอำนาจอุปาทานว่า เป็นตัวเป็นตนและของตน การเจริญวิปัสสนา ก็โดยมีจิตพิจารณา จนรู้แจ้งเห็นจริงว่า สภาวะธรรมทั้งหลาย อันได้แก่ขันธ ๕ นั้น ล้วนมีอาการเป็นพระไตรลักษณ์ คือเป็น อนิจจัง ทุกขัง และ อนัตตา^{๓๕}

๔) การเพ่งเทศน์มหาชาติ อานิสงส์ได้ไปเกิดพบโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย

การเทศน์มหาชาติ เป็นเรื่องเวสสันดรชาดก มีปรากฏในพระไตรปิฎกอยู่ในรูปคาถาคำร้อยกรอง ต่อมาบรรพบุรุษของเราเห็นว่า เป็นสิ่งเหมาะสมที่จะเชิดชูในการเสริมสร้างอริยาศัยของคนในชาติ จึงได้มีการแปลเวสสันดรชาดกสู่ภาคภาษาไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ครั้นมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถโปรดให้ประชุมบรรดานักปราชญ์แต่งเวสสันดรชาดกเป็นคำกลอนในปีพุทธศักราช ๒๐๒๕ ต่อมาในแผ่นดินของพระเจ้าทรงธรรม พุทธศักราช ๒๑๔๔ ถึง ๒๑๗๐ ได้โปรดให้แต่งมหาชาติคำหลวงขึ้นอีก

ในการเทศน์มหาชาติถือเป็นพระราชพิธีประจำปีระหว่างเดือน ๑๑ เดือน ๑๒ และเดือนอ้าย ความนิยมเทศน์ชาติมีมาตั้งแต่ครั้งสุโขทัย และกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเดิมนั้นเทศน์เป็นภาษามคธมีทั้งสิ้นพันคาถา เรียกว่า “พระคาถาพัน” ปัจจุบันแต่งเป็นร้อยยาว พิธีเทศน์ของราษฎรนิยมทำในวันออกพรรษานิยมทำให้จบภายในวันเดียว แต่ปัจจุบันขึ้นอยู่กับความสะดวกมิได้ถือเป็นฤดูกาลเป็นเกณฑ์เช่นแต่ก่อน

เครื่องกัณฑ์มหาชาติประกอบด้วย ลูกไม้ชนิดต่าง ๆ จากสวนเป็นพื้นและมีขันประจำกัณฑ์สำหรับเจ้าภาพติดเครื่องกัณฑ์ ผู้ประสงค์จะร่วมเป็นเจ้าภาพนำปัจจัยมาใส่ในขันนั้น เมื่อถึงกัณฑ์ของผู้ใดก็เข้าไปประจำอยู่ใน ที่ใกล้พอสมควรกับพระเทศน์ธรรมมาสน์เทศน์มักประดับตกแต่งด้วยต้นกล้วย อ้อย มีรูปนก ปลา และรูปสัตว์อื่น ๆ ประดับอยู่ด้วย เพื่อให้คล้ายกับท้องเรื่องเกี่ยวกับป่า มีฉัตร ธงปัก เพื่อแสดงว่า เป็นเครื่องหมายของกษัตริย์ เจ้าของกัณฑ์มักเตรียมรูปเทียนเท่ากับคาถาประจำกัณฑ์ เช่น กัณฑ์ทศพรมี ๑๙ พระคาถา ก็ต้องเตรียมรูปเทียนอย่างละ ๑๙ เมื่อจบกัณฑ์จะประโคมเพลงพิณพาทย์ประจำกัณฑ์รับ

^{๓๕} สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, วิธีสร้างบุญบารมี,

การที่ชาวพุทธไทยนิยมพึ่งเทศน์มหาชาติ เพราะเชื่อว่าหากผู้ใดได้ฟังครบ ๑๓ กัณฑ์ จบภายในวันเดียวจะได้รับอานิสงส์ ๕ ประการ^{๓๖} คือ

- ๑) เมื่อตายจากโลกนี้ไปแล้วจักได้เกิดในศาสนาพระศรีอริยเมตไตรยในอนาคต
- ๒) เมื่อดับขันธ์แล้วจักได้ไปสู่สุคติโลกสวรรค์ เสวยทรัพย์สมบัติอันมโหฬาร
- ๓) จักไม่ตกนรก (อบายภูมิ) เมื่อตายไปแล้ว
- ๔) เมื่อถึงพุทธกาลพระศรีอริย์ เทพบุตร เทพธิดา จะได้จุติไปเกิดเป็นมนุษย์ผู้มีลาภ ยศ ไม้ตรี มีความสุข
- ๕) ครั้นได้ฟังพระธรรมเทศนา ก็จักได้บรรลุมรรคผล นิพพาน เป็นพระอริยบุคคลในพระพุทธศาสนา

คติความเชื่อในการพึ่งเทศน์มหาชาติ ได้มีกล่าวในมัลลยเทวสูตรไว้ว่า ถ้าใครได้ฟังคาถาพันและทั้งเนื้อเรื่องของพระเวสสันดรชาดก แล้วบูชาด้วยดอกไม้ธูปเทียนและธูปอย่างละพันให้ตลอดรวดเดียว คือ ในวันเดียวถือว่าได้กุศลแรง ตายไปชาติหน้าจะได้พบพระศรีอริยเมตไตรย เมื่อมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาลข้างหน้า^{๓๗}

แต่มูลเหตุแห่งการพึ่งเทศน์มหาชาติหรือเวสสันดรชาดกนั้น ท้าวทุกภูมิภาคเชื่อว่ามิที่มาจากเรื่องพระมาลัย และในการมัตตราสังศพก็นิยมใส่ดอกไม้ (ดอกบัว) ไว้ในมือศพ เพราะมีความเชื่อว่า คนตายจะได้นำไปบูชาพระธาตุเกตแก้วจุฬามณีในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

แนวคิดเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยจึงเป็นโลกในอุดมคติของพุทธศาสนิกชนมาช้านาน และที่สำคัญที่สุดก็คือ เรื่อง “กฎแห่งกรรม” เพราะทุกคนล้วนมีกรรมเป็นของ ๆ ตน ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ทุกคนจึงต้องเป็นผู้รับผลของกรรมที่ตนเองได้กระทำไว้แล้ว รอเพียงวันเวลาและโอกาสเท่านั้น ภพภูมิ คือ สถานที่เวียนว่ายตายเกิดของสรรพสัตว์มีทั้งดีและร้าย ภูมิดี คือ สวรรค์ เป็นสถานที่เทพบุตรเทพธิดาอาศัย ภูมิร้าย คือ นรก เป็นสถานที่ลงทัณฑ์สัตว์ผู้ทำบาป มนุษย์ เป็นสถานที่สำหรับสร้างกรรมดีกรรมชั่ว นรกสวรรค์ จึงเป็นสถานที่เสวยผลกรรม ใครทำกรรมเช่นใดก็ได้รับผลเช่นนั้น ดังนั้น ในเรื่องพระมาลัยจึงเป็นการฉายภาพชั่ว-ดีให้คนดู ใครอยากได้รับผลอย่างไรก็เลือก

^{๓๖} คณะศิษยานุศิษย์ และชาวบ้านหัวนาคำ พิมพ์เป็นอนุสรณ์ พระครูศรีปริยัติโชติธรรม (ชนชัย อุดฺธมโม), เทศน์มหาชาติปริทัศน์, (ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, ๒๕๔๗), หน้า ๒๘.

^{๓๗} ธนาภิต, วันสำคัญของไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก, ๒๕๔๑), หน้า ๒๕๔-๒๕๕.

ทำเอาเอง เพราะคนจะเดือดร้อนเป็นทุกข์หรือเสวยความสุขก็อยู่ที่การกระทำทางกาย วาจา และใจ ของเรานี่เองเป็นผู้รังสรรค์ขึ้น”^{๓๘}

พระพุทธเจ้าจึงมีพระดำรัสพราสสอนอยู่เสมอว่า

“ผู้ทำบาปเป็นปกติ ย่อมเศร้าโศกในโลกนี้ ตายไปแล้วก็ยังเศร้าโศกในโลกหน้า ชื่อว่าเศร้าโศกในโลกทั้งสอง เขาย่อมเศร้าโศกเดือดร้อน เพราะเห็นกรรมที่เศร้าหมองของตน”^{๓๙}

“ผู้ทำบุญไว้ ย่อมบันเทิงใจในโลกนี้ ตายไปแล้วก็ยังบันเทิงใจในโลกหน้า ชื่อว่าบันเทิงใจในโลกทั้งสอง เขาย่อมบันเทิงรื่นเริงใจเพราะเห็นกรรมที่บริสุทธิ์ของตน”^{๔๐}

“ผู้ทำบาปเป็นปกติ ย่อมเดือดร้อนในโลกนี้ ตายไปแล้วก็ยังเดือดร้อนในโลกหน้า ชื่อว่าเดือดร้อนในโลกทั้งสอง เขาย่อมเดือดร้อนใจว่า เราได้ทำบาปไว้แล้วครั้นไปสู่สุคติ เขายังเดือดร้อนมากขึ้น”^{๔๑}

“ผู้ทำบุญไว้ ย่อมเพลิดเพลินใจในโลกนี้ ตายไปแล้วก็ยังเพลิดเพลินใจในโลกหน้า ชื่อว่าเพลิดเพลินใจในโลกทั้งสอง เขาย่อมเพลิดเพลินใจว่า เราได้ทำบุญไว้แล้ว ครั้นไปสู่สุคติ เขายังเพลิดเพลินใจมากขึ้น”^{๔๒}

ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ดจึงยึดถือเอาบุญผะเหวด (บุญมหาชาติ) เป็นประเพณีที่สำคัญเป็นงานระดับนานาชาติ เริ่มจัดงานบุญผะเหวดครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๓ และถือเป็นประเพณีของจังหวัดร้อยเอ็ดสืบมา โดยยึดเอาวันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ ต้นเดือนมีนาคมของทุกปีเป็นวันจัดงาน บุญผะเหวด เป็นงานใหญ่ บุญศักดิ์สิทธิ์ วันแรกมีการแห่พระอุปคุต วันที่สองมีการแห่ขบวนกัณฑ์ต่างๆ ทั้งสิบสามกัณฑ์ อันเป็นตำนานของพระเวสสันดร และวันสุดท้ายมีการแห่กัณฑ์จบ กัณฑ์หลอนที่

^{๓๘} พระมหาประมวล ฐานทตฺโต, มัลลย์หมั่น - มัลลย์แสน ปริตรรศน์, หน้า ๙๑-๙๒.

^{๓๙} ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๕/๒๘.

^{๔๐} ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๖/๒๘.

^{๔๑} ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๗/๒๘.

^{๔๒} ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๘/๒๘.

สนุกสนานและประทับใจ นอกจากนี้ที่สำคัญคือ มีความเชื่อว่าใครก็ตามที่ได้ฟังเทศน์มหาชาติครบสิบสามกัณฑ์จะได้พบศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย^{๔๓}

การฟังเทศน์มหาชาตินั้น เป็นประเพณีอันดีงามเป็นบ่อเกิดแห่งวัฒนธรรมและคุณธรรมทางด้านจิตใจมาตั้งแต่โบราณกาล เหตุที่มีการเทศน์มหาชาตินั้น ก็เพื่อนำให้พุทธศาสนิกชนรู้จัก บาป บุญ คุณโทษ ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ ทำให้มีอริยาไยไมตรีอันดีงาม มีจิตใจอันดีงาม มีความรักสามัคคี มีเมตตากรุณา มีความเสียสละ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ตัว รวมทั้งเพื่อให้ไปเกิดพบโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยในอนาคตกาล

๕) การเจริญพรหมวิหารธรรม เพื่อไปเกิดในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย

พรหมวิหารธรรม แปลว่า ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ หรือ เป็นธรรมประจำใจและปฏิบัติตนต่อเพื่อนมนุษย์โดยชอบ

พรหมวิหาร ๔^{๔๔} ได้แก่ เมตตา, กรุณา, มุทิตา และ อุเบกขา

(๑) เมตตา ความรักปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า

(๒) กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

(๓) มุทิตา ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงอยู่ในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุขเจริญงอกงามยิ่งขึ้น

(๔) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่ลำเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบพร้อมที่จะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉย สงบใจมองดู

^{๔๓} องค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด, บุญพะหวัดร้อยเอ็ด ๔๘, (ร้อยเอ็ด : ท้นใจการพิมพ์ร้อยเอ็ด, ๒๕๔๘), หน้า ๗., (คำปรารภของ ราชัน พลเชื้อ, นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด)

^{๔๔} อัง.ปญจก. (บาลี) ๒๒/๑๙๒/๒๕๒.

ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขาธิบดีชอบตนได้ดีแล้ว เขาสมควรธิบดีชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับความธิบดีชอบของตน^{๔๕}

พรหมวิหารธรรม ๔ ประการนี้ จะเลือกถือให้มั่นคงแต่อย่างใดไม่ได้ เพราะเมื่อไม่เป็นไปตามความตั้งใจ จะกลับกลายเป็นทุกข์เป็นโทษแก่ตนไป ควรต้องถือทั้ง ๔ ประการ จึงจะเหมาะสม คราวใดควรจะเมตตา ก็วางสีหน้าเมตตา คราวใดควรจะกรุณา ก็วางสีหน้ากรุณา คราวใดควรจะมุทิตา ก็วางสีหน้ามุทิตา คราวใดควรจะอุเบกขา ก็วางสีหน้าอุเบกขา รวมเป็นพรหม ๔ หน้าทันที การที่ทุกคนมีความรัก ความเมตตา กรุณา เอื้ออาทรต่อกันและกันแล้ว ยุคแห่งสันติภาพ สันติธรรม สันติสุข ก็อยู่ไม่ไกลไม่ต้องรอให้ถึงโลกหน้าหรือโลกของพระศรีอริยเมตไตรยในอนาคต เมื่อทุกคนปฏิบัติมุ่งกระทำแต่กรรมดี ไม่เบียดเบียนกันดังเช่นทุกวันนี้ โลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยก็เกิดขึ้นได้ในยุคปัจจุบันนี้เอง

แนวทางในการได้พบโลกพระศรีอริยเมตไตรย ก็คือให้ผู้คนทำคุณงามความดี ละชั่ว ทำดี ไม่ใช่ในภพนี้ เป็นภพต่อ ๆ ไป หรือชาติหน้า เมื่อสิ้นจากโลกนี้แล้วก็จะได้ไปเกิดในโลกพระศรีอริยเมตไตรย นี่เป็นความหมายในทางภาษาคน (ภาษาชาวบ้านทั่วไป) หรือเรียกว่า ปุคลาธิษฐาน แต่ทาง ภาษาธรรม เรียกว่า ธรรมมาธิษฐาน เราก็สามารถพบพระศรีอริยเมตไตรยได้ ในชีวิตปัจจุบันนี้ด้วย เมื่อบุคคลใดได้ทำความดี มีเมตตา กรุณาต่อกัน มีความรักปรารถนาดีต่อกัน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขแล้ว โลกนี้ก็จะกลายเป็นโลกพระศรีอริยเมตไตรยขึ้นมาทันที โลกพระศรีอริยเมตไตรยนั้น แผ่นดินจะราบเรียบเป็นหน้ากลองชัย ซึ่งก็หมายถึง จิตใจของคนราบเรียบเสมอภาค มีความสวยงามด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา ถือได้ว่าเข้าถึงศาสนาของพระศรีอริยเมตไตรย ขณะเดียวกัน พระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ ทั้งอดีต และปัจจุบัน ตลอดทั้งจะมีขึ้นในอนาคต ทุกพระองค์ก็จะมาตรัสรู้อย่างเดียวกัน คือ อริยสัจ ๔ ความเป็น พุทธะ ก็อย่างเดียวกันอาจจะเรียกชื่อแตกต่างกัน ฉะนั้น ข้อธรรมะ อาจแตกต่างกันออกไป เพราะฉะนั้น การปฏิบัติเพื่อเข้าถึงศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย ควรจะมีทั้ง ๒ แบบ คือ แบบสำหรับชาวบ้านทั่ว ๆ ไป (ภาษาชาวบ้าน) คือ ปุคลาธิษฐาน และ แบบภาษาธรรม คือ ธรรมาธิษฐาน^{๔๖}

^{๔๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๔.

^{๔๖} สัมภาษณ์ พระมหาบาง เขมานนฺโท,ดร., อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

ส่วนคำว่า ทาน ศีล ภาวนา หรือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นเรื่องเดียวกัน คือ (๑) ทาน (๒) ศีล และ (๓) สมาธิ+ปัญญา = ภาวนา ทั้ง ๓ ข้อนี้ สังคมไทยส่วนใหญ่จะเน้นกันที่เรื่องทาน เพราะอยู่ใกล้ตัวทำได้ง่าย แต่ทานที่ให้ก็ยังไม่บริสุทธิ์ เพราะว่าส่วนมาก เป็นการให้ทานไปเพื่อลาภ ยศ สรรเสริญ มากกว่า การให้ทานเพื่อเกิดอานิสงส์ตามหลักพระพุทธศาสนา เรื่องของ ศีล และภาวนา นั้น ยังเป็นเรื่องยากของผู้คน มีส่วนน้อยมากที่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ ส่วนมากจะยึดติดในสังคมทุนนิยมมาก หรือที่เรียกกันว่า ยุคบริโภคนิยม เลยทำให้ผู้คนไม่มีศีลธรรม สำหรับการพึ่งเทศน์มหาชาติ จะได้ทั้งศีล สมาธิ และปัญญา แต่จะมีความเชื่อในเรื่องนี้มากก็คือ ชุมชนในชนบท เรื่องโลกพระศรีอริยเมตไตรย จะมีหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับการประพฤติปฏิบัติของชาวพุทธศาสนิกชนเอง เพราะถ้าทำได้เมื่อไหร่โลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยก็จะเกิดขึ้นทันทีโดยไม่ต้องรอให้ถึงโลกอนาคต^{๔๗}

ส่วนอิทธิพลที่มีต่อพุทธศาสนิกชนนั้น มีมากโดยเฉพาะในสังคมไทยปัจจุบันนี้ ที่มีประเพณีบุญมหาชาติอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย นั่นก็คือเรื่องอุดมการณ์ที่ว่าจะได้ไปพบโลกของพระศรีอริยเมตไตรย และคิดว่ายังกงอีกนานอยู่ เพราะว่า การเผยแพร่คำสอนทางพระพุทธศาสนา บทเทศน์ หรือเทศนาธรรมก็ดี ในปัจจุบันนี้ มีการประยุกต์ให้เป็นไปในทางวิทยาศาสตร์แล้ว ถ้าทุกคนมีโอกาสร่วมทำบุญเทศน์มหาชาติตามสถานที่ทางวัด และชุมชนจัดขึ้นประจำปี ก็จะก่อให้เกิดความรักสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สังคมก็จะเกิดความร่มเย็นเป็นสุข เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทรต่อกันและกัน ความสงบสันติสุขก็เกิดขึ้น ในที่สุดก็เกิดเป็นโลกพระศรีอริยเมตไตรย ในปัจจุบัน^{๔๘}

การที่จะไปพบพระศรีอริยเมตไตรยได้นั้น ก็มีแนวทางการประพฤติปฏิบัติ ดังที่กล่าวไว้ในหนังสือพระมาลัยความว่า ผู้มีความปรารถนาจะพบศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย จักต้องหมั่นทำบุญ ทำทาน ให้อาหาร สวดมนต์ ฟังธรรม เช่น ฟังเทศน์มหาเวสสันดรชาดก ๑๓ กัณฑ์ ให้จบในวันเดียว บูชาด้วยรูปเทียน ดอกกุหลาบ บัวหลวง บัวเขียว และดอกสามหาว หรือ ธงแผ่นผ้า ธงกระดาด จัทร ขนมห่ กล้วย อ้อย อย่างละพันๆ แล้วนั่งฟังโดยเคารพให้จบในวันเดียว แม้แต่ผู้ขัดสนยากจน ไม่มีเครื่องสักการบูชา ถ้า

^{๔๗} สัมภาษณ์ ประจิตร มหาหิง,รศ.ดร., อดีตรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๔๘} สัมภาษณ์ อุดร จันทวัน,ดร., ที่ปรึกษารองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, อาจารย์ประจำโครงการรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสาน, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

ตั้งใจฟังจริง ๆ มีจิตจดจ่อต่อพระธรรมเทศนา แล้วน้อมนำเอาปฏิปทาของพระเวสสันดรใน กัณฑ์นั้น ๆ มาประพฤติปฏิบัติขจัดความชั่วช้าลามกทางกาย วาจา จิต หรือ ถ้าฟังธรรม แล้วน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติตาม ก็จักได้ไปเกิดพบศาสนาพระศรีอริยเมตไตรยใน อนาคตแน่นอน^{๔๙}

๓.๓ สรุป

ในพระพุทธศาสนาจะแบ่งช่วงเวลาของโลกออกเป็น ๔ ยุค คือ กฤตยุค เตรตรยุค ทวาปรยุค กลียุค โลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยอยู่ในช่วง กฤตยุค ในทัศนะ ปราชญ์พุทธและนักวิชาการว่า เป็นโลกยุคอุดมคติ อุดมการณ์ จินตนาการ เชื่อว่ามีจริง เพราะมีปัจจุบันและอนาคตก็ต้องมี เป็นความคาดหวัง ทัศนะเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องสังคมใน ยุคอุดมคติดี้อยู่ทั้งในทางปรัชญาและศาสนา คือ อุดมรัฐของเพลโต ยูโทเปียของโทมัส มอร์ สังคมคอมมิวนิสต์ของคาร์ล มาร์กซ โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาสังคมในอุดมคติ คือ สังคมยุคพระศรีอริยเมตไตรย นั่นเอง ซึ่งเป็นโลกในยุคอุดมคติหรืออุดมการณ์ ความเชื่อ เกิดจากความศรัทธาและเชื่อว่า คนเราเมื่อได้ทำบุญตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ๓ คือ การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา รวมทั้งการฟังเทศน์มหาชาติครบ ๑๓ กัณฑ์จบในวันเดียว แล้ว จะได้มีโอกาสไปพบพระศรีอริยเมตไตรย เป็นความหมายในทางภาษาคน เรียกว่า ปุคลาธิษฐาน แต่ทาง ภาษาธรรม เรียกว่า ธรรมมาธิษฐาน เมื่อบุคคลใดได้ทำความดี มี เมตตากรุณาต่อกัน มีความรักปรารถนาดีต่อกัน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขแล้ว ก็ จะกลายเป็นโลกพระศรีอริยเมตไตรยขึ้นมาทันที

^{๔๙} พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิเถระ), พระมัลลย์ ลงไปโปรดสัตว์นรก, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์สัมปชัญญะ, ๒๕๕๓), หน้า ๒๐๐-๒๐๑.

บทที่ ๔

ความคาดหวังผลแห่งความเชื่อในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาจากประชากรและกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด โดยสัมภาษณ์ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ทางคณะสงฆ์ ภาครัฐ และองค์กรเอกชนได้ร่วมกันจัดงาน “กินข้าวปุ้น เอาบุญผะเหวด ฟังเทศน์มหาชาติ” เป็นประเพณีในวันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ ต้นเดือนมีนาคมของทุก ๆ ปีที่ยิ่งใหญ่ จึงเลือกศึกษาพื้นที่ดังกล่าว

๔.๑ ความคาดหวังผลแห่งความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยที่มีต่อประชาชน

จากการสัมภาษณ์ประเด็นที่ศึกษาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านบุคคล ด้านครอบครัว ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านจิตกรรม ประติมากรรมและสถาปัตยกรรม และด้านจิตใจ ผลวิเคราะห์จากการศึกษาภาคสนาม (Field Research) ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ดังต่อไปนี้

๔.๑.๑ ด้านบุคคล

ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย เห็นว่า มีจริง แต่จะทันได้พบหรือไม่นั้นเป็นเรื่องของอนาคต ผู้คนในยุคนี้มีสุขภาพพลานามัยแข็งแรงดี มีความสะดวกสบายทุกอย่าง ทุกคนมีรูปร่าง สวยสดงดงาม ความเป็นอยู่สุขสบายดี มีความรักเมตตา เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่กันและกัน รักษาศีลอยู่ในระเบียบวินัย การเชื่อในเรื่องโลกพระศรีอริยเมตไตรยจะทำให้คนมีความหวัง ก็จักหมั่นทำบุญกุศล ตั้งจิตอธิษฐาน และให้ท่านรักษาศีล เจริญภาวนา ขอให้ได้ไปเกิดในโลก พระศรีอริยเมตไตรย^๑ ประเพณีบุญ

^๑ สัมภาษณ์ พระราชพรหมจริยคุณ (อุทธีร์), เจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน, ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

มหาชาติ จึงเป็นประเพณีที่มีคุณค่าด้านจิตใจ ด้านคำสอน ด้านวัฒนธรรมทางศาสนา สร้างสังคมชุมชนให้เป็นปึกแผ่นมีความรักสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน และถ้าคนในสังคมร่วมกันทำบุญ ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เพื่อให้ได้พบโลกพระศรีอริยเมตไตรยแล้ว ในสังคมนั้น ๆ ก็จะมีแต่ความสงบสุขเกิดขึ้น^๒

เรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยนั้น เฉพาะจังหวัดร้อยเอ็ด คณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ด ร่วมกับหน่วยงานราชการได้แก่ ส่วนราชการทุกกรม กอง รัฐวิสาหกิจ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด, เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด และ ชุมชนต่าง ๆ ในเขตเทศบาล ได้ร่วมกันจัดงานประเพณี “บุญผะเหวด เทศน์มหาชาติ” เป็นประจำทุกปีในต้นเดือนมีนาคม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมประเพณีบุญมหาชาติให้แพร่หลายเป็นที่รู้จักของคนต่างถิ่น และเป็นอัตลักษณ์ของเมืองร้อยเอ็ดด้วย ที่ช่วยส่งเสริมให้ชาวพุทธเห็นคุณค่า และถ้าแม้ยังมีได้บรรลุนิพพานสมบัติก็เปิดโอกาสให้ทำดีเพื่อมีโอกาสได้ไปเกิดในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย นั่นเอง” อิทธิพลเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยที่มีต่อประชาชนชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด บุคคล ผู้มีความเชื่อจะให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา รวมทั้งตั้งใจฟังเทศน์มหาชาติ ๑๓ กัณฑ์ให้จบในวันเดียว^๓

ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย เชื่อว่ามีจริง มีความสะดวกสบาย มีครบทุกอย่าง ผู้คนในยุคนั้นมีรูปร่างสมส่วน สวยสดงดงาม เหมือนกันหมด สังคมอยู่กันอย่างมีความสุข สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน มีระเบียบวินัย ผลดีของการเชื่อนั้นทำให้รู้วิธีปฏิบัติในการทำความดี เช่น การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นการสร้างบุญบารมีทำให้เกิดความสงบ สุข และมีสติ เป็นผลต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม นอกจากนี้ชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดและนอกเขต ยังนิยมจัดประเพณีบุญมหาชาติ การฟังเทศน์มหาชาติให้ครบทั้ง ๑๓ กัณฑ์จบในวันเดียว เพื่อให้ไปเกิดในศาสนาพระศรีอริยเมตไตรยในอนาคตด้วย^๔

^๒ สัมภาษณ์ พระครูสันติปัญญาคุณ (ติคุชปญโญ), เจ้าคณะตำบลในเมือง เขต ๒, เจ้าอาวาสวัดป่าเรไร, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

^๓ สัมภาษณ์ พระครูกิตติคุณวัฒน์ (สมพร กิตติโสภโณ), เจ้าอาวาสวัดกลางมิ่งเมือง พระอารามหลวง, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

^๔ สัมภาษณ์ พระครูปริยัติวัฒน์โชติ (สุกักร์ กิตติปญโญ), เจ้าอาวาสวัดสระแก้ว เจ้าคณะตำบลกลาน, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

^๕ สัมภาษณ์ พระครูสันติปัญญาคุณ (ติคุชปญโญ), ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

ความเชื่อในเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยให้ความเห็นว่า มีจริง ถ้าเราเชื่อในวิภวสงสาร การเวียนว่ายตายเกิดของปุถุชน เมื่อมีโลกนี้ก็ต้องมีโลกหน้า จากการศึกษาในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกา มีระบุเรื่องพระศรีอริยเมตไตรยแม้จะไม่มีรายละเอียดมากนัก แต่ได้รับการขยายให้พิสดารในคัมภีร์ชั้นรองลงมา ความเป็นอยู่ด้านสภาพพลานามัยของประชาชนในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย มีความสะดวกสบายทุกอย่าง ประชาชนมีรูปร่างสมส่วนสวยงาม ความเป็นอยู่สุขสบาย มีความรักสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักษาศีล มีวินัย เมื่อมีความเชื่อในเรื่องนี้แล้วต่างก็ตั้งใจจะทำดี เพื่อมีโอกาสไปเกิดในยุคพระศรีอริยเมตไตรย^๖

ความคิดเห็นในเรื่องความเชื่อโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยนั้น ในเมื่อมีความเชื่อในเรื่องพระเจ้า ๕ พระองค์ ซึ่งมาตรัสรู้แล้ว ๔ พระองค์ ยังคงเหลือองค์ที่ ๕ คือ พระศรีอริยเมตไตรยที่จะมาตรัสรู้ในอนาคตกาล จึงเชื่อในเรื่องโลกพระศรีอริยเมตไตรยด้วย ตามคัมภีร์ชั้นรองได้พรรณนาถึงประชาชนในยุคนี้ว่า มีสภาพพลานามัยแข็งแรง ทุกคนจะมีรูปร่างหน้าตาสวยสดงดงามเหมือนกัน สังคมความเป็นอยู่จะมีความรักสามัคคี เอื้อเฟื้อ มีศีลธรรม และระเบียบวินัย ซึ่งคนที่มีความเชื่อในโลกพระศรีอริยเมตไตรยก็จะเตรียมตัวให้พร้อมในการทำความดี ทาง กาย วาจา และใจ เพื่อจะมีโอกาสได้ไปเกิดในยุคนี้ โดยยึดหลัก ทาน ศีล ภาวนา และเชื่อว่าถ้าพึงเทศน์มหาชาติจบ ๑๓ กัณฑ์ จบในวันเดียวจะได้ไปเกิดในยุคพระองค์ ด้านบุคคล ก็จะให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา และพึงเทศน์มหาชาติ เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมไปเกิดในยุคพระศรีอริยเมตไตรย^๗

ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย เชื่อว่ามีจริง เพราะเชื่อในหลักการเวียนว่ายตายเกิดของปุถุชน คนเราตามคติความเชื่อทางพุทธศาสนา โลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยเห็นว่าเป็นโลกในอุดมคติที่มีความสมบูรณ์ มีความสะดวกสบายทุกอย่าง ผู้คนสวยงามเหมือนกัน ในด้านความเป็นอยู่จะอยู่กันด้วยความเอื้ออาทร รักใคร่กลมเกลียวกัน ยึดถือศีล และระเบียบวินัย เป็นแนวทางดำเนินชีวิต จึงเกิดสันติสุข การเชื่อในโลกพระศรีอริยเมตไตรย ทำให้ผู้เชื่อถือปฏิบัติตนให้อยู่หลักศีลธรรม^๘ และเชื่อในหลักกรรม

^๖ สัมภาษณ์ พระครูปริยัติวัฒน์โชติ (สุกัร กิตติปัญญา), ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

^๗ สัมภาษณ์ พระครูปริยัติเจติยาภิบาล (สมพร อธิปัญญา), ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบูรพาภิราม พระอารามหลวง และผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ โรงเรียนปริยัติธรรมวัดบูรพาภิราม, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^๘ สัมภาษณ์ พระครูสุตพัฒน์โชติ (เดิม สารเมธี), เจ้าคณะตำบลในเมือง เขต ๑, เจ้าอาวาสวัดสว่างอารมณ์, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

ว่า ทำดีย่อมได้แต่สิ่งที่ดีๆ และนี่ก็ถึงบาปบุญคุณโทษตลอดเวลา จึงเชื่อว่ามีจริง สังคมในยุคพระศรีอริยเมตไตรยจะมีแต่คนดี มีความสะดวกสบาย มีครบทุกอย่าง ผู้คนในยุคนี้มีรูปร่างสมส่วน สวยสดงดงาม เหมือนกันหมด สังคมอยู่กันอย่างมีความสุข สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน มีระเบียบวินัย ผลดีของการเชื่อนั้นทำให้รู้วิธีปฏิบัติในการทำความดี เช่น การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นการสร้างบุญบารมี ทำให้เกิดความสุข ความสุข และมีสติ เป็นผลต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม ประเพณีบุญมหาชาติ การฟังเทศน์มหาชาติให้ครบทั้ง ๑๓ กัณฑ์จบในวันเดียว ก็เพื่อให้ไปเกิดในศาสนายุคพระศรีอริยเมตไตรยในอนาคตด้วย^๙

อิทธิพลความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยนั้น จะเห็นว่า บุคคล ต่างก็ทำดีทั้งทางกาย วาจา และใจ ตามหลักทาน ศีล ภาวนา แม้แต่คนในครอบครัวก็จะเตรียมจัดปัจจัยไทยทานไปทำบุญ ที่วัดจัดงานบุญมหาชาติ บางคนก็ร่วมฟังเทศน์ ถวายปัจจัย บูชาภัณฑ์เทศน์ มีการเตรียมอาหารหวานคาวไว้รับรองแขกหรือญาติมิตร ผู้มาร่วมทำบุญตามประเพณี^{๑๐} ประชาชนชาวพุทธผู้มีความเชื่อในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย นอกจากจะให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เข้าวัดฟังธรรมแล้ว ก็ตั้งใจฟังเทศน์มหาชาติให้ครบ ๑๓ กัณฑ์ จบในวันเดียว ครอบครัวชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด หรือทั่วทุกจังหวัดในภาคอีสานผู้มีวิถีชีวิตแบบอีสานส่วนใหญ่ ก็จะมีส่วนร่วมโดยเตรียมอาหารหวานคาว เช่น ขนมจีน ข้าวต้มมัดไว้ถวายทาน และต้อนรับญาติมิตรผู้มาเยือน นอกจากนั้นก็รับเป็นเจ้าภาพถวายภัณฑ์เทศน์ฟังเทศน์ และบางครั้งครอบครัวก็เข้าร่วมขบวนแห่ผ้าผะเหวด เพื่ออัญเชิญพระเวสสันดรกลับคืนกรุงศรี^{๑๑}

ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยที่มีต่อสังคมของชาวพุทธนั้น ทำให้บุคคลผู้เชื่อในโลกพระศรีอริยเมตไตรย ต่างก็หมั่นให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ฟังเทศน์มหาชาติ ประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลธรรม มีระเบียบวินัย มีความรักสามัคคี มีเมตตากรุณา

^๙ สัมภาษณ์ วันทนี พรณศรี, หัวหน้าฝ่ายห้องสมุด/เทคโนโลยีและสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนจังหวัดร้อยเอ็ด, ๖ มีนาคม ๒๕๕๔.

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระครูจันทสีลาจารย์ (จันทสีโล), รองเจ้าคณะตำบลในเมืองเขต ๑ เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ศิริ, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

^{๑๑} สัมภาษณ์ ประจัญ จันติบ,ดร., ปราชญ์พุทธและนักวิชาการศาสนา, อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

๔.๑.๒ ด้านครอบครัว

ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยที่มีต่อสังคมของชาวพุทธในแต่ละชุมชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดนั้น ก็จะเตรียมอาหารคาวหวาน ซึ่งจะขาดไม่ได้คือ ขนมจีน ข้าวต้มมัด ไปถวายพระที่วัด ไหว้พระ สวดมนต์ ฟังเทศน์ ด้านจิตรกรรม ประติมากรรม จะมีภาพวาดผ้าพระเวสสันดร ๑๓ กัณฑ์ กัณฑ์มัลลย์หมื่น มัลลย์แสน จะมีภาพการสนทนาของพระมัลลย์กับพระศรีอริยเมตไตรย ภาพแสดงต้นกัลปพฤกษ์ ซึ่งใครที่เกิดในยุคพระศรีอริยเมตไตรย ถ้าต้องการอะไรให้ไปสอยเอาที่ต้นกัลปพฤกษ์ จะสมหวังทุกอย่าง ซึ่งมีอิทธิพลต่อความเชื่อและศรัทธา ของชาวพุทธผู้ชมพอสมควร ด้านสังคมและวัฒนธรรม ชาวพุทธในชุมชนจะร่วมแรงกาย แรงใจ และแรงทรัพย์ในการร่วมงานประเพณีบุญมหาชาติ ทั้งในชุมชนตนเองและที่ภาครัฐ เอกชน คณะสงฆ์จัดต้นเดือนมีนาคมของทุก ๆ ปี ทำให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย ด้านจิตใจ เมื่อเกิดความเชื่อและศรัทธาต่อโลกพระศรีอริยเมตไตรยแล้ว ก็จะตั้งใจทำความดีทั้ง ทางกาย วาจา และใจ ทำให้จิตใจยึดมั่นในหลักศีลธรรม สังคมก็เป็นสุข^๒

อิทธิพลความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยที่มีต่อสังคมของชาวพุทธในแต่ละชุมชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดนั้น ทำให้บุคคลผู้เชื่อในโลกพระศรีอริยเมตไตรย ต่างก็หมั่นให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ฟังเทศน์มหาชาติ ครอบครัวชาวพุทธในแต่ละชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมบุญในงานประเพณีบุญมหาชาติ โดยการเข้าวัดตักบาตร ฟังเทศน์ ซึ่งอาจให้ตัวแทนของครอบครัวไปทำหน้าที่ตามความพร้อมหรือความเหมาะสม^๓ จะเห็นได้จากการที่พุทธศาสนิกชนทั้งในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดและนอกเขต ต่างก็ทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เมื่อวัดใดชุมชนใดจัดบุญประเพณีมหาชาติคนในชุมชนนั้น ๆ รวมถึงต่างชุมชนจะมาร่วมทำบุญด้วยการมาฟังเทศน์มหาชาติ มาร่วมบริจาคจตุปัจจัย หรือ แห่กัณฑ์หลอน (ทำจากกิ่งไม้ที่มีแขนงจำนวนมากหรือต้นกล้วยเล็ก ๆ ประดับตกแต่งด้วยกระดาษสี นานับัตรติดเป็นพุ่ม) มาถวายวัดเจ้าภาพก็เลี้ยงอาหารหวานคาว เช่น ขนมจีน ข้าวต้มมัด แต่ละครอบครัวจะรับเป็นเจ้าภาพกัณฑ์เทศน์ที่ตนจับฉลากได้ หรือ ที่คณะกรรมการจัดให้ในการเทศน์มหาชาติ ๑๓ กัณฑ์ เพื่อให้แต่ละครอบครัวมีส่วนร่วมในงานประเพณีบุญมหาชาติ^๔

^๒ สัมภาษณ์ พระราชพรหมจริยคุณ (อุทธีร์), ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^๓ สัมภาษณ์ พระครูสุตพัฒน์โชติ (เดิม สารเมธี), ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

^๔ สัมภาษณ์ พระครูกิตติคุณวัฒน์ (สมพร กิตติโสภโณ), ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

เรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยที่มีต่อสังคมของชาวพุทธนั้น จะเห็นได้จากการที่พุทธศาสนิกชนทั้งในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดและนอกเขต ต่างก็ให้ความร่วมมือในการจัดงานประเพณีบุญมหาชาติ (บุญผะเหวด) ทั้งภาครัฐ พ่อค้า ประชาชน ก็ทำบุญด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ฟังเทศน์มหาชาติ ในต้นเดือนมีนาคมของทุกปีเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดได้จัดงานบุญประเพณีมหาชาติประชาชนทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขต รวมถึงต่างอำเภอและต่างจังหวัดจะมาร่วมทำบุญด้วยการมาฟังเทศน์มหาชาติ มาร่วมบริจาคตุ๋นปัจจัย หรือ แห่กัณฑ์หลอนมาถวาย เจ้าภาพก็เลี้ยงอาหารหวานคาว เช่น ขนมจีน ข้าวต้มมัด อาหารหวานคาว แต่ละครอบครัว ชุมชน อำเภอ จะรับเป็นเจ้าภาพกัณฑ์เทศน์ที่ตนจับฉลากได้ หรือ ที่คณะกรรมการจัดให้ในการเทศน์มหาชาติ ๑๓ กัณฑ์ ต่างก็มีความสุขเมื่อได้ร่วมงานและทำบุญให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา และฟังเทศน์มหาชาติ เพื่อไปเกิดพบโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยในอนาคต^๕ ด้านครอบครัว เมื่อมีประเพณีบุญมหาชาติก็จะเตรียมปัจจัยไทยทาน อาหารหวานคาว ไปทำบุญที่วัด ฟังเทศน์ นอกนั้นก็ต้อนรับญาติมิตร ผู้มาเยือนด้วยขนมจีน ข้าวต้มมัด สร้างความผูกพันซึ่งกันและกันอย่างดี^๖

ความเชื่อของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อพระศรีอริยเมตไตรย ของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เชื่อว่าให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ร่วมงานประเพณีบุญมหาชาติ ฟังเทศน์มหาชาติ บริจาคเงินบูชากัณฑ์เทศน์ จะเป็นบุญบารมีช่วยเสริมให้ไปเกิดในศาสนาพระศรีอริยเมตไตรยในอนาคตกาล ในแต่ละชุมชนต่างก็ร่วมกิจกรรมบุญในงานประเพณีบุญมหาชาติ ที่ทางวัดและส่วนงานราชการจัดขึ้นตามประเพณีเพื่อฟังเทศน์มหาชาติ ร่วมบริจาคปัจจัย ถวายกัณฑ์เทศน์ตามกำลัง ด้านครอบครัว โดยการเข้าวัดตักบาตร ฟังเทศน์ บำเพ็ญประโยชน์ ให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา^๗ บางครอบครัวเข้าวัดฟังธรรมในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา อาสาฬหบูชา เข้าพรรษา ออกพรรษาหรือวันพระเป็นประจำอยู่แล้ว ถ้ามีประเพณีบุญต่าง ๆ ก็ยังร่วมมือกันดียิ่งขึ้นในการทำบุญกุศล ชาวพุทธในแต่ละชุมชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ต่างก็ร่วมกิจกรรมบุญในงานประเพณีบุญมหาชาติ โดยการเข้าวัดตักบาตร ฟังเทศน์^๘

^๕ สัมภาษณ์ สมเดช มะลาพันธ์, รักราชการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดร้อยเอ็ด, ๖ มีนาคม ๒๕๕๔.

^๖ สัมภาษณ์ พระครูปริยัติเจติยาภิบาล (สมพร อธิปญโญ), ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^๗ สัมภาษณ์ พระครูสันติปัญญาคูณ (ดิग्ฆปัญโญ), ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

^๘ สัมภาษณ์ พระครูปริยัติวิวัฒนโชติ (สุภีร์ กิตติปัญโญ), ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

๔.๑.๓ ด้านสังคมและวัฒนธรรม

สังคมในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย เป็นสังคมในอุดมคติที่ทุกคนต้องการจากการที่คนในแต่ละยุคได้เห็นเหตุการณ์วิกฤติต่าง ๆ โดยมองว่า เกิดจากปัญหาของการขาดศีลธรรมของคน กลียุคเลยเกิดขึ้น ทางออกคือ การชี้ให้ได้คนเห็นถึงคุณประโยชน์ในการยึดมั่นในทาน ศีล ภาวนา จะทำให้สังคมเกิดสันติสุข ซึ่งใกล้เคียงกับโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย จึงเป็นความหวังและเป็นเหตุให้คนประพัตติดี ละชั่ว สังคมก็จะดีเอง เมื่อคนเชื่อในกฎแห่งสังสารวัฏ การเวียนว่ายตายเกิด ของปฏุชนแล้ว ก็ต้องเชื่อในโลกของพระศรีอริยเมตไตรย โดยอัตโนมัตตี^{๑๙} ชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ในแต่ละชุมชนจะมีความสามัคคี เอื้ออาทร ซึ่งกันและกัน ให้การต้อนรับญาติมิตรผู้มาร่วมงานบุญเป็นอย่างดี จนก่อให้เกิดประเพณี “กินข้าวปุ้น เอาบุญผะเหวด ฟังเทศน์มหาชาติ” ในวันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ ต้นเดือนมีนาคมของทุกปี นอกจากนี้ ยังมีประเพณีการแห่ผ้าผะเหวด ซึ่งเป็นแผ่นผ้าที่จิตรกรวาดภาพมหาชาติ ทั้ง ๑๓ กัณฑ์ ไว้ที่ผ้าที่มีความยาวหลายเมตร ในการแห่ผ้าผะเหวด ก็คือ กระบวนอัญเชิญพระเวสสันดรกลับคืนเมืองเพื่อครองกรุงสรีพีนันเอง เพราะฉะนั้น ประเพณีบุญมหาชาติ จึงเป็นประเพณีที่มีคุณค่าด้านจิตใจ ด้านคำสอน ด้านวัฒนธรรมทางศาสนา สร้างสังคมชุมชนให้เป็นปึกแผ่นมีความรักสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ในแง่จริยธรรมทำให้คนในสังคมร่วมกันทำบุญ ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เพื่อให้ได้พบโลกพระศรีอริยเมตไตรย^{๒๐}

ความเชื่อในเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยนั้น ดังจะเห็นได้จากการที่ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ในแต่ละชุมชนต่างก็จัดประเพณีบุญเทศน์มหาชาติที่วัดซึ่งตั้งอยู่ใกล้ชุมชนที่ตนอยู่อาศัย มีการร่วมบริจาคเงินถวายกัณฑ์เทศน์ เตรียมอาหารคาวหวานไปร่วมทำบุญที่วัด สมาทานศีล เจริญจิตภาวนา แผ่เมตตา และร่วมฟังเทศน์มหาชาติ ๑๓ กัณฑ์ ในด้านครอบครัวต่างก็เตรียมอาหาร เช่น ขนมจีน ข้าวต้มมัด ข้าวเหนียวป้อน เพื่อต้อนรับญาติมิตรผู้มาเยือนเพื่อร่วมทำบุญด้วย^{๒๑} ทำให้สังคม มีความรัก ความสามัคคี เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่กัน คนในชุมชนจะเกิดความสามัคคีกันร่วมแรงร่วมใจ บริจาคทรัพย์สินจัดประเพณีบุญมหาชาติ คนต่างชุมชนก็ไปร่วมงานบุญ เพื่อทำ

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระราชพรหมจริยคุณ (อุทธีร์), ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณสรานุกิจ (นรินทร์ นรินทร์), เจ้าคณะอำเภอเมืองร้อยเอ็ด,เจ้าอาวาสวัดสระทอง, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระครูกิตติคุณวัฒน์ (สมพร กิตติโสภณ), ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

ทาน รักษาศีล เจริญจิตภาวนา รับประทานอาหารหวานคาว จนเกิดความสนิทสนมกันเป็นอย่างดีซึ่งสามารถทำให้ผู้มีความเชื่อในเรื่องดังกล่าว ไม่ประมาทในการทำความดี เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนไปเกิดในโลกพระศรีอริยเมตไตรย จึงกล่าวได้ว่า โลกพระศรีอริยเมตไตรยเป็นโลกแห่งความสมบูรณ์ทุก ๆ ด้าน^{๒๒}

ชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จะร่วมกันสืบสานประเพณีบุญมหาชาติ ทั้งที่จัดในวัดของแต่ละชุมชน และจัดโดยภาครัฐ หน่วยงานราชการต่าง ๆ ภาคเอกชนและคณะสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ด ร่วมกันจัดในต้นเดือนมีนาคมของทุกปี ซึ่งทำให้เกิดความสามัคคีอนุรักษส่งเสริมประเพณีที่สำคัญให้เป็นมรดกของชาติสืบต่อไป ทำให้จิตใจมีความชุ่มชื้นปิติในบุญกุศลที่ทำไว้^{๒๓} ชาวพุทธในแต่ละชุมชนในเขตเทศบาล สามัคคีร่วมกันในการเตรียมการเพื่อจัดประเพณีบุญผะเหวดฟังเทศน์มหาชาติ มีการจัดภัณฑ์เทศน์ กัณฑ์หลอน และภัณฑ์จอบ เพื่อนำไปถวายพระในวัด คนในสังคมส่วนใหญ่ ก็ตั้งใจทำดีเพื่อความสุขของตนและครอบครัว รวมถึงการอนุรักษประเพณีบุญมหาชาติให้เป็นมรดกวัฒนธรรมประเพณีของชาติ บางคนปรารถนาจะได้พบพระศรีอริยเมตไตรยในอนาคต^{๒๔} ซึ่งเป็นสังคมแห่งความรัก ความสามัคคี เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ชาวพุทธสามารถประยุกต์ใช้กับตนเองด้วยการปฏิบัติตามหลัก ศีล สมาธิ ปัญญา จะทำให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุขโดยทั่วหน้า^{๒๕} ด้านสังคมชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ต่างก็มีความสามัคคีร่วมกันเสียสละกำลังกาย ใจ และทรัพย์ เพื่อให้งานสำเร็จตามจุดประสงค์ เป็นการอนุรักษส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติ ทำให้เกิดความปลื้มปิติในบุญมหาชาติโดยทั่วกัน^{๒๖} คนในชุมชนจะเกิดความสามัคคีกันร่วมแรงร่วมใจ บริจาคทรัพย์สนับสนุนประเพณีบุญมหาชาติ คนต่างชุมชนก็ไปร่วมงานบุญ เพื่อทำทาน รักษาศีล เจริญจิตภาวนา รับประทานอาหารหวานคาว จนเกิดความสนิทสนมกันเป็นอย่างดีซึ่งสามารถทำให้ผู้มีความเชื่อในเรื่องดังกล่าว ไม่ประมาทในการทำความดี เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนไปเกิดในโลกพระศรี

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระครูสุตพัฒน์โชติ (เดิม สารเมธี), ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติเจติยาภิบาล (สมพร อธิปัญญา), ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติวัฒน์โชติ (สุภีร์ กิตติปัญญา), ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

^{๒๕} สัมภาษณ์ มนัส จันทรจารย์, นาวาอากาศโท, ข้าราชการบำนาญ, ไวยาวัจกร วัดบึงพระลานชัย, ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูจันทสโรจาร (จันทสโร), ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

อริยมะตไทรย จึงกล่าวได้ว่า โลกพระศรีอริยมะตไทรยเป็นโลกแห่งความสมบูรณ์ทุก ๆ ด้าน^{๒๗}

จะเห็นว่าการประเพณีบุญมหาชาติ (บุญผะเหวด) สร้างความสามัคคีกลมเกลียวให้เกิดขึ้นแก่สังคมชุมชน และเป็นการสืบสานประเพณีบุญมหาชาติให้เป็นมรดกวัฒนธรรมของชาติสืบต่อไป เมื่อคนในชุมชนมีความสามัคคียึดมั่นในหลักทาน ศีล ภาวนา โดยตั้งความหวังอยากไปเกิดในศาสนาพระศรีอริยมะตไทรย ก็จะทำแต่ความดี ปัญหาสังคมก็ลดน้อยลงจึงเกิดผลดีทั้งแก่ตนเองและสังคม

๔.๑.๔ ด้านจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม

ด้านจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม จะมีภาพวาด หรือ ภาพปั้นเกี่ยวกับโลกยุคพระศรีอริยมะตไทรย ประดับ หรือตั้งอยู่ในอุโบสถ วิหาร การเปรียญ เช่น ภาพพระศรีอริยมะตไทรย, ภาพผู้คนในยุคหนึ่ง, ภาพการบูชาพระธาตุเกตุแก้วจุฬามณี เพื่อจะได้พบพระศรีอริยมะตไทรยในอนาคต^{๒๘} ในแต่ละวัดจะมีภาพวาดแสดงการพบปะสนทนากันระหว่างพระมาลัยเถระกับพระศรีอริยมะตไทรย ภาพพระธาตุเกตุแก้วจุฬามณี ซึ่งเป็นเจดีย์บรรจุเศียรพระพุทธรูปเจ้า หากใครมีบุญได้สักการะบูชาก็จะได้ไปเกิดในยุคโลกพระศรีอริยมะตไทรย นอกนั้นเป็นภาพผู้คนในยุคพระศรีอริยมะตไทรย ซึ่งมีต้นไม้กลีบพฤษภหากใครประสงค์สิ่งใดก็หาได้จากต้นกลีบพฤษภ แสดงถึงความเจริญความอุดมสมบูรณ์ของโลกยุคพระศรีอริยมะตไทรย จากความเชื่อดังกล่าว ทำให้คนในสังคมให้ความร่วมมือร่วมใจบริจาคทรัพย์ เพื่อรักษาประเพณีบุญมหาชาติสืบต่อประเพณีให้เป็นมรดกของชาติสืบต่อตราบนานเท่านาน^{๒๙}

ส่วนภาพวาดของสังคมยุคพระศรีอริยมะตไทรย เห็นอยู่เกือบทุกวัดมีภาพผู้คนสมัยนั้น แสดงไว้ตามวิหาร ศาลาการเปรียญ ส่วนใหญ่แต่ละวัดจะมีภาพที่จิตรกรวาดไว้ เช่น เวสสันดรชาดก จะมีภาพการนั่งสนทนาธรรมระหว่างพระมาลัยเถระกับพระศรีอริยมะตไทรย ภาพการบูชาพระธาตุเกตุแก้วจุฬามณี ภาพผู้คนในยุคพระศรีอริยมะตไทรยกำลังใช้ไม้สอยต้นกลีบพฤษภ เมื่อต้องการสิ่งใด ภาพเหล่านี้มีอิทธิพลต่อความ

^{๒๗} สัมภาษณ์ เสรีจ จันทรศรี, ปราชญ์ท้องถิ่น / ข้าราชการบำนาญ, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระราชพรหมจริยคุณ (อุทธีร์), ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระครูกิตติคุณวัฒน์ (สมพร กิตติโสภโณ), ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

เชื่อของชาวพุทธในอดีตมาก^{๓๐} ถ้าไปวัดแทบทุกวัดจะเห็นภาพวาดเกี่ยวกับโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย แขนงอยู่ตามผนังศาลาการเปรียญ หรือ ภาพวาดพระศรีอริยเมตไตรยสนทนาศรรคมกับพระมาลัยเถระ บางแห่งมีภาพปูนปั้นพระเจ้า ๕ พระองค์ ทำให้ผู้ชมเกิดจินตนาการถึงโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย^{๓๑}

และภาพเกี่ยวกับพระเวสสันดร ๑๓ กัณฑ์ ซึ่งในภาพตอนมาลัยหมื่นมาลัยแสนจะสื่อถึงภาพพระศรีอริยเมตไตรย ผู้คนในยุคนี้มีความสุขสบาย มีความอุดมสมบูรณ์ ปราศจากสิ่งใดก็สำเร็จดังหวัง^{๓๒} วัด ส่วนใหญ่จะมีภาพเกี่ยวกับพระศรีอริยเมตไตรย อาจเป็นภาพวาดที่จิตรกรวาดไว้ตามฝาผนังศาลาการเปรียญ อุโบสถ หรือเป็นภาพใส่กรอบแขวนไว้ศาลาการเปรียญ บางวัดจะมีภาพปูนปั้นพระเจ้า ๕ พระองค์ ภาพพระมาลัยเถระสนทนาศรรคมกับพระศรีอริยเมตไตรย ภาพผู้คนในยุคนี้ เพื่อแนะให้ผู้ชมได้ทำความดี เพื่อมีโอกาสไปเกิดในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยนั่นเอง^{๓๓} ในวัดจะมีภาพมีจิตรกรวาดเรื่องเกี่ยวกับโลกพระศรีอริยเมตไตรยแขวนไว้ที่ฝาผนังศาลาการเปรียญ บางวัดก็เป็นภาพวาดลงผนังอุโบสถ วิหารการเปรียญที่ทำด้วยปูน บางแห่งก็เป็นภาพปูนปั้นพระเจ้า ๕ พระองค์ ๑ ใน ๕ เป็นภาพพระศรีอริยเมตไตรย เพื่อให้คนได้สักการบูชา และเป็นสื่อให้คนชมได้เกิดกุศลในการทำดี^{๓๔}

๔.๑.๕ ด้านจิตใจ

ความเชื่อในเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย ทำให้นำไปสู่การปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน ด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญจิตภาวนา และเมื่อมีประเพณีบุญมหาชาติ ต่างก็ร่วมกิจกรรมงานบุญมีการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ฟังเทศน์พระเวสสันดรครบ ๑๓ กัณฑ์ จบในวันเดียว โดยเชื่อว่าจะมีโอกาสได้พบพระศรีอริยเมตไตรย กลุ่มชาวพุทธผู้เชื่อในเรื่องนี้ ต่างพากันประพฤติปฏิบัติตามความเชื่อ เพื่อสร้างบุญบารมี ได้รับความสุข ในการฟังเทศน์มหาชาติก็มีทั้งต้องการพบพระศรีอริยเมตไตรย ความสุขในชีวิต และทำตามประเพณี ส่วนการสวดมนต์แผ่เมตตาาก็เพื่อให้เกิดความสงบสุข มีสติไม่

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระครูสุตพัฒน์โชติ (เดิม สารเมธี), ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

^{๓๑} สัมภาษณ์ แสงชาติ อินทร์ตัน, ไวยาวัจกร วัดราษฎร์ศิริ, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติเจติยาภิบาล (สมพร อธิบุญโญ), ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๓๓} สัมภาษณ์ ประพจน์ เวียงสงค์, จ.ส.อ., ไวยาวัจกร วัดสระแก้ว, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

^{๓๔} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติพัฒน์โชติ (สุกักร์ กิตติบุญโญ), ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

ประมาทอยู่เสมอ^{๓๕} ทางด้านจิตใจ ก็พยายามทำความดี ตั้งใจประพฤติปฏิบัติ มีความเคารพ อ่อนน้อมถ่อมตน มีเมตตา กรุณาต่อสัตว์ และเพื่อนมนุษย์ และถ้าทุกคนรักษาศีลให้ได้มากที่สุดสังคมก็จะเกิดความสงบสุขอย่างแน่นอน^{๓๖}

ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด นั้น เห็นว่า โลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยมีอยู่จริง ซึ่งประชาชนในยุคนี้จะมีความสะดวกสบายทุกอย่าง ไม่มีโรคภัย รูปร่างสมส่วน สวยงาม ผู้คนมีความรักสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ตั้งอยู่ในศีลธรรม ผลดีในการเชื่อเรื่องดังกล่าวทำให้ผู้เชื่อต่างก็ดำเนินชีวิตอยู่ใน ทาน ศีล ภาวนา เพื่อให้ตนได้มีโอกาสไปเกิดในยุคพระศรีอริยเมตไตรย จากความเชื่อในเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย ของพุทธศาสนิกชนจะนำไปสู่การปฏิบัติด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เพื่อสร้างบุญบารมีทำให้ได้รับความสุข นอกนั้นก็มีการฟังเทศน์มหาชาติ ๑๓ กัณฑ์ ในอดีตคนมีศรัทธาจะฟังเทศน์มหาชาติให้จบในวันเดียว เพื่อให้ความปรารถนาของตนบรรลุผลที่จะได้ไปพบพระศรีอริยเมตไตรยในอนาคต^{๓๗}

ความเชื่อของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อพระศรีอริยเมตไตรย ของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด นำให้ทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ถ้ามีประเพณีบุญมหาชาติก็จะไปฟังเทศน์ บริจาคเงินบูชาภัณฑ์เทศน์ ตระเตรียมข้าวปลาอาหาร ขนมหวานคาว เพื่อไปทำบุญที่วัดและต้อนรับญาติมิตรผู้มาเยือน การปฏิบัติดังกล่าวก็เพื่อให้สอดคล้องกับบุญกิริยาวัตถุ ๓ ได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา เป็นการสืบต่อประเพณีให้เป็นมรดกของชาติ มีผู้เฒ่าผู้แก่เป็นจำนวนมาก เชื่อว่าหากร่วมทำบุญประเพณีมหาชาติ ก็จะมีโอกาสได้ไปเกิดในศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย^{๓๘}

ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ผู้ที่มีความเชื่อต่อพระศรีอริยเมตไตรยต่างก็ดำเนินชีวิตในสอดคล้องกับหลักบุญกิริยาวัตถุ ๓ คือ การทำบุญ ๓ อย่าง ได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา ในโอกาสพิเศษ เช่น บุญมหาชาติ แต่ละชุมชนจะจัดประเพณีบุญมหาชาติในวัดประจำชุมชน โอกาสนี้ต่างคนต่างร่วมแรงร่วมกาย แรงสติปัญญาและแรงทรัพย์เพื่อเพิ่มพูนกุศลพิเศษ เช่น การฟังเทศน์มหาชาติ การบริจาคปัจจัยเพื่อบูชาภัณฑ์เทศน์ การ

^{๓๕} สัมภาษณ์ พระราชพรหมจริยคุณ (อุทธีร์), ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๓๖} สัมภาษณ์ พระครูสันติปัญญาคุณ (ดิฏขปัญโญ), ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระครูกิตติคุณวัฒน์ (สมพร กิตติโสภโณ), ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

^{๓๘} สัมภาษณ์ พระครูสุตพัฒน์โชติ (เต็ม สารเมธี), ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

ถวายทาน จตุมุงหมายเพื่อความสุขของตนและครอบครัว รวมถึงปรารถนาไปเกิดในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยด้วย^{๓๙}

ความเห็นทั่วไปในเรื่องโลกพระศรีอริยเมตไตรยนั้น ปัจจุบันเด็กและเยาวชนยังไม่รู้ไม่เข้าใจสาระสำคัญของประเพณีบุญผะเหวดเทศน์มหาชาติเท่าที่ควร จะเน้นด้านความสนุก คณะสงฆ์และองค์กรทั้งภาครัฐ/เอกชน ควรรณรงค์ให้เกิดการเรียนรู้และเห็นคุณค่าในประเพณีดังกล่าวอย่างจริงจัง^{๔๐} คงจะเป็นการพูดเชิงธรรมาภิวัตน์เปรียบเทียบให้เห็นโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยว่า เป็นโลกแห่งความอุดมสมบูรณ์พูนสุข เพื่อให้เห็นว่าโลกอาจเกิดยุคมิลลennium คนเสื่อมจากศีลธรรมจะเกิดบรรพชาพาฝัน ปราบปรามทางธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ไฟบรล้วยกลป้างโลก แผ่นดินถล่ม ซึ่งเริ่มจะเป็นจริงในยุคนี้^{๔๑}

ถ้าเราเชื่อการเวียนว่ายตายเกิดของปุณฺณชนก็ต้องเชื่อใน โลกพระศรีอริยเมตไตรย ว่า เป็นโลกที่จะมีจริงในอนาคต ผู้คนในยุคนี้จะมีศีลธรรม ดำรงชีวิตด้วยระเบียบวินัย มีสุขภาพดี รูปร่างหน้าตาสวยงามโดยทั่วกัน มีความเป็นอยู่ที่มีแต่ความรักสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งผู้ที่เชื่อในเรื่องดังกล่าวจะปฏิบัติตนอยู่ในบุญกิริยาวัตถุ ๓ ได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา ทั้งนี้เพื่อให้ชีวิตมีความสุขและมีโอกาสได้พบพระศรีอริยเมตไตรยในอนาคต โดยเฉพาะจะพึงเทศน์ประเพณีบุญมหาชาติที่วัดในแต่ละชุมชนจัดขึ้น เชื่อว่าจะเป็นเหตุให้ไปเกิดในยุคพระศรีอริยเมตไตรย ความเชื่อในเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยเป็นโลกที่สมบูรณ์แบบ ทั้งด้านศีลธรรม อาหารทิพย์ที่บริโภคนั้น เป็นอยู่ของคนสมัยนั้นจึงไม่มีปัญหาใด ๆ^{๔๒}

โลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย เชื่อว่ามีจริง รวมทั้งเชื่อในด้านสุขภาพอนามัยของคนในยุคนี้ว่า มีสุขภาพดีแข็งแรง มีสัดส่วนสวยงามเหมือนกันหมด ความเป็นอยู่ของคนในสังคมยุคพระศรีอริยเมตไตรย มีความรักสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักษาศีล ซึ่งผลดีในการเชื่อเรื่องดังกล่าว ทำให้คนมีความหวังอยากไปเกิดในภพภูมิที่ดีกว่าเดิม จึงต้องให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ในโอกาสประเพณีบุญมหาชาติกลุ่มชาวพุทธผู้มีความ

^{๓๙} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติวัฒน์โชติ (สุภีร์ กิตติปัญญา), ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติวัฒน์โชติ (สุภีร์ กิตติปัญญา), ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติเจติยาภิบาล (สมพร อธิปัญญา), ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๔๒} สัมภาษณ์ พระครูจันทลีลาจารย์ (จันทลีลา), ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

เชื่อจึงเข้าวัด ถวายทาน ฟังเทศน์มหาชาติเสมอ ความเชื่อของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อพระศรีอริยเมตไตรย จะนำไปสู่การให้ทาน รักษาศีลอุโบสถ เจริญภาวนา รวมถึงฟังเทศน์มหาชาติ ทั้งนี้ก็เพราะเชื่อว่าชาติหน้าจะดีกว่านี้ และเป็นเหตุให้ได้พบพระศรีอริยเมตไตรย ชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด แต่ละชุมชนจะมีวัดเป็นศูนย์กลางในการร่วมกิจกรรมทางศาสนาตาม ยี่ต ๑๒ ของชาวอีสาน^{๔๓}

อิทธิพลเรื่องโลกพระศรีอริยเมตไตรยที่มีต่อสังคมชาวพุทธสามารถแบ่งออกเป็นหลายด้าน ได้แก่ ด้านบุคคล ผู้ที่มีความเชื่อเรื่องโลกพระศรีอริยเมตไตรย จะบำเพ็ญกุศลตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ๓ ได้แก่ ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา และร่วมฟังเทศน์มหาชาติประจำปี ด้านครอบครัว ชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เมื่อมีงานบุญมหาชาติต่างก็ตระเตรียม ข้าวของ เงินทอง เพื่อบริจาคร่วมทำบุญทั้งเลี้ยงแขก ได้แก่ญาติมิตร ผู้มาเยือน เป็นการเพิ่มพูนความรัก ความสามัคคีของคนในชุมชน และต่างชุมชน^{๔๔} ความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับโลกพระศรีอริยเมตไตรย ผู้ที่เชื่อจะทำให้พยายามทำความดี ด้วยการให้ทาน รักษาศีล เพราะมีเป้าหมายคือหวังที่จะมีโอกาสไปเกิดในโลกพระศรีอริยเมตไตรย ซึ่งจะส่งผลดีต่อสังคมในยุคปัจจุบันอย่างแน่นอน^{๔๕}

โลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย เชื่อว่า มีจริง มีความสะดวกสบายทุกอย่าง ผู้คนในยุคนั้นมีรูปร่างสมส่วน สวยงาม เหมือนกันหมด ในด้านการเป็นอยู่ก็จะมีแต่ความสุข เพราะช่วยเหลือเอื้อเฟื้อกัน คนมีศีลธรรม มีระเบียบวินัย ซึ่งผลจากความเชื่อในเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย จะทำให้ชาวพุทธไทยได้เตรียมการถ้าหากยังไม่บรรลุนิพพานในศาสนาพุทธพระโคตม ก็จะสมทานศีล เจริญภาวนา แผ่เมตตาจิต โดยยึดหลักทาน ศีล ภาวนา รวมถึงการเข้าร่วมประเพณีบุญมหาชาติเพื่อฟังเทศน์มหาชาติ ให้ครบทั้ง ๑๓ กัณฑ์ ภายใน ๑ วัน ตามคติความเชื่อว่าจะทำให้ได้ไปเกิดพบศาสนาพระศรีอริยเมตไตรยในอนาคตกาล^{๔๖}

^{๔๓} สัมภาษณ์ สุคนธ์ ลียะวณิช, อดีตผู้จัดการธนาคารกรุงไทย สาขาร้อยเอ็ด, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

^{๔๔} สัมภาษณ์ สุวดี สีเลนวัตร, รศ., ปรากฏท้องถิ่น, ข้าราชการบำนาญ, คณะกรรมการวัดบึงพระลานชัย, ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๔๕} สัมภาษณ์ สุคนธ์ ลียะวณิช, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

^{๔๖} สัมภาษณ์ จำเนียร พันธุ์ทวี, ปรากฏท้องถิ่น, ข้าราชการบำนาญ, ไวยาวัจกรวัดเหนือ, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

ความเชื่อของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อพระศรีอริยเมตไตรย เชื่อว่า มีจริง เพราะว่าเคยได้รับฟังมาจากบรรพบุรุษทั้งยังได้อ่านในหนังสือพระมาลัย สังคมในยุคสมัยนั้นจะมีแต่ความสุขสะดวกสบาย เมื่อมีความเชื่อแล้วก็เกิดศรัทธาทำให้ทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ถ้ามีประเพณีบุญมหาชาติก็จะไปฟังเทศน์ บริจาคเงินบูชาภัณฑ์เทศน์ เตรียมข้าวปลาอาหาร ขนมหวานคาว เพื่อไปทำบุญที่วัดและต้อนรับญาติมิตรผู้มาเยือน การปฏิบัติดังกล่าวก็เพื่อให้สอดคล้องกับบุญกิริยาวัตถุ ๓ ได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา เป็นการสืบต่อประเพณีให้เป็นมรดกของชาติ มีผู้เฒ่าผู้แก่เป็นจำนวนมาก เชื่อว่าหากร่วมทำบุญประเพณีมหาชาติ ก็จะมีโอกาสได้ไปเกิดในศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย^{๔๗}

ความเชื่อเกี่ยวกับโลกพระศรีอริยเมตไตรย เห็นว่า มีจริง สังคมในยุคนี้มีความสุขสบาย มีความสุข สัมคติกกัน เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่กันและกัน ผู้คนมีศีลธรรม มีระเบียบวินัย มีรูปร่างสมส่วนสวยงาม เหมือนกันหมด ด้านการประพฤติปฏิบัติ เชื่อว่าการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา และการเจริญพรหมวิหารธรรมนั้น เพื่อความสุข ความสงบ มีสติไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต และการฟังเทศน์มหาชาติเป็นการปฏิบัติตามประเพณีวัฒนธรรม^{๔๘}

อิทธิพลเกี่ยวกับโลกพระศรีอริยเมตไตรย ส่งผลทางด้านบุคคล การได้ฟังเทศน์มหาชาติก็เพื่อได้พบพระศรีอาริย์ในอนาคต ด้านครอบครัว ช่วยกันบำเพ็ญประโยชน์อุทิศตนต่อสังคมชุมชน การร่วมกันทำบุญประเพณีมหาชาติก็เกิดความรักความสามัคคี ปลูกฝังการทำความดี ละเว้นความชั่วทั้งปวง เพราะโลกพระศรีอาริย์เป็นยุคของคนมีศีลธรรม ไม่ล่วงละเมิดศีล ผู้คนมีความรักเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ด้านจิตรกรรม เห็นอยู่ตาม วิหาร ศาลาการเปรียญ จิตรกรวาดไว้ให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกศรัทธาเตือนใจที่จะทำความดี ละความชั่ว เพื่อให้ไปพบพระโลกพระศรีอริยเมตไตรยในอนาคตกาล^{๔๙}

^{๔๗} สัมภาษณ์ ประจัญ จันเติบ,ดร., ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

^{๔๘} สัมภาษณ์ ไพโรจน์ วรรณสุทธิ์, ไวยาวัจกร วัดบูรพาภิราม พระอารามหลวง / ผู้ใหญ่บ้าน, ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๔๙} สัมภาษณ์ ประสิทธิ์ นาริคำ, ปราชญ์ท้องถิ่น, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

โลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย เชื่อว่า มีจริง เป็นสังคมที่มีความสะดวกสบายทุกอย่าง ผู้คนในยุคนั้นมีรูปร่างสมส่วน สวยงาม ด้านการเป็นอยู่ก็จะมีแต่ความสุข ไม่มี ความทุกข์ มีความรัก ความสามัคคีกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกัน คนมีศีลธรรม มีระเบียบ วินัย ซึ่งผลจากความเชื่อในเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย จะทำให้ชาวพุทธไทยใน เขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดได้เตรียมการสร้างบุญบารมีให้กับตัวเอง ก็จะสมათานศีล เจริญ ภาวนา แผ่เมตตาจิต โดยยึดหลักทาน ศีล ภาวนา รวมถึงการเข้าร่วมประเพณีบุญ มหาชาติเพื่อพึ่งเทศน์มหาชาติ ให้ครบทั้ง ๑๓ กัณฑ์ ภายในวันเดียว ตามคติความเชื่อว่าจะทำให้ได้ไปเกิดพบศาสนาพระศรีอริยเมตไตรยในอนาคตกาล^{๕๐}

ความเชื่อเกี่ยวกับโลกพระศรีอริยเมตไตรย เชื่อว่า มีจริง เป็นโลกในอุดมคติ เป็นสังคมอุดมสุข สมบูรณ์ ตามหลักพระพุทธศาสนา สังคมในยุคนี้มีความสะดวกสบาย มีความสุข สามัคคีกัน เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่กันและกัน ผู้คนมีศีลธรรม มีระเบียบวินัย มีรูปร่าง สมส่วนสวยงาม เหมือนกันหมด ด้านการประพฤติปฏิบัติ เชื่อว่าการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา และการเจริญพรหมวิหารธรรมนั้น เพื่อความสุข ความสงบ มีสติไม่ประมาท ในการดำเนินชีวิต และการพึ่งเทศน์มหาชาติเป็นการปฏิบัติตามประเพณีวัฒนธรรม^{๕๑}

โลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย เชื่อว่า มีจริง สังคมมีความสะดวกสบายทุกอย่าง ผู้คนในยุคนี้มีรูปร่างสมส่วน สวยงาม เหมือนกันหมด การเป็นอยู่ก็จะมีแต่ความสุข อยากได้อะไรก็ได้หมดไปสอยเอาที่ต้นไม้นี้เรียกว่า กัลปพฤกษ์ สังคมอยู่สุขสบายเพราะ ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกัน คนมีศีลธรรม มีระเบียบวินัย ซึ่งผลจากความเชื่อใน เรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย จะทำให้ได้เตรียมการสร้างกุศล บุญบารมี ต่างก็จะ สมათานศีล เจริญภาวนา แผ่เมตตาจิต โดยยึดหลักทาน ศีล ภาวนา รวมถึงการเข้าร่วม ประเพณีบุญมหาชาติเพื่อพึ่งเทศน์มหาชาติ ให้ครบทั้ง ๑๓ กัณฑ์ ภายใน ๑ วัน ตามคติ ความเชื่อว่าจะทำให้ได้ไปเกิดพบศาสนาพระศรีอริยเมตไตรยในอนาคตกาล^{๕๒}

ความเชื่อเรื่องโลกพระศรีอริยเมตไตรย ไม่เชื่อว่าจะมีจริง แต่อาจจะเป็นไปได้ ผลของการไม่เชื่อนั้นทำให้ไม่รู้วิธีปฏิบัติในการทำความดี เช่น การให้ทาน รักษาศีล

^{๕๐} สัมภาษณ์ วรชาติ คำสาสดี, รับจ้าง, ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๕๑} สัมภาษณ์ สมบัติ เจนสระอุ, พนักงานของรัฐ / นักวิชาการการศึกษา ร.ร.ปริยัติธรรม กลุ่ม ๑๐, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

^{๕๒} สัมภาษณ์ สุทธิศักดิ์ ผ่องสูงเนิน, อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ห้องเรียนร้อยเอ็ด, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

เจริญภาวนา ก็ทำไปเพราะต้องการความสุขต่อตนเอง และครอบครัวนั้น ประเพณีบุญมหาชาติ เช่น ร่วมกิจกรรมการฟังเทศน์มหาชาติ เพื่อให้มีความสุข และทำตามประเพณีที่บรรพบุรุษปฏิบัติมาเท่านั้นเอง^{๕๓} เรื่องโลกพระศรีอริยเมตไตรย ไม่เชื่อว่ามีจริง ผลของการไม่เชื่อนั้นทำให้ไม่รู้วิธีปฏิบัติ เช่น การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา และการฟังเทศน์มหาชาติ ไม่มีเวลาปฏิบัติด้วย แต่ก็ทำไปเพราะต้องการทำบุญ มีความสุขต่อตนเอง และครอบครัว ประเพณีบุญมหาชาติ เช่น ร่วมกิจกรรมการฟังเทศน์มหาชาติ เพื่อให้มีความสุข และทำตามประเพณีที่บรรพบุรุษปฏิบัติมาเท่านั้นเอง^{๕๔}

เรื่องโลกพระศรีอริยเมตไตรยนั้น ไม่ทราบ และทำให้ไม่รู้วิธีปฏิบัติ สังคมในยุคนี้รู้จากบรรพบุรุษมาว่า มีความสะดวกสบายทุกอย่าง ส่วนการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา และการฟังเทศน์มหาชาติ ก็ทำไปเพราะต้องการทำบุญกุศล ให้เกิดมีความสุขต่อตนเอง และครอบครัว งานประเพณีบุญมหาชาติ ได้ร่วมกิจกรรมการฟังเทศน์มหาชาติ และรับเป็นเจ้าภาพภัณฑ์หลอนในงานบุญประเพณีเวสสันดรชาดก ที่วัดกลางมิ่งเมือง พระอารามหลวงทุกปี เพื่อให้มีความสุข และทำตามประเพณีที่บรรพบุรุษประพฤติปฏิบัติมานั้นเอง^{๕๕}

๔.๒ สรุป

ความคาดหวังผลแห่งความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย เป็นการสะท้อนถึงพฤติกรรมในการทำบุญของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ในด้านบุคคล เพราะเกิดจากความคิดที่ว่าจะได้ไปเกิดในศาสนาของพระศรีอริยเมตไตรย จึงเกิดความศรัทธาและความเชื่อว่าคนเราเมื่อได้ทำบุญ ให้ทาน รักษาศีล เจริญจิตภาวนา และฟังเทศน์มหาชาติ ๑๓ กัณฑ์จบในวันเดียว แล้วจะได้มีโอกาสไปพบกับโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยในอนาคต ด้านครอบครัว จะช่วยกันบำเพ็ญประโยชน์อุทิศตนต่อสังคมชุมชน ด้านสังคมและวัฒนธรรม ทำให้เกิดวิถีชีวิตของคนไทยที่เป็นคนใจบุญ และไม่ประมาทในชีวิต มีความรักสามัคคี เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่กัน จนเกิดเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระศรีอริยเมตไตรย เช่น ประเพณีเทศน์มหาชาติ (บุญผะเหวด) จะมีการจัดงานอย่างยิ่งใหญ่ขึ้นที่บริเวณบึงพลาญชัยในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ดเป็น

^{๕๓} สัมภาษณ์ ลำไย จงเจริญ, ลูกจ้าง ร.ร.ปริยัติธรรม กลุ่ม ๑๐, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๕๔} สัมภาษณ์ นภาพร รจพจน์, ลูกจ้าง, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๕๕} สัมภาษณ์ ขนิษฐา นาสุข, ภัชราชการ, ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

ประจำในวันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ ต้นเดือนมีนาคมของทุกปี กล่าวว่าผู้ใดฟังเทศน์มหาชาติ จบในวันเดียวจะได้ไปเกิดในศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย นอกจากนี้ ในด้านจิตรกรรม ประติมากรรม จิตรกรจะวาดภาพพระศรีอริยเมตไตรย ผู้คนในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย ภาพพระธาตุเกตุดำจุฬามณี ตามฝาผนังอุโบสถ หรือ แขนงภาพดังกล่าวไว้ที่วิหาร ศาลาการเปรียญ บางแห่งมีการปั้นภาพด้วยปูน เพื่อแสดงให้เห็นโลกในยุคดังกล่าว ซึ่งเป็นการกระตุ้นเตือนใจให้ทำความดี หากต้องการไปเกิดในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยในอนาคตกาล

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา เรื่อง “ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย ของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องพระศรีอริยเมตไตรยในพระพุทธศาสนาเถรวาท ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยที่ปรากฏในคัมภีร์ตำราต่างๆ ของชาวพุทธไทย และทัศนะของปราชญ์พุทธและนักวิชาการศาสนา และความคาดหวังผลแห่งความเชื่อในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการสังเคราะห์ตำรา เอกสาร และการสัมภาษณ์ปราชญ์พุทธ นักวิชาการศาสนา และชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

๑) พระศรีอริยเมตไตรย มีประวัติความเป็นมาก่อนที่จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต ได้เกิดเป็นบรมกษัตริย์ พระนามว่า พระเจ้าสังขจักรโพธิสัตว์ ได้พบกับสามเณร แล้วถามถึงพระรัตนตรัย อันมีพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ได้ยินแล้วเกิดปีติอย่างแรงกล้าจนสลบไป เมื่อฟื้นขึ้นมาได้สละราชสมบัติให้แก่สามเณร และได้ถามถึงหนทางเพื่อที่จะได้เฝ้าพระสิริมิตรพุทธเจ้า พระองค์เดินทางเป็นระยะไกลได้รับความลำบากแสนสาหัส จนพระผู้มีพระภาคสิริมิตรพุทธเจ้า แปลงกายเป็นสารถีพ้อคำมารับไป ระหว่างทางพระอินทร์กับนางสุชาดาได้นำอาหารทิพย์มาถวาย เมื่อเดินทางมาถึงบุพพาราม พระเจ้าสังขจักรโพธิสัตว์ ได้ฟังธรรมจากพระผู้มีพระภาคสิริมิตรพุทธเจ้า แล้วได้ฟังธรรมเพียงเรื่องพระนิพพานได้บทเดียว พระเจ้าสังขจักรโพธิสัตว์ ได้ตัดพระเศียรถวายเป็นพุทธบูชา และปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาล

ในยุคที่พระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันยังมีพระชนม์ชีพอยู่ ได้ตรัสไว้ว่า ที่กรุงกบิลพัสดุ์ พระนางมหาปราชบาติโคตมิ ได้คิดที่จะทำจิวรเพื่อถวายพระพุทธเจ้า ใช้ความอุตสาหะเป็นอย่างมากจนได้ผ้าไตรจิวรเนื้อดีที่สุด ครั้งนั้นอชิตภิกษุเป็นภิกษุบวชใหม่ ตอนที่พระนางมหาปราชบาติโคตมิได้ถวายจิวรแด่พระพุทธเจ้า แต่พระพุทธองค์ปฏิเสธ พระนางจึงเสียใจอย่างมาก พระพุทธองค์จึงแสดงปาฏิหาริย์โดยการโยนบาตรของ

พระองค์ให้หายไปในอากาศ แล้วให้พระอัครสาวกจนถึงพระอสีตสาวกก็ไม่มีรูปไหนหาพบได้ พระพุทธองค์จึงทรงให้พระอชิตภิกษุไปนำบาตรมา พระอชิตภิกษุจึงตั้งสัจจอธิษฐานแล้วยื่นมือออกไปก็ได้อาตรมา ทำให้พระนางมหาปราชบดีโคตรมีเกิดความปีติมาก จากนั้นพระพุทธองค์จึงประกาศให้ทราบว่า อชิตภิกษุรูปนี้จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต พระนามว่า **พระศรีอริยเมตไตรย**

พระศรีอริยเมตไตรย พระโพธิสัตว์ผู้ที่จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ซึ่งกำลังบำเพ็ญบารมี ๑๐ คือ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี และปัญญาบารมี เป็นต้น เป็นบุตรแห่งอำมาตย์สุพรหมพราหมณ์กับนางสุพรหมวดีพราหมณี ผู้ได้รับพยากรณ์จากพระโคตมพระพุทธเจ้าพระองค์ปัจจุบัน ว่าต่อไปในอนาคตกาลจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่ง ซึ่งจะอุบัติขึ้นในภายหน้าหลังจากสิ้นศาสนาของพระสมณโคตม เป็นพระพุทธเจ้าองค์ที่ ๕ แห่งภัทรกัปนี้

๒) ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยที่ปรากฏในคัมภีร์ตำราต่างๆ ของชาวพุทธไทย และทัศนะของปราชญ์พุทธและนักวิชาการศาสนานั้น พอสรุปได้ว่า ผู้คนในโลกยุคนั้นจะมีแต่ความสุข ความสบาย ปราศจากกลียุคทุกข์ยากลำเค็ญ ไม่มีโจรขโมยผู้ร้ายฆ่าฟันแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกันเช่นปัจจุบันนี้ พื้นดินก็ราบเรียบปราศจากเสี้ยนหนาม ไม่มีรอยแตกแยกเป็นระแหง มีหญ้าแพรกเขียวขจีสูงพ้นพื้นดินเสมอกันเพียงนิ้ว ความสงบสุขสบายจะแผ่ไปทั่ว เนื่องจากผู้คนในสมัยนั้นเต็มไปด้วยกุศลสุจริต ทำแต่ความดี จะหาคนที่คิดชั่ว คิดทำบาปฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ล่อลวง ฉ้อฉล ฉกชิง วังจ้อง เอาทรัพย์สินเงินทองของผู้อื่นหามาได้แม้แต่คนเดียว เพราะทุกคนล้วนเป็นคนดีเหมือนกันหมด ไม่มีคนพาลสันดานหยาบ จนกระทั่งว่า ลงจากบ้านก็จำกันไม่ได้ว่า ใครเป็นใครเพราะมันดีเหมือนกันหมด สวยเหมือนกันหมด สุขภาพเหมือนกันหมด จนจำกันไม่ได้ ต่อเมื่อกลับเข้าสู่บ้านของตนแล้วจึงจำกันได้ เมื่อต้องการอะไรก็ได้หมด มีต้นไม้พิเศษเรียกว่า “กัลปพฤกษ์” อยู่ทุกทิศ ต้องการอะไรก็ไปสอยเอาที่ต้นไม้ต้นนั้น ทุกอย่างสะดวกสบาย แม้การคมนาคมก็กล่าวว่า น้ำในแม่น้ำไหลลงข้างหนึ่ง ไหลขึ้นข้างหนึ่ง เพื่อสะดวกแก่ผู้โดยสารเรือ ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ปราศจากโรคพยาธิ สรุปแล้วก็คือ ไม่มีความทุกข์

เรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย เป็นการสะท้อนถึงพฤติกรรมในการทำบุญของชาวพุทธไทยในหลายพื้นที่ทั้งภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้ของประเทศไทย เพราะเกิดจากความคิดที่ว่าจะได้ไปเกิดในศาสนาของพระศรีอริยเมตไตรย จึงเกิดความศรัทธาและความเชื่อว่าคนเราเมื่อได้ทำบุญ ให้ทาน รักษาศีล และเจริญจิตภาวนา แล้วจะได้มีโอกาสไปพบกับพระศรีอริยเมตไตรย จึงทำให้เกิดวิถีชีวิตของคนไทย

ที่เป็นคนใจบุญ และไม่ประมาทในชีวิต จนเกิดเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระศรีอริยเมตไตรยจำนวนมากด้วยกัน เช่น ประเพณีงานศพ มีการสวดพระมาลัย เนื้อหากล่าวถึงเหตุและผลของการทำดีชั่ว ถ้าทำดีก็จะได้ไปเกิดในศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย, ประเพณีเทศน์มหาชาติ มีการจัดงานเทศน์อยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย และกล่าวว่าผู้ใดฟังจบในวันเดียว จะได้ไปเกิดในศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย และประเพณีลอยกระทงได้กล่าวถึงที่เกี่ยวข้องกับพระศรีอริยเมตไตรย อยู่ในตำนานการลอยกระทง เพื่อบูชาท้าวพกาพรหม ซึ่งท่านได้เกิดเป็นมารดาของพระพุทธเจ้าทั้ง ๕ พระองค์ ซึ่งมีพระศรีอริยเมตไตรยร่วมอยู่ด้วย เป็นต้น นอกจากนี้ ในด้านจิตรกรรม ประติมากรรม จิตรกรได้วาดภาพพระศรีอริยเมตไตรย ผู้คนในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย ภาพพระธาตุเกตุแก้วจุฬามณี ตามฝาผนังอุโบสถ หรือ แขนงภาพดังกล่าวไว้ที่วิหาร ศาลาการเปรียญ บางแห่งมีการปั้นภาพด้วยปูน เพื่อแสดงให้เห็นให้ผู้ชมได้เห็นโลกในยุคดังกล่าว ซึ่งเป็นการกระตุ้นเตือนใจให้ทำความดี หากต้องการไปเกิดในโลกอุดมคติดังกล่าวแล้วนั้น

๓) ความคาดหวังผลแห่งความเชื่อในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

ด้านบุคคล ส่วนมากเห็นว่า มีจริง เป็นโลกในอุดมคติ โลกอุดมการณ์ มีความเป็นอยู่สะดวกสบาย ผู้คนในยุคนั้นมีรูปร่างสัณฐานสวยงามสมส่วนเหมือนกัน สังคมก็อยู่กันอย่างมีความสุข รักใคร่ปรองดอง สามัคคี รักษาศีล มีระเบียบวินัย ซึ่งผลของความเชื่อจะทำให้มีกำลังใจในการทำความดี เพื่อให้ตนเองได้ไปเกิดในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย จะเห็นได้จากการที่พุทธศาสนิกชนในเขตเทศบาลหรือนอกเขต ต่างก็ร่วมกิจกรรมในการบำเพ็ญทาน รักษาศีล เจริญภาวนา แผ่เมตตาให้สรรพสัตว์ สิ่งสำคัญคือ มีประเพณีการทำบุญเทศน์มหาชาติแทบทุกหมู่บ้านในจังหวัดร้อยเอ็ด หรือทั่วภาคอีสาน ต่างก็จัดประเพณีบุญมหาชาติ เปิดโอกาสให้ชาวพุทธได้ฟังเทศน์ ร่วมทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนา และฟังเทศน์มหาชาติ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ผู้มีจิตศรัทธาได้สะสมบุญบารมี มีโอกาสไปเกิดร่วมโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยในอนาคตนั่นเอง

ด้านครอบครัว ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยมีผลต่อครอบครัวของประชาชนชาวพุทธนั้น ผลดี ก็คือ ทำให้บุคคลผู้เชื่อในโลกพระศรีอริยเมตไตรย ต่างก็หมั่นให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ฟังเทศน์มหาชาติ และแผ่เมตตา ด้านครอบครัว ชาวพุทธในแต่ละชุมชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ต่างก็ร่วมกิจกรรมบุญในงานประเพณีบุญมหาชาติ โดยการเข้าวัด ตักบาตร ฟังเทศน์ ซึ่งอาจให้ตัวแทนของครอบครัวไปทำหน้าที่ตามความพร้อมหรือความเหมาะสม และเข้าร่วมกิจกรรมของทางเทศบาลเมือง

ร้อยเอ็ด จัดให้มี “กินข้าวปุ้น เอาบุญผะเหวด ฟังเทศน์มหาชาติ” จัดให้มีขึ้นในวันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ ต้นเดือนมีนาคมเป็นประจำของทุกปีมิได้ขาด ทั้งนี้ก็เพื่อไปพบโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยในอุดมคติ ผลเสีย ก็คือ ผู้ไม่ทราบและไม่มีความเข้าใจเชื่อในเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย ก็ไม่รู้แนวทางการประพฤติปฏิบัติในเรื่องการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา และการฟังเทศน์มหาชาติเลย ต่างก็ปฏิบัติกิจกรรมตามบรรพบุรุษ คือ เข้าวัด ทำบุญ ตักบาตร ฟังธรรม ไม่มีการเจริญภาวนา และแผ่เมตตา เพราะไม่เข้าใจความหมายของการประพฤติปฏิบัติ แล้วว่าจะส่งผลให้กับตนเองในด้านอะไรบ้าง มีประโยชน์ต่อตนเองและสังคมอย่างไร แต่เป็นการปฏิบัติเพื่อความสุขในชีวิต และครอบครัว ไม่มีความเข้าใจในโลกอุดมคติหรือโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย อีกอย่างกลุ่มที่ไม่เชื่อในโลกพระศรีอริยเมตไตรย ก็มองกลุ่มผู้เชื่อและศรัทธาว่า ไม่มีเหตุผลตามหลักของวิทยาศาสตร์ เป็นเรื่องทึ่มมลาย

ด้านจิตรกรรม สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จะมีภาพวาด หรือ ภาพปั้นเกี่ยวกับโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย ประดับ หรือตั้งอยู่ในอุโบสถ วิหาร การเปรียญ เช่น ภาพพระศรีอริยเมตไตรย, ภาพผู้คนในยุคนั้น, ภาพปั้นพระเจ้า ๕ พระองค์, ภาพการบูชาพระธาตุเกตุแก้วจุฬามณี เพื่อจะได้พบพระศรีอริยเมตไตรยในอนาคต

ด้านสังคม และวัฒนธรรม ชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ในแต่ละชุมชนจะมีความรักสามัคคี เอื้ออาทร ซึ่งกันและกัน ให้การต้อนรับญาติมิตรผู้มาร่วมงานบุญเป็นอย่างดี จนก่อให้เกิดประเพณีบุญผะเหวด ฟังเทศน์มหาชาติ ในเดือนมีนาคมของทุกปี นอกจากนี้ ยังมีประเพณีการแห่ผ้าผะเหวด ซึ่งเป็นแผ่นผ้าที่จิตรกรวาดภาพมหาชาติทั้ง ๑๓ กัณฑ์ ไว้ที่ผ้าที่มีความยาวหลายเมตร ในการแห่ผ้าผะเหวด ก็คือ กระบวนอัญเชิญพระเวสสันดรกลับคืนเมืองเพื่อครองกรุงสรีห์ นั้นเอง

ด้านจิตใจ ทำให้เกิดความรักผู้อื่น มีความเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์ มีความโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน อุทิศตนบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสาธารณะ เช่น ช่วยงานประเพณีบุญมหาชาติ เป็นต้น จากความเชื่อเกี่ยวกับโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยนั้น ส่งผลให้ เป็นผู้รู้จักการถวายทาน รักษาศีล อยู่จำอุโบสถศีล ประพฤติพรหมจรรย์ให้บริบูรณ์ ฟังธรรมโดยเคารพ ด้วยการฟังเทศน์มหาชาติจนจบในวันเดียว อุปถัมภ์ทำนุบำรุงเจดีย์ วิหาร และอารามต่าง ๆ เชิดชูพระพุทธศาสนา กระทำการบูชาด้วยการถวายภัตตาหาร สังฆทานแก่พระภิกษุสงฆ์ การบำรุงบิดามารดา การอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูล ถวายสลากภัต และบำเพ็ญบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ให้บริบูรณ์ ประารถนาพบพระผู้มีพระภาค ชื่อพระศรีอริยเมตไตรย โดยที่สุดได้ถวายระเบียบดอกไม้กำมือหนึ่ง เปลวประทีป คำข้าวคำหนึ่ง และผู้กระทำการอนุโมทนาบุญแก่คนเหล่าอื่น เป็นต้น เชื่อว่า

หากได้บำเพ็ญกุศลดังกล่าวก็จะได้ไปเกิดในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย สำหรับประเพณี บุญมหาชาติ จึงเป็นประเพณีที่มีคุณค่าด้านจิตใจ ด้านคำสอน ด้านวัฒนธรรมทางศาสนา สร้างสังคมชุมชนให้เป็นปึกแผ่นมีความรักสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เมตตาซึ่งกันและกัน ในแง่จริยธรรมทำให้คนในสังคมร่วมกันทำบุญ ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เพื่อให้ได้ความสุขและพบโลกพระศรีอริยเมตไตรยในอนาคตกาล

๕.๒ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การทำวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เห็นอิทธิพลความเชื่อเรื่องโลกพระศรีอริยเมตไตรย ที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท และงานเขียนของปราชญ์พุทธ นักวิชาการทางพระพุทธศาสนารวมถึงการสัมภาษณ์กลุ่มดังกล่าว และศึกษาความเห็นของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดที่มีต่อเรื่องพระศรีอริยเมตไตรย เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าคติความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อบุคคล ครอบครัว สังคม วัฒนธรรม ประเพณี และจิตใจ ของชาวพุทธไทยในทางที่ถูกต้อง และจะได้นำไปประพฤติปฏิบัติ อีกทั้งเป็นการเผยแผ่เรื่องราวของพระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์สืบต่อไป ซึ่งมีอิทธิพลต่อคัมภีร์พระพุทธศาสนาของชาวไทย ดังนี้

๑) เป็นการสะท้อนทางแนวคิดคติความเชื่อเรื่องพระศรีอริยเมตไตรย ที่มีต่อชาวพุทธไทยว่า พระองค์บำเพ็ญบารมีเป็นพระโพธิสัตว์ก่อนที่จะมาตรัสรู้ต่อจากพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันในอนาคตกาลนั้น ก็เพื่อมาโปรดสัตว์โลกให้พ้นจากวัฏฏสงสาร คือ การเกิด แก่ เจ็บ ตาย เพื่อจะได้ไปสู่พระนิพพาน ได้รับความสุขสบาย คนไทยพุทธต่างก็ตั้งใจสร้างบุญบารมี เพื่อจะได้ไปเกิดให้ทันศาสนายุคพระศรีอริยเมตไตรย

๒) เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงพุทธทำนายที่มีต่อสังคมพุทธไทย คำทำนายมิใช่สะท้อนถึงคุณค่าคติความเชื่อต่อคนไทยเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงกลุ่มชาวพุทธเถรวาท กลุ่มเพื่อนบ้านไทย เช่น ลาว กัมพูชา พม่า เป็นต้น ล้วนได้กล่าวถึงพระศรีอริยเมตไตรย ด้วยการทำบุญสั่งตตสมมหาทาน คือ การบริจาค ภรรยา บุตร-ธิดา เป็นต้น

๓) เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวพุทธไทย เช่น การทำบุญประเพณีเทศน์มหาชาติ การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นต้น

๕.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

จากการศึกษายังมีประเด็นที่ควรศึกษาได้ในหลายด้าน ได้แก่

- ๑) ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบความเชื่อเรื่องโลกพระศรีอริยเมตไตรยในพุทธศาสนาเถรวาทและพุทธศาสนามหายาน
- ๒) ศึกษาคติความเชื่อเรื่องโลกพระศรีอริยเมตไตรยของชาวพุทธไทยระหว่างคนในเมืองกับคนในชนบท หรือระหว่างประเทศ เช่น ลาว พม่า กัมพูชา ที่นับถือพุทธศาสนาเถรวาท เช่นเดียวกับประเทศไทย
- ๓) ศึกษาวิเคราะห์การตีความเรื่องพระศรีอริยเมตไตรยในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท หรือพุทธศาสนามหายาน
- ๔) ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบโลกพระศรีอริยเมตไตรยในพระพุทธรูปศาสนากับ อดัมรัฐของเพลโต ยูโรเปียของโรมัส มอร์ และสังคมคอมมิวนิสต์ของคาร์ล มากซ์

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____. อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๓๒.

_____. ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๓๙.

มหาหมกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกและอรรถกถา แปล ชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาหมกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมศิลปากร. มหาชาติคำหลวง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๖.

กรมศิลปากร. กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์. วรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ เล่ม ๒. (ไตรภูมิโลกวิเนจยกถา). กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๓๕.

เกษม บุญศรี. ประเพณีเทศน์มหาชาติ. กรุงเทพมหานคร : กองวัฒนธรรม กรมการศาสนา จัดพิมพ์, ๒๕๑๖.

เจตสิก (สมชาย สุวรรณโปดก). พระศรีอารีย จอมศาสดาโลกอนาคต. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : หจก. ภาพพิมพ์, ๒๕๕๑.

ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์. ตามรอยพระศรีอารีย. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๕๑.

นฤมล นครชัย, (แปล). พระพุทธศรีอารียเมตไตรย – อมิตาภ ได้ปรากฏองค์แล้ว. (งานเช็ด เค พอสตาร์, เขียน). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ศยาม จำกัด, ๒๕๔๗.

บรรณจบ บรรณรุจิ. พระโพธิสัตว์สิทธัตถะ กับพระพุทธเจ้าในอดีต. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

บารมี (ประภาส สุระเสน). พระพุทธเจ้าองค์ใหม่ที่จะตรัสรู้ต่อจาก “เจ้าชายสิทธัตถะ”. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย (๒๕๕๐), ๒๕๕๒.

ปัญญาวัฒน์. พระบรมโพธิสัตว์ ศรีอริยมุตไตรย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ต้นบุญ, ๒๕๕๒., (จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกพิธีฉลองสมณศักดิ์ พระอุดมปัญญาภรณ์ (สี ปญญาปโชโต)

ประภาส สุระเสน (คัดถ่ายถอด-แปล). พระคัมภีร์อนาคตวงศ์. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

ประณีต ก้องสมุทร, คณะสหเวชกรรม. พระศรีอริยมุตไตรย และศีลเป็นอาภรณ์อันประเสริฐ. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิอภิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส อาร์ พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๘.

พระธรรมธีรราชฆาณิก (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ.๙). โลกที่ปณี. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : สำนัก พิมพ์ดอกหญ้า, ๒๕๓๘.

พระธรรมธีรราชฆาณิก (โชดก ญาณสิทธิเถร ป.ธ.๙). พระมัลลย์ ลงไปโปรดสัตว์นรก. พิมพ์ครั้งที่ ๖. นนทบุรี : สำนักพิมพ์ สัมปชัญญะ, ๒๕๕๓.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). ทาน ศีล ภาวนา. กรุงเทพมหานคร : รุ่งแสงการพิมพ์, ๒๕๓๓.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระเทพมุนี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ.๙). มุนีนาคที่ปณี. กรุงเทพมหานคร : มิตรสยาม, ๒๕๓๐. พุทธทาสภิกขุ. โลกพระศรีอาริย์อยู่แค่ปลายจมูก. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๕๓.

_____. บำเพ็ญบารมี. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๓.

พระยาธรรมปรีชา (แก้ว). ไตรภูมิโลกวิจิตรจินตภาพ. พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๕๕.

พระมหาประมวล ฐานตโต (บุลลคม). พุทธคยา โพธิสัตว์-โพธิญาณ. นนทบุรี : สำนักพิมพ์ รมธรรม, ๒๕๔๘.

_____. พระศรีอริยมุตไตรย พระพุทธเจ้าในอนาคต. พิมพ์ครั้งที่ ๒. ขอนแก่น : หจก. ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๕๑.

_____. มัลลย์หมื่น-มัลลย์แสน ปริทรรศน์. ขอนแก่น : หจก. ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๕๓.

พระมหาบุญนาน อภิญาโน. **มา...ล้างโลก! เข้าสู่ยุคพระศรีอารีย์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า ๒๐๐๐, ๒๕๕๑.

พระครูกัลยาณสิทธิวัฒน์ (สมาน พรหมอยู่/กัลยาณธมโม). **พุทธประวัติตามแนวปฐมสมโพธิ**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระนาย (ประภาส สุระเสน). **พระศรีอริยเมตไตรย “ฉบับต้นแบบ”**. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

มาณพ นักการเรือน. **พุทธทำนายและโลกพระศรีอารีย์**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, มปป.

วิยะดา ทองมิตร. **พระโพธิสัตว์กวนอิมในเมืองโบราณ**. กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๙.

สิทธิโชค ปาณะศรี. **พระพุทธเจ้า เป็นอนันต์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บ้านหนังสือโกสินทร์, ๒๕๕๐.

สมบัติ พลายน้อย. **พระศรีอารีย์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์น้ำฝน, ๒๕๔๑.

อริยธรรม ป. **ปฏิภมลายะเทวสูตร**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมบรรณาการ, ๒๕๒๖.

อริยะ. **พระศรีอารีย์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไพลิน, ๒๕๕๐.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด. **บุญพระเวศร้อยเอ็ด ๔๘**. ร้อยเอ็ด : ท้นใจการพิมพ์ร้อยเอ็ด, ๒๕๔๘., (คำปรารภของ รัชนี้ พลเชื้อ, นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด)

(๒) บทความ :

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช, “๔๕ พรรษาพระพุทธเจ้า”. **นิตยสารพันโลก**, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๔๗ (กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘) : ๔๘.

กาญจน์มณี ศรีวิศาลภพ, “ของดีจากพระคัมภีร์”, **กัลยาณมิตร**, (มิถุนายน ๒๕๔๓) : ๖๔-๖๗.

(๓) วิทยานิพนธ์ :

พระมหาวัช เขมรโซ (พุทธโส). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการเทศน์มหาชาติที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระมหาปรม โอภาโส (กองคำ). “ศึกษาวิเคราะห์ศรัทธาของชาวไทยพุทธในปัจจุบัน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

พระมหาประกิต ประทุมรัตน์. “ศึกษาวิเคราะห์หลักฐานการตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของ พระสมณโคตมพุทธเจ้า : ศึกษาเฉพาะกรณีการแสวงหาที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก และพระสุตตันตปิฎก”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๓.

พระมหาวีรชิต ญาณคุโณ (เขี้ยวชาญ). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์คุณค่าของคติความเชื่อเรื่อง พระศรีอาริยมตไตรยในพุทธปรัชญาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหา บัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระมหาอนงค์ กตปุณฺโญ (หล้าทองอินทร์). “ศึกษาเปรียบเทียบการให้ทานสมัยพุทธกาลกับ ปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระมหาอานนท์ ชวนาภิภู (แสนแป้). “การศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกที่มีอิทธิพลต่อ สังคมไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

ประโยชน์ ส่งกลิ่น. “พระสัมมาสัมพุทธเจ้า : ศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดในพระพุทธ ศาสนาเถรวาทและมหายาน”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๐.

ไพลิน องค์สุพรรณ. “การศึกษาวิเคราะห์การสร้างบารมีของพระนางพิมพาที่ปรากฏในชาดก” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

เรณู ศรีภาค. “การวิเคราะห์บารมีในพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา บัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๕.

วารุณี ศิริวัฒนธนา. “การศึกษาเรื่องไตรภูมิโลกวินิจจยภค”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา บัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๑.

(๔) ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ :

ก) ปราชญ์พุทธและนักวิชาการศาสนา

สัมภาษณ์ พระธรรมฐิติญาณ (ศรีจันทร์ ปญฺญโรโต). น.ธ.เอก, ศน.ด.กิตติมศักดิ์ อายุ ๗๓ พรรษา ๕๓. เจ้าคณะภาค ๑๐ (ธ) เจ้าอาวาสวัดบึงพระลานชัย. ตำบลใน เมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

- สัมภาษณ์ พระราชธรรมานุวัตร (ทองเลื่อน สุขกวโร). ป.ธ.๕, ศน.บ., M.A., ศน.ด. อายุ ๗๗ พรรษา ๕๖. ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด (ธ) เจ้าอาวาสวัดเหนือ. ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ พระมหาบาง เขมานนโท (สิมมา),ดร., ป.ธ.๕, B.A., M.A.(Bud), M.A.(Phil), Ph.D.(Phil). อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ ชอบ ดีสวนโคก,ผศ., ป.ธ.๕, พธ.บ., M.A., ที่ปรึกษารองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ ประจิตร มหาหิง, รศ.ดร., ป.ธ.๘, พธ.บ.(มนุษยวิทยา), น.บ.(นิติศาสตร์), M.A., Ph.D.(Socio.), อธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อำเภอเมืองขอนแก่น, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ อุดร จันทวัน,ดร., ป.ธ.๕, พธ.บ., พธ.ด.(พุทธศาสนา). อาจารย์ประจำโครงการรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสาน. ที่ปรึกษารองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ อุดม บัวศรี,รศ., ป.ธ.๗, พธ.บ.(ศาสนา), M.A.(Philo.). ผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

ข) พระสงฆ์

- สัมภาษณ์ พระราชพรหมจริยคุณ (อุทธีร์), น.ธ.เอก, อายุ ๘๘ พรรษา อดีตเจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด, เจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน, ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด. ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณสรานุกิจ (นรินทร์ นรินทร์) น.ธ.เอก, ป.ธ.๔ อายุ ๕๕ พรรษา ๓๕. เจ้าคณะอำเภอเมืองร้อยเอ็ด เจ้าอาวาสวัดสระทอง. ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ พระครูกิตติคุณวัฒน์ (สมพร กิตติโสภโณ) น.ธ.เอก, ป.ธ.๔ อายุ ๖๕ พรรษา ๔๔. เจ้าอาวาสวัดกลางมิ่งเมือง พระอารามหลวง. ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

- สัมภาษณ์ พระครูสุตพัฒน์โชติ (เดิม สารเมธี) น.ธ.เอก, ป.ธ.๓, ศน.บ., กศ.ม. อายุ ๔๐ พรรษา ๑๙. เจ้าคณะตำบลในเมือง เขต ๑ เจ้าอาวาสวัดสว่างอารมณ์. ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ พระครูปริยัติวัฒน์โชติ (สุกักร์ กิตติปัญญา) น.ธ.เอก, ป.ธ.๔ อายุ ๕๖ พรรษา ๓๔. เจ้าคณะตำบลดงลาน เจ้าอาวาสวัดสระแก้ว. ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ พระครูสันติปัญญาคุณ (ติคุชปัญญา) น.ธ.เอก, ป.ธ.๔, กศ.ม. อายุ ๕๘ พรรษา ๓๗. เจ้าคณะตำบลในเมือง เขต ๒ เจ้าอาวาสวัดป่าเรไร. ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ พระครูจันทสีลาจาร (จันทสีโล) น.ธ.เอก, ประโยค ๑-๒, ศน.บ. อายุ ๔๕ พรรษา ๒๔. รองเจ้าคณะตำบลในเมืองเขต ๑ เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ศิริ. ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ พระครูปริยัติเจติยาภิบาล (สมพร อธิปัญญา). ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบูรพาภิราม พระอารามหลวง และผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ โรงเรียนปริยัติธรรมวัดบูรพาภิราม. ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

ค) ชาวพุทธศาสนิกชน

- สัมภาษณ์ ดร.ประจัญ จันเติบ. อายุ ๕๔ ปี ปราชญ์พุทธและนักวิชาการศาสนา, อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ คุณแม่สุคนธ์ ลียะวนิช. อายุ ๗๐ ปี อดีตผู้จัดการธนาคารกรุงไทย สาขาร้อยเอ็ด. อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ แสงชาติ อินทรรัตน์. อายุ ๕๒ ปี ไวยาวัจกร วัดราษฎร์ศิริ. ร้านศรีเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ จ.ส.อ.ประพจน์ เวียงสงค์. ไวยาวัจกร วัดสระแก้ว. อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ ไพโรจน์ วรรณสุทธิ. อายุ ๕๒ ปี ไวยาวัจกร วัดบูรพาภิราม พระอารามหลวง / ผู้ใหญ่บ้าน. ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ สุวดี สีเลนวัตร,รศ., อายุ ๗๔ ปี ปราชญ์พุทธ / คณะกรรมการวัดบึงพระลานชัย. อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

- สัมภาษณ์ มนัส จันทร์จารุ, นาวาอากาศโท, อายุ ๗๐ ปี ข้าราชการบำนาญ. ไวยาวังกร วัด
บึงพระลานชัย. อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ ขนิษฐา นาสุข. อายุ ๔๖ ปี รับราชการ/ชุมชนวัดกลางมิ่งเมือง พระอารามหลวง.
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ วรชาติ คำวาสดี. น.ร.เอก, ป.ร.๔, พ.ร.บ. อายุ ๕๕ ปี รับจ้าง/ชุมชนวัดบูรพา
ภิราม พระอารามหลวง. ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๑๗
กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ ลำไย จงเจริญ. ร.ศ.เอก, ปริญญาตรี. อายุ ๔๐ ปี ลูกจ้าง/ชุมชนวัดสระทอง.
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ นภาพร รพจน์. ร.ศ.เอก, ปริญญาตรี. อายุ ๓๙ ปี ลูกจ้าง/ชุมชนวัดสระทอง.
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ สมบัติ เจนสระคู. น.ร.เอก, ปริญญาตรี. อายุ ๔๑ ปี นักวิชาการการศึกษา ร.ร.
ปรีดีธรรม กลุ่ม ๑๐. ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๓๐
มกราคม ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ สุทธิกิติ์ ฝอดสูงเนิน. น.ร.เอก, ปริญญาโท. อายุ ๓๓ ปี อาจารย์ประจำ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยห้องเรียนร้อยเอ็ด. ตำบลในเมือง
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ สมเดช มะลาพันธ์. อายุ ๕๖ ปี รับราชการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด
ร้อยเอ็ด. ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๖ มีนาคม ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ วันทนี พรณศรี. หัวหน้าฝ่ายห้องสมุด/เทคโนโลยีและสารสนเทศ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนจังหวัดร้อยเอ็ด, ๖ มีนาคม ๒๕๕๔.

ง) ปราชญ์พุทธท้องถิ่น

- สัมภาษณ์ จำเนียร พันธุ์ทวี. อายุ ๗๖ ปี ปราชญ์ท้องถิ่น, ข้าราชการบำนาญ. วัดเหนือ
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ เสรีจ จันทรศรี. อายุ ๗๘ ปี ปราชญ์ท้องถิ่น, ข้าราชการบำนาญ. วัดสว่าง
อารมณ์ อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ ประสิทธิ์ นาริคำ. อายุ ๗๕ ปี ปราชญ์ท้องถิ่น. วัดเหนือ อำเภอเมืองร้อยเอ็ด
จังหวัดร้อยเอ็ด, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.
- สัมภาษณ์ สุวดี สีเลนวัตร, รศ., อายุ ๗๔ ปี ปราชญ์ท้องถิ่น, ข้าราชการบำนาญ,
คณะกรรมการวัดบึงพระลานชัย. อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๑๗
กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

ภาคผนวก ก.

ที่ ศธ ๖๑๒๓.๔ / ว ๐๔๔

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๒๘ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอมติขอความเห็นในการสัมมนา/ตอบแบบสอบถาม

กราบเรียน.....

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมมนา/แบบสอบถาม จำนวน.....ชุด

ด้วย พระมหาปริยญา ญา วรญาณ นามสกุล ทศช่วย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๑๐๕๔๐๕๔๐๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาอิทธิพลความเชื่อเรื่องโลกพระศรีอริยเมตไตรยของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด”

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตขอนแก่น จึงกราบเรียนมาเพื่อขอสัมมนา/แจกแบบสอบถาม โดยข้อมูลที่ได้ในครั้งนี้ใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด

จึงกราบเรียนมาเพื่อพิจารณาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี กราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

กราบเรียนด้วยความเคารพ

(พระมหามิตร จิตปัญโญ,ดร.)

เลขานุการกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

โทรศัพท์. ๐-๔๓๒๘-๓๕๔๗ ภายใน ๑๐๖ ,โทรสาร.๐-๔๓๒๘-๓๐๓๓,๐-๔๓๒๘-๓๓๙๙

เว็บไซต์. www.gsmcukk.org, อีเมล gskk_mcu@hotmail.com

ที่ ศธ ๖๑๒๓.๔ / ว ๐๓๘

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๒๘ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์/ตอบแบบสอบถาม

เจริญพร.....

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์/แบบสอบถาม จำนวน.....ชุด

ด้วย พระมหาปริยญา นาย วรญาโณ นามสกุล ทศช่วย รหัสประจำตัวนิสิต ๕๑๐๕๔๐๕๔๐๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาอิทธิพลความเชื่อเรื่องโลกพระศรีอริยเมตไตรยของชาวพุทธในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด”

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ศูนย์บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตขอนแก่นจึงเจริญพรมาเพื่อขอสัมภาษณ์/แจกแบบสอบถาม โดยข้อมูลที่ได้ในครั้งนี้นำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อกันแต่ประการใด

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี จึงขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระมหามิตร จิตปณฺญ,ดร.)

เลขานุการกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

โทรศัพท์. ๐-๔๓๒๘-๓๕๔๗ ภายใน ๑๐๖ ,โทรสาร.๐-๔๓๒๘-๓๐๓๓,๐-๔๓๒๘-๓๓๙๙

เว็บไซต์. www.gsmcukk.org, อีเมล gskk_mcu@hotmail.com

แนวทางแบบสัมภาษณ์ (Interview Guide)

กรอบแนวคิดของการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษา ประชากรกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ดเท่านั้น เพื่อจะได้นำผลวิจัยภาคสนาม ทั้งหมดนี้ ไปวิเคราะห์ใช้ประกอบวิทยานิพนธ์ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

- ๑.๑ ชื่อ..... ฉายา.....นามสกุล.....
- ๑.๒ บรรพชิต () อายุ.....ปี พรรษา.....
- ๑.๓ กฤหัสถ์ เพศ () ชาย () หญิง อายุ.....ปี
- ๑.๔ สถานภาพ () โสด () แต่งงาน () หย่า () หม้าย
- ๑.๕ อาชีพ.....
- ๑.๖ วุฒิการศึกษาด้านศาสนศึกษา นักธรรมชั้น.....เปรียญธรรม.....
- ๑.๗ วุฒิการศึกษาด้านสามัญศึกษา () ประถมศึกษา () มัธยมศึกษา
() ธรรมศึกษา..... () ปริญญาตรี () สูงกว่าปริญญาตรี () อื่นๆ

ตอนที่ ๒ คำถามเรื่อง ความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยของชาวพุทธ

- ๒.๑ ท่านมีความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย เป็นอย่างไร ?.....

๑. ท่านคิดว่า ด้านสุขอนามัย (สุขภาพ) ของประชาชนในโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย เป็นอย่างไร?.....

๒. มนุษย์ยุคพระศรีอริยเมตไตรย จะมีลักษณะทางกายวิภาค เป็นอย่างไร ?

๓. สังคมยุคพระศรีอริยเมตไตรย จะมีความเป็นอยู่กันลักษณะอย่างไร ?

๔. ผลดีของความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย เป็นอย่างไร ?

๕. ผลเสียของความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย เป็นอย่างไร ?

- ๒.๒ ความเชื่อของประชาชนที่มีต่อพระศรีอริยเมตไตรยนำไปสู่การปฏิบัติ

๑. การให้ทาน ท่านมีความคิดว่าทำเพื่อให้ได้ผลอะไรกับตัวเอง

.....

๒. การรักษาศีล (อุโบสถศีล) มีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร ?

.....

๓. การเจริญภาวนา มีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร ?

.....

๔. การฟังเทศน์มหาชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร ?

.....

๕. การเจริญพรหมวิหารธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร ?

.....

ตอนที่ ๓ อิทธิพลความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรยที่มีต่อประชาชนชาวพุทธ

.....

๑. ด้านบุคคล เพื่อให้ได้พบโลกพระศรีอริยเมตไตรย ท่านปฏิบัติอย่างไรบ้าง ?

.....

๒. ด้านครอบครัว มีวิธีปฏิบัติอย่างไรบ้าง ?

.....

๓. ด้านจิตรกรรม สถาปัตยกรรม และประติมากรรม ที่พบเห็นมีอะไรบ้าง? อยู่ที่ไหน ?

.....

๔. ด้านสังคม และวัฒนธรรม การปฏิบัติร่วมกันในสังคม อย่างไรบ้าง ?

.....

๕. ด้านจิตใจ ได้นำแนวการปฏิบัติมาประยุกต์ใช้กับตนเอง อย่างไร ?

.....

ตอนที่ ๔ ความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องโลกยุคพระศรีอริยเมตไตรย

.....

.....

พระมหาปริญา วรญาณ (ทศช่วย) ผู้สัมภาษณ์

ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

สถานที่สัมภาษณ์ คือ บ้านเลขที่..... วัด.....

ตำบล ในเมือง อำเภอ เมืองร้อยเอ็ด จังหวัด ร้อยเอ็ด

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ภาคผนวก ข.

๑. ภาพผู้ให้การสัมภาษณ์ ฐานะปราชญ์พุทธและนักวิชาการศาสนา

ภาพที่ ๑) สัมภาษณ์ พระธรรมจิติญาณ (ศรีจันทร์ ปญฺญโรโต). น.ธ.เอก, ศน.ด.กิตติมศักดิ์ อายุ ๗๓ พรรษา ๕๓. เจ้าคณะภาค ๑๐ (ธ) เจ้าอาวาสวัดบึงพระลานชัย, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

ภาพที่ ๒) สัมภาษณ์ พระราชธรรมมานูวัตร (ทองเลื่อน สุกกวโร). ป.ธ.๕, ศน.บ., M.A., ศน.ด.กิตติมศักดิ์ อายุ ๗๗ พรรษา ๕๖. ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด (ธ) เจ้าอาวาสวัดเหนือ, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

ภาพที่ ๓) สัมภาษณ์ พระมหาบาง เขมานนุโท,ดร., ป.ธ.๕, B.A., M.A.(Bud), M.A.(Phil), Ph.D.(Phil). อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

ภาพที่ ๔) สัมภาษณ์ ชอบ ดีสวนโคก,ผศ., ป.ธ.๕, พธ.บ., M.A., ที่ปรึกษารองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

ภาพที่ ๕) สัมภาษณ์ อุดม บัวศรี,รศ. , ป.ธ.๗, พธ.บ., M.A.(Phil). อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

ภาพที่ ๖) สัมภาษณ์ อุดร จันทวัน,ดร., ป.ธ.๕, พธ.บ., พธ.ด.(พุทธศาสนา). อาจารย์ประจำโครงการรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสาน. ที่ปรึกษารองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

๒. ภาพผู้ให้การสัมภาษณ์ (บรรพชิต)

ภาพที่ ๗) สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณสรานุกิจ (นรินทร์ นรินทร์) น.ธ.เอก, ป.ธ.๔ อายุ ๕๕ พรรษา ๓๕. เจ้าคณะอำเภอเมืองร้อยเอ็ด เจ้าอาวาสวัดสระทอง, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

ภาพที่ ๘) สัมภาษณ์ พระครูกิตติคุณวัฒน์ (สมพร กิตติโสภโณ). เจ้าอาวาสวัดกลางมิ่งเมือง พระอารามหลวง, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

ภาพที่ ๙) สัมภาษณ์ พระครูสันติปัญญาคุณ (ติกุขปญโญ). เจ้าคณะตำบลในเมือง เขต ๒ เจ้า
อาวาสวัดป่าเรไร, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

ภาพที่ ๑๐) สัมภาษณ์ พระครูปรียัตถ์วัฒนโชติ (สุภีร์ กิตติปัญโญ). เจ้าคณะตำบลดงลาน เจ้า
อาวาสวัดสระแก้ว, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

ภาพที่ ๑๑) สัมภาษณ์ พระครูจันทสีลาจารย์ (จันทสีโล). รองเจ้าคณะตำบลในเมืองเขต ๑ เจ้า
อาวาสวัดราษฎร์ศิริ, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

ภาพที่ ๑๒) สัมภาษณ์ พระครูสุตพัฒน์โชติ (เดิม สารเมธี). เจ้าคณะตำบลในเมือง เขต ๑, เจ้า
อาวาสวัดสว่างอารมณ์, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

ภาพที่ ๑๓) สัมภาษณ์ พระครูปริยัติเจติยาภิบาล (สมพร อธิปญฺโญ). ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัด
บูรพาภิราม พระอารามหลวง และผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ โรงเรียนปริยัติธรรมวัด
บูรพาภิราม, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

๓. ภาพผู้ให้การสัมภาษณ์ (พุทธศาสนิกชน)

ภาพที่ ๑๔) สัมภาษณ์ สุคนธ์ ลีะวะณิช. อดีตผู้จัดการธนาคารกรุงไทย สาขาร้อยเอ็ด, ๓๐
มกราคม ๒๕๕๔.

ภาพที่ ๑๕) สัมภาษณ์ ดร.ประจัญ จันเติบ. อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

ภาพที่ ๑๖) สัมภาษณ์ สมบัติ เจนสระภู. ครูสอนปรียัติธรรม เขต ๑๐. อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

ภาพที่ ๑๗) สัมภาษณ์ สุธีร์กิต ปลอดสูงเนิน. อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนจังหวัดร้อยเอ็ด. ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔.

ภาพที่ ๑๘) สัมภาษณ์ ไพโรจน์ วรรณสุทธิ. ไวยาวัจกร วัดบูรพาภิราม พระอารามหลวง / ผู้ใหญ่บ้าน, ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

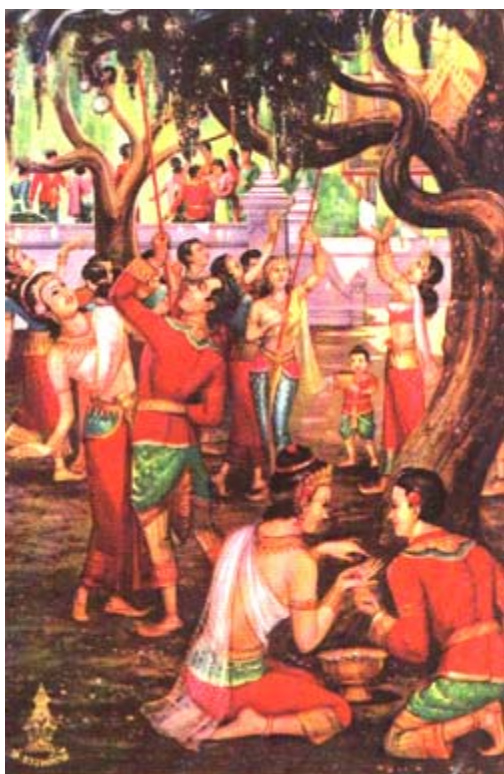
ภาพที่ ๑๙) สัมภาษณ์ ขนิษฐา นาสุข, ราชาราชการ/ชุมชนวัดกลางมิ่งเมือง พระอารามหลวง.
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

ภาพที่ ๒๐) สัมภาษณ์ สมเดช มะลาพันธ์. อายุ ๕๖ ปี ราชาราชการ สำนักงานพระพุทธศาสนา
จังหวัดร้อยเอ็ด. ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด, ๖ มีนาคม ๒๕๕๔.

ภาพที่ ๒๑) สัมภาษณ์ วันทนี พรณศรี. หัวหน้าฝ่ายห้องสมุด/เทคโนโลยีและสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนจังหวัดร้อยเอ็ด, ๖ มีนาคม ๒๕๕๔.

ภาพที่ ๒๒) เกิดต้นกล้วยพฤกษ์
ในศาสนาพระศรีอริย์ ผู้ใส่บาตร ถวายไตรจีวร
สร้างพระพุทธรูป ทอดกฐิน เป็นต้น จะไปเกิดนีกอะไรก็สอยเอาได้

ภาพที่ ๒๓) คนเกิดในศาสนาพระศรีอริย์
คนกตัญญูให้ทาน รักษาศีล บวชพระเณร
สร้างศาลากุฎี เป็นต้น จะได้ไปเกิดเป็นสุขยิ่ง

๔. ภาพวาด จิตรกรรม พระศรีอริยเมตไตรย

ภาพที่ ๒๔) พระมาลัย สันทนาธรรม กับ พระศรีอริยเมตไตรย

ภาพที่ ๒๕) พระมาลัย แจ่มข่าวให้ผู้คนทราบเรื่องนรก-สวรรค์ แล้วให้บูชาธรรมเวสสันดรชาดก

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	: พระมหาปริญญา วรญาโณ (ทศช่วย)
เกิด	: วันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๘
สถานที่เกิด	: ๗๓/๑ หมู่ ๓ บ้านหนองคูใหญ่ ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม
การศึกษา	: น.ธ.เอก, ป.ธ.๓ ปวส. ช่างก่อสร้าง ศน.บ. (การบริหารการศึกษา)
อุปสมบท	: วันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ เวลา ๑๖.๕๑ น.
สังกัด	: มหานิกาย
หน้าที่	: ครูสอนพระปริยัติธรรม
เข้าศึกษา	: มิถุนายน ๒๕๕๑
สำเร็จการศึกษา	:
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดธาตุ พระอารามหลวง (คณะ ๕) ตำบลโนเมือง อำเภอเมือง ขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐ โทรศัพท์. ๐๘-๑๘๗๓-๗๔๒๓